

CL. GALENI

PERGAMENI

Medici præstantissimi,
de curatione per san-
guinis missionem,

LIBELLVS.

LEONHARTO

Fuchſio, Schole Medicæ Tubingen-
ſis profefſore publico,
authore.

Cum Indice rerum præcipuarum
locupletifſimo.

Lugd. Apud Theobaldum Pagarum.

1550.

C. G. M. E. N. I.

P. E. R. G. M. E. N. I.

Medici Practicorum

decurtione per san-

guis. Medicorum

LIB. I.

L. E. O. N. H. E. R. T. O.

Magistro Scholae Medice Tiberinae

in professoribus

editum.

Com. Jacobi et alii Praeceptum

lib. I.

Imp. et Reg. Universitatis Studii

1710.

ILLVSTRIS

SIMO PRINCIPI

Ac domino, D. Huldericho Duci

Vuirtembergensi & Deccensi, comi

miti Montis Belgardorum,

domino suo clemen-

tissimo,

LEONHARTVS FVCHA

SIVS MEDICVS

S. P. D.

TATIM vt me ex Onoltzbachio, vbi integris octo annis aula Illustrissimi principis Georgij Marchionis Brädeburgensis summa qua potui fidelitate inserviui, in hanc tuam vocasses Scholam, Illustriss. Princeps, aliquam studij & obseruantie meae erga Celsitatem tuam significationem dedi. Tuo enim amplissimo nomini Paradoxorum meorum tres libros inscripsi, atq; in horum praefatione tibi quasi ab exilio in hanc tuam splendidissimam ditionem redeunti, sum gratulatus, Scholaeq; huius nostrae ac verae religionis instaurationem Celsitati tuae qua potui diligentia commendavi. Verum nescio quid factum sit, vt is meus labor,

suppressus fortè quorundam qui vera ac so-
 lida Medicina parum aequi fuerit aestimatores
 malitia, præter expectationem meam, ad C.
 T. non venerit. Quum verò nuper mihi mona-
 sterij cuiusdam habitationem benignè concesseris,
 & horto aliquo sanè amplo & ad colendas
 stirpes, quarum sum studiosissimus, aptissimo
 mihi prospexeris, committere non potui quin de-
 nuò animi mei erga C. T. gratitudinem prom-
 ptitudinèq; declararem. Nomini itaque
 tuo amplissimo præsentem libellum consecrare
 & publicè dedicare volui, partim vt intelligen-
 tes hoc quicquid est officij ac beneficij te in-
 ingratum miuimè contulisse, partim etiam vt
 Scholam nostram C. T. iterum commendandi
 mihi daretur occasio. Nam etsi multis argu-
 mētis hæcenus prolixam & beneficam tuam
 erga hanc ipsam voluntatem declaraueris, ta-
 men quum in ista iudiciorum peruersitate fa-
 cile exoriri queant qui animum tuum ab hoc
 laudatissimo instituto desistere velint, necesse
 est vicissim sint qui tibi alijsq; principibus
 Scholarum non solum conseruationem, sed &
 instaurationem persuadeant, hoc præsertim
 tempore, quo honorum & verè eruditore vi-
 rorum quasi caritas quadam sese ostendat. Cui
 cõserua-
 tio neces-
 saria.

certe malo qua alia ratione sit occurrendum
 quam Scholarum conseruatione, nõ video. Hæ-
 nanq; veluti seminaria quadam sunt atq; son-

tes, vnde omnis generis ad Rerūpub. admini-
 strationem ac gubernationem necessarij homi-
 nes emanant. E Scholis enim initio prodeunt **Theolo-**
 qui lucem veritatis, hoc est Euangeliū, & Dei **gi.**
 verbū quo nobis nihil charius, nihil antiquius
 esse debet, purè ac syncerè docent. Quibus certè
 si vlla Repub. vtrunq; nuuc florere videatur,
 destituta fuerit, diu subsistere non potest. Nam
 si omnes tum sacras, tum prophanas historias
 excutias, tamen nullam vnuquam in qua veræ
 religionis fuit contemptus diu durasse compe-
 ries. Neglectæ enim religionis omnes grauissi-
 mas dederunt penas. Sūt itaq; hoc vno nomi-
 ne, etiam si cætera omnia demas, conseruandæ
 scholæ, vt quouis tempore habeamus idoneos
 quos Ecclesijs præficiamus ministros. In ista
 præsertim paucitate eorum qui ad discenda sa-
 cra animum verè accommodant.

E Scholis etiã in Repub. accersuntur qui cõ-
 trouersias omnis generis agnoscat, leuios tueã-
 tur ac prouehant, improbos coërceant & pu-
 niant, in summa qui res ex scriptis legibus iu-
 dicent. Vt enim iusta & aqua quod plerique
 falsò putant, sine arte, sine doctrina, sine legū
 exquisita notitia perspiciantur fieri nõ potest.
 Proinde necesse est esse Scholas, in quibus roma-
 næ leges doceantur. Proinde quum Alexander
 Scuerus probè intellexisset nullam rempublicã
 sine Iurisp̄critis constare posse, idèd vbi de iure,

Iuriscõ-
 sulti.

aut de negotijs tractaret, solos doctos & disertos adhibuit. Præterea is nullam unquam cõstitutionem sine viginti Iurisperitis et doctissimis ac sapientissimis iuris sacrauit.

Medici.

E Scholis exeunt, qui corporibus nostris morbo pressis recta quadam ac legitima ratione mederi possunt. Quibus certè quomodo Respublica carere queant non video. Neque enim theologus parùm bona valetudine præditus, ad suam functionem obeundam esse idoneus potest. Iuriconsultus parum aptus ad dirimendas lites erit, ad legationes, aliaq; ad eum pertinentia munia, nisi corpus morbis vacuum circumferat. Quid multa? nemo morbis obnoxius Reipublica, quanquam est aliàs ad res gerendas exercitatissimus, commode inservire valet. Atque hinc est ut inter honestissimas disciplinas veteres principem locum Medicina dederint. Perspectum enim habuerunt nullam Rempublicam medicorum opera carere posse. Quocirca quum Romani Cæsares probè intelligerent quàm salutare & necessariũ Reipublica essent boni Medici, eis in singulos annos, ut Plinius auctor est amplissimum stipendium ducenta & quinquaginta sestertia, hoc est octo milia auream, et amplius trecētis pendebant: cum tamen reliquarum disciplinarum professoribus centena tantum sestertia, id est, tria millia auream, & trecētos quinquaginta

quatuor numerarint.

E Scholis em:rgunt Musices periti, qui ani- **Musici.**
mos nostros, tristibus curis obrutos & implici-
tos exhilarant. Neque enim tem:re cap. 40.
inquit Syrach, Vinum & Musica latificant
cor hominis.

E Scholis ad Rempublicam veniunt qui nu- **Arithme-**
meradi artem exquisitissime tenet, quiq; qua- **tici.**
stares optimi esse possunt. In summa nullum est
hominum n:genus curis in aula, & Republica
usus aliquis esse possit, quod non è Scholis quã
alijs è locis aptius petatur. Prudentissime igitur
facis Illustrissime princeps, quod hac tuam
Scholam, veluti immensum aliquem thesaurũ,
non solum conseruas, sed & quotidie ma-
gis instaurare ac illustrare pergis. Hac enim
ratione efficies, ut C. V. nunquam sicut defuturi
ad quæuis munia obeunda homines idonei.
Quod ad conversionem meam & commenta-
rios in hunc Galeni libellum à me conscriptos,
attinet, Græci codicis fidem, nisi ubi deprava-
tione nõ caret, diligenti & s:im secutus. Non
paucos etiam locos in Aldino codice mendosos
emendavimus, quod cõmentarij nostri abundè
testantur, quos quidè perspicuos planè, & pro-
pèmodũ paraphrasticos esse, propter crebras in
hoc libello Galeni hypothses, alibi copiosius
demonstratas, volumus. Locum tamen qui est
de missione sanguinis in pleuritide, alijsq; inter

Auicēnæ nis phlegmonibus, paulò aliter atq; olim, ac suis
 opinione suis tractauit, quòd scilicet diuersa Auicennæ
 missione aliorumq; Arabum de sanguinis missione in
 sangui- pleuritide opinio, hæcenus aliquot millia
 nis in hominum ingulauerit. Propter itaq; cervicosos
 pleuriti- quosdã ac planè lapideos veteris inscitia pro-
 de mul- pugnatores, in hoc loco illustrando nos longio-
 tos iugu- res esse oportuit. Nunc igitur clementissime
 lauit. princeps illud à te peto, ut hos ingenij mei fru-
 ctus, qui singularis beneuolētia, ac summa er-
 ga C. T. obseruantia mea perpetui testes sunt
 futuri, perlibenter accipias, & me atque uni-
 uersam tuam Scholam quàm commendatiss-
 simam habeas. Deus Opt. Max. te incol-
 lumem atque felicem quàm diutis-

simè seruet, ut per te studia
 foueri ornariq; perpe-
 tuò cumulatissi-
 mè pos-
 sint.

Bene vale. Tubingæ XIIII.
 Cal. Septemb. Anno
 M. D. XLV.

CLAVDII

GALENI PER-
gameni, de ratione curandi per
sanguinis missionem, Liber
unus. Leonharto Fuchsio
Medico Interprete.

CAPVT I.

HIS qui de sanguinis missione
contemplationem instituunt,
una quidem & prima est spe-
culatio, ut qui affectus corporis uacua-
tione egeant, considerent. Dein altera,
qui nã ea quæ per sanguinis fit missione.
Quippe multi sunt affectus, qui alia
quapiam uacuatione, non sanguinis mis-
sione indigent. Tertia post has conside-
ratio est, ut dijudicent qui hanc uacua-
tionem citra noxam ferre queant. Nam
nonnunquam quidem affectus reperitur
qui sanguinis missionem requirit, atqui
ægotans eam tolerare non potest: idq;
aut propter ætatem, aut anni tempus,
aut regionis naturam, aut oris uentriculi

uexationem, quo nomine abutentes sæpe stomachum appellant: quem admodum sanè nunc etiam per totum hunc librum, breuitatis gratia, hac appellatione utimur. Sed sunt quoque qui ob uniuersi corporis habitum sanguinis missionem non ferunt, etsi, quòd ad morbum attinet, ea maximè egent.

COMMENTARIUS.

De curandì ratione quæ fit per sanguinis missionem in hoc libro tractaturus Triaprin Galenus, principio tria proponit, quæ ijs cipio ijs qui sanguinis missione rectè uti volunt, qui san- sunt diligenter consideranda. Primùm est, guinis, ut sciant qui corporis affectus vacuatione missione ne indigeant. Sunt enim morbi, utpote ex rectè uti defectu nati, qui adiectionem potius, quàm volunt detractionem desiderant. Quare quum sunt con- nonnullis affectibus adiectione opus sit, siderāda. prima erit speculatio. *πρόβλημα* enim *πρόβλη- hïc idem quod *θώραγμα* significat: ut qui illorum vacuatione egeat diligenter cognoscant. Alte a deinde speculatio est, ut qui affectus eam vacuationem quæ per sanguinis fit missionem, exigant perspectum habeant. Quippe sunt multi affectus qui vacuationem quidem desi-*

derant,

derant, atqui non eam quæ fit per sanguinis missionem, sed eam potius quæ fit per medicamenta purgantia, frictions, balnea, ambulationes, motus vnctionesq; discutientes, vt cap. 10. copiosius dicemus. Tertia speculatio est, vt dijudicent qui hanc vacuationem quæ per detractionem sanguinis fit, citra noxã ferre queant. Nam Cur ægri accidit vt nonnunquam affectus ipse sanguinis missionem expetat, cæterum æger eam ferre nequeat, idq; quinq; maxime de causis. Primò propter ætatem, quòd neque pueri, neq; admodum senes sanguinis detractione commodè vti possint, quemadmodum ca. 13. copiosius demonstrabitur. Secùdò propter anni tēpus: sub Canem enim & ante Canem, in maximis etiam frigidibus, vt cap. 14. ostendetur, nequaquam de-rahimus sanguinem, etiam si hanc ipsam vacuationem affectus maxime efflagitat. Tertio propter oris vetriculi *κακωσις*, hoc est afflictionē vexationēve, quæ propter syncopen & animi defectionem accersere solet, sanguinē mittere haud expedit. Hoc vetriculi os medici nonnulli abuten chus *νοτιος* nomine, stomachum appellant. Quod etiam sectione 7. Aphor. commen. 57. scribit Galenus. Propriè enim loquendo, vt testis est lib. 4. de vsu par. corp. huma. Galen. priè quid, nus,

nus. omnis ventris cauiue ceruicem præ-
 Stoma- positam, instar isthmi angustam, stoma-
 chus pro chus significat. In eaq; significatione vox
 prièquid. hæc antiquitus est vsurpata. Post Aristote-
 lis verò seculum, vt idem testatur Gale-
 nus lib. 5. de malè affe. lo. ca. 4. ad οισοφά-
 γον, hoc est gulam duntaxat translata est.
 Dein Galeni ætate, vt hic, & libro iam ci-
 tato. cap. 5. metipse testatur. ad os ventri-
 culi, quod veteres καρδιάν dixerunt, transf-
 ferri cœpit. Tandem post Galeni tempo-
 ra, nomine hoc magis abutentes medici
 ad ipsum ventriculum transtulère. Gale-
 nus autem, etsi in alijs suis libris stoma-
 chi vocabulo pro gula vitur, tamen in
 hoc toto libello pro ventriculi ore vsur-
 pat. Quarto à sanguinis detractione absti-
 nemus propter habitum corporis densum
 aut rarum, velut in explicatione sexti ca-
 pitis fufius dicetur.

*Quæ ubi quis definierit, ea quæ est de
 occasione succedit consideratio, uti in a-
 lio quouis auxilio. Deinceps uerò ea quæ
 est de uenis quas incidere oportet. Quip-
 pe de istis abundè quæsitum est, nihil ne
 utiq; referat quã quis incidere uenam uo-
 let, quum omnes omnibus affectibus æquè
 profint,*

profint: an, quemadmodum Hippocrates
 & probatissimi medicorum quiq; cen-
 fuerunt, plurimum intersit hanc præ illa
 incidere? Cæterum hac quoq; considera-
 tione definita, succedit de Scopis sermo,
 quibus uidelicet quis animum intendens
 uacuationis mensuram coniectura asse-
 quatur. Posthæc uerò omnia in quibus
 utique semel auferre præstat, in quibus
 uerò repetitam uocatam ablationem fie-
 ri conuenit, & quos ad animi usq; dese-
 ctionem uacuare, in quibus autem hæc, ue-
 luti maximum detrimentum, cauere ex-
 pedit. Hæc itaq; considerare eum, qui re-
 tæ hoc præsidio uti uolet, necesse est.

COMMENTARIUS.

Quæ ab illis qui sanguinis missione re-
 tæ uti uolent initiò sunt considerata, ea
 iam dicta sunt. Nunc uerò Galenus ad alia
 progreditur, quæ itidem ab ijs qui sangui-
 nem mittere uolunt contemplanda sunt,
 ita inquit, Postquàm ea quæ iam dicta
 sunt definita fuerint, hoc est, si quis de ijs
 certi aliquid constituerit, tum ea quæ est
 de occasione seu idoneo utendi tempore
 confide-

consideratio succedit, quæ quidem in omni alio auxilio adhibendo obseruari debet. Est autem occasio, quæ Græcis *καιρός* quid. dicitur, temporis pars in se habens rei alicuius idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Adeoq; *καιρός* Græcis plus est, quàm tempus, nepe articulus, ipsumq; momentum ac pūctum, quod aiunt, in quo aliquid est agendum, vt sectione prima Aphorismorum comment. i. latius ostendimus. Sensus itaq; verborum Galeni is erit.

Sensus. Postquàm medicus definiuit quòd æger vacuatione indigeat, & ea quæ fit per sanguinis missionem, illamq; citra noxam ferre queat, tum reliquum est vt consideret quo temporis momēto ea sit facienda, caueatq; diligenter ne occasionem amittat. Nam si in omni alio præsidio non est temerè negligenda occasio, quantominus in sanguinis missione, quod omniū aliorum auxiliorum præcipuum est, in magnis præsertim morbis, & in internis inflammationibus, prætereunda erit? Ea siquidē neglecta, de ægrotantis vita propemodū actum erit. Atq; hinc est, qd Hippocrates dixerit
 1. Aphor. occasionē esse celerem & præcipitem. Ex Gaudani ijs itaq; omnibus perspicuū fit Theodori cōuersio cum Gaudanū virum alio, qui doctū, hunc notatur. Galeni locū non rectè sic cōuertisse: quæ si
 quis

quis etiã de finire aggrediatur, particularis excipiet contēplatio &c. Nã quomodo in quouis alio auxilio particularis succedat contēplatio non video, quandoquidẽ auxiliũ id nominis aliunde non sit consecutũ, quã ab eo cui auxilium præstat. Neque enim vllum est auxilium quod omnibus opitulari queat. Vt enim vna victus ratio accommodari omnibus nõ potest, ita, nec vnũ auxilium omnibus affectibus, ac corporibus prodest: quũ ab iisdẽ aliqui lædantur, aliqui iuuentur, vt copiosè lib. 5. de Tuẽda sanitate, ca. 8. Galenus docet. Proinde quũ per se auxiliũ sit aliquod particula re, nõ est cur Gaudani conuersio locũ habere possit. Præbuit autẽ illi errandi occasione Græcus Aldinus codex, in quo ita scriptum est: *πὸς τὸν μέγιστον κίβητος ἡμῶν Δία-Αίχεται.* hoc est, de parte succedet consideratio. Hanc enim lectionẽ esse deprauatã, ea quæ sequũtur abundè testãtur. Quippe Galenus statim subiicit aliã esse contēplationẽ de venis, vt scilicet quæ harũ sit incidẽda sciamus. Quòd si verò nobis cõstiterit quã vena sit secãda, simul quoq; nobis in quaparte ea sit incidẽda innotescit. Quapropter si Græci codicis lectio vera esset, idẽ, bis nullo alio interueniẽte, inculcasset Galen⁹, quã absurditate haud vacaret. Necessè igitur

igitur est vt deprauatam codicis Græci le-
ctionē emendemus: quod quidem facie-
mus, si pro τὸ μίρῳ, legamus τῷ καιρῷ, hoc
est, de occasione. Sic verò esse legendum
in primis antiquus attestatur interpres,
qui hunc locum ita conuertit: de tempo-
re consideratio. καιρῶς enim vocem sem-
per tempus interpretatur, etsi plus quàm
tempus, vt comprehensum est, significet.
Dein sic esse legendum, ex auxiliij de-
scriptione, quam author definitionum
tradit, satis liquet, qui auxilium ita defi-
nit: βοήθημά ἐστι τὸ ἐπ' ὀφελίᾳ προσαγομῆνον

βοήθημα ἀνθρώποις, σύνθετομικ ποιότης, ποσότης,
τάξις, καιρῷ: Auxilium est quod
Auxiliū. vtiliter hominibus adhibetur, constans ex
qualitate, quantitate, ordine, & occasione.
Quum igitur auxiliij ratio occasionis et-
iam considerationem includat, & sangui-
nis missio auxiliorum omnium sit præci-
puum, rectissimè hoc loco Galenus in ea,
perinde atq; in quouis alio auxilio, occa-
sionem esse considerandā hortatur. Hanc
considerationem excipit ea quæ est de ve-
nis quas incidere oportet, quandoquidem
fuerunt qui statuerunt, quanquàm falsè,
nihil referre quam quis venā secet, quum
omnibus affectibus æquè profint. Hip-
pocrates autem, Galenus, & probatissimi
quique

quique medicorum diuersum censent, vt Plurimū
 qui ratione & experientia cognouerunt interest
 plurimum interesse hanc siue illam quis hanc vel
 in affectibus corporis diuidat venam, vt illam ve
 Pleuritidis exēplo infrā, capite nimirum nam sece
 1 6. clarissimè ostendet Galenus. Hac con mus.
 sideratiōe definita, succedit sermo de Sco Scopi mē
 pis, quibus quispiam intentus mensuram suræ va
 vacuationis saltem coniectura quadam cuatiōis
 assequi potest. Sunt autem hi Scopi præ duo.
 cipui quidem duo, magnitudo nimirum
 morbi, & virium robur, quemadmodum
 in capitis noni enarratione copiosius do
 cebimus. Post hæc omnia qui sangui
 nis missione rectè vti voluerit, considera
 bit, quibus semel, & quibus bis sæpiusque
 fit sanguis detrahendus, veluti fusius cap.
 1 2. dicemus. Postremū contemplandum
 in sanguinis missione, quos ad animi vsq;
 defectionem vacuare expediat, & quos
 minus. Quam quidem considerationem
 loco iam citato Galenus abundè explica
 bit. Hæc itaq; omnia eū, qui missione san
 guinis rectè vti volet cōsiderare oportet.

CAP.

II.

ET de omnibus istis in tractatione de
 Medendi ratione dictum est, quem
 admodum & priuatim aduersus Erasi
 b stratum

stratū, quod ipse perperam ab hoc præsidio abstinuit. Deinde aliū rursus librum conscripsimus aduersus eos Erasistratos, qui uirum hunc usum esse hoc auxilio affirmant. Proinde odio digna est scelestorum Sophistarum tum uasritia, quòd quum mentiri se sciant, præ studio tamen nouarum rerum dolosè agunt: tum sapientie uane iactatio, quòd optimarum rerum ignari, contraria uerbis comminiscantur. Horum enim alterum Chrysippo Cnidio accidit, qui uene sectionem è numero medicinalium præsidiorū prorsus sustulit. Sequuti sunt illum discipuli Medius & Aristogenes, clari & ipsi apud Græcos. His uerò magis Erasistratus ad splendidissimā euectus gloriam Chrysippi sententiam retinuit. Huius deinceps discipuli, omnes initio præceptoris dogmati insistebant, progressu autem temporis quidam horum ab ea defecerunt, pudore confusi impudentissimo. Nā quid aliud dicā in eos qui asseuerare audent Erasitratum.

fistratū uenæ sectionis præsidium admittere, quum tamen nusquam in suis commentarijs ullo in malo hoc cōsulere uideatur? Verum consentaneū erat inquirunt, ut ei qui inedia tanquā uacuatoriū auxilium recipit, multo magis uenæ sectio uacuet. Qui uerò hæc dicūt omnes uenam incidendam esse in ijs quibus Erasistratus inedia præcepit uti censent. Quum igitur ipse in libro de Febris in morborum principijs inediā adhibendam esse tradat, sequitur hunc omnibus sanguinem mittere illo utiq; tēpore, quemadmodū etiam ipsi loquuntur. Verum maximum id malum est si ita faciendum artem discētib; iuuenibus persuaserint, multoq; etiam peius si non alia quoq; quæ definire conuenit, considerauerint. Quapropter alio in libro ea exponere coactus sum, ac iuuenibus demonstrare. Erasistratū nequaquam uenæ sectione usum: præstat enim hoc credere, quā omnibus qbus ille uti inedia præcepit ordine inculere uenā, maximumq; egro-

tantibus ex hoc præsidio commodum fieri, si quis eo rectè utatur. Non igitur, mea quidem sententia, aliud quicquam me de uenæ sectione scribere oportuit, quòd scilicet huius auxiliij usus in opere de Medendi ratione sit expositus, quemadmodum etiam in libris de Tuenda sanitate. In duob. uerò libellis, quorum alter aduersus Erasistratum inscriptus est, alter contra Erasistratæos Romæ agentes, ea que ille non rectè est opinatus, à me sunt demonstrata. Verùm quum crebrò à me multi amici medici, quos piget, ut mihi uideatur, Medendi libros perlegere, efflagitarent, coactus tandem sum ad præsentem explanationem redire, ne scilicet inuidere illis uidear, ac subinde conueniente ordine orania de hoc præsidio narrare. Atq; iam quidem tempestiuū est ordiri sermonem.

COMMENTARIUS.

IN hoc capite secundo Galenus causam exponit quare hunc librum conscripserit, & cur denuò quæ in alijs locis abundè de sanguini-

sanguinis missione dicta sint, hinc repetere
 voluerit. Quippe de omnibus considerationibus
 quæ præcedenti capite commemoravit, in libris de
 Medendi ratione abundè dictum est. Et quòd
 perperam à venæ sectione abstinerit Erasistratus,
 ostensum est in eo libello quem priuatim aduer-
 sum Erasistratum scripsit. Non esse autem illum
 usum venæ sectione, quem admodum eius lectatores
 mendaciter asserunt, in libello quodam
 monstravit, quem aduersus Erasistratæos Romæ
 agentes conscripsit. Duplici autem ratione
 Erasistrati sectatores, quos hinc scelestos
 Sophistas vocat, odio dignos esse ait. Primum
 ob versutiam ac varritiam, quòd quum se
 mentiri intelligant, præ studio tamen no-
 uarum rerum, id enim *καινοτομία* significat: *καινοτο-*
 dolosè & malitosè agunt. Secundò pro- *μία.*
 pter *δοξοσοφίαν*, id est vanæ sapientiæ *δοξοσο-*
 iactationem: quum enim optimarum re- *φία.*
 rum ignari sint, tamen contrarium ver-
 bis comminiscuntur, atque de rebus nul-
 lius momenti temerè verba fundunt. Chrysi-
 Sic certè Chrysippus Cnidius, cuius La-
 pus Cnidius Erasistratus in libro aduersus Erasistratum
 sæpe meminit, ab eoque multa illum didi-
 cisse testatur, sanguinis missionem ma-
 ptor.

gno quidem errore, & summo agrotan-
 tium periculo, è numero medicinaliũ præ-
 fidiorũ sustulit. Fuerunt sanè præter Cni-
 Chrysip- dium illũ, eumq; medicũ, plures alij Chry-
 pi plures. sypipi, Laërtio loco paulò antè citato au-
 thore. Vnus enim Solensis seu Tarsensis
 dialectic⁹ insignis. Alter Cnidij filius Pro-
 lemaei medicus. Tertius Erasistrati disci-
 pulus. Quartus Georigicorũ scriptor. Quũ
 igitur Chrysippus Cnidius Erasistrati præ-
 ceptor è remediorum numero venæ se-
 ctionem sustulerit, nihil miri, & huius di-
 scipulum idem hoc dogma, atque alios
 duos Medium & Aristogenem quorũ híc
 meminit, quiq; clari & magni nominis
 apud Græcos fuerunt, subinde mordicus
 tenuisse ac ipsa sisse. Ceterũ Erasistrati di-
 scipuli principio in vniuersum omnes præ-
 ceptoris sui dogmati insisterant: progres-
 su tamen temporis aliqui horum ab eo
 defecerunt, idq; vt facerent pudore qui-
 dem impudentissimo coacti sunt. Nam
 quum primũ aperte venæ sectionẽ præ-
 ceptoris sui exemplo è medio tollerent, ta-
 men tandem quum cerneret eius vsu me-
 dicos carere non posse, illam admittere,
 etsi nullo in malo hac ipsa vri vsquam in
 suis commentarijs videatur, Erasistratum
 constanter affirmabãt. Id ipsum verò hæc
 ratione

ratione ostendere conabantur. Erasistratus, dicebant, inedia tanquam vacuatorio auxilio usus est igitur multò magis venæ sectione vacuauit. Verùm quàm absurda hæc sit illorum ratio, hinc colligi potest. Nam qui hæc dicere audent, ij omnes statuunt in singulis ijs malis esse incidendam venam, in quibus Erasistratus inedia uti censet. Idem autem in libro de Febribus inscripto, in morborum principijs inediam adhibendam esse tradit igitur in omnibus illis, eodemq; tempore, sanguis mittendus. Quàm verò periculosum sit, ita esse faciendum persuadere iuuenibus, & artem discentibus, nisi alia quoque, quæ in incidenda vena definienda sunt, considerata fuerint, nemo non intelligit. Quare ut omnes Erasistrati sectatorum absurditatem clarius intelligerent, coactus est Galenus priuatim, edito libello certis argumentis demonstrare, Erasistratū, nunquā venæ sectione vltum fuisse. Quòd nimirū præstaret hoc scire iuuenes, ne scilicet omnibus detraherent sanguinem: quibus ille inedia uti præcepit, adeoq; commodè hoc præsidium ægrotantibus adhiberent. Quum igitur abundè quæ ad vsum venæ sectionis spectant, à Galeno in libris de Medendi ratione, deque Tuea-

da sanitate exposita sint, & quæ minus rectè de ea opinatus est Erasistratus in duobus alijs libellis, quorum in cõtextu mentionem fecit, confutata sint, non erat opus quicquam aliud de venæ sectione scribere Galenum. Sed quum crebrò amici aliqui, ijq; medici, quos libros de Medendi ratione legere piguit, à Galeno efflagitarint, horum assiduis precibus coactus est, vt ad tractationem hanc de sanguinis missione rediret. Atque hæc paraphrastica ferè huius capituli est explicatio.

C A P. III.

AFFECTVS quidem uox, quemadmodum alibi quoque à nobis dictum est, ab affici uerbo deducta, similiter illi de multis effertur rebus. Verùm nunc mutationes in habitum præter naturam, qualescunq; fuerint, affectus per uniuersum hunc librum nominamus. Quæremus autem primò quot, qualesq; sint effectus uacuationem poscentes: dein uerò qui nam illorum uenæ sectionem postulant. Quum autem omnia, quæ in quæstionem ueniunt, duo inuentionis instrumenta obtineant: nempe rationem & experien-

Affectus
quid.

Duo in-
uentionis
instrumē-
ta.

perien-

perientiam, idq; in omnibus artibus, nec minus per uniuersam uitam, necessarium esse puto, & nunc aut sola ratione, aut sola experientia, aut utrisq; ea quæ proposita sunt inuenire. Quoniam uerò ratio ipsa parim ex communibus duntaxat notionibus incipiens inuenit & demonstrat, partim autem & ijs quæ ex illis inuenta sunt ad demonstrationem utitur, utraq; ratione omnes uti artes nobis demonstratum est. Et nos quidem in presentia utra earum utilis reperitur, illam deligemus. Priore quidem ratione omnes per uniuersam uitam homines utuntur, altera uerò non omnes, ad artifices enim tantum pertinet. Nam Geometra primum suæ artis theorema per solam priorē rationem demonstrat. Deinde in secundo non sola priorē utitur, sed ad demonstrationem eius, quod ex primo probatū est, coassumit. Quanto autem plus à primo theoremate recedit, tanto etiam magis à prima ratione discedit, ac postremo quidem

dem paucissimis utitur, per ea quæ demonstrata sunt alia demonstrans, & per illa rursus alia, & deinceps iterum per illa alia, ut tandem demonstratio eorum ad ea, quæ plebeijs incredibilia sunt, progrediatur. Solis nimirum, Lunæ & terræ non solum magnitudinis, sed & distantie cognitionem. Ex quibus utique inuentis horologia constituunt, & clepsydras, qui hac uia incendentes Solis Lunæq; deliquia prædicunt. Pari ratione nostra quoq; arte procedens oratio multis quæ alijs in operibus demonstrata sunt utetur, ut quod aliquæ sint facultates quæ animalia gubernant, quarum alias naturales, alias animales nominant. Ceterum principia generationis in omnibus rebus materiam habent quatuor elementa, quæ tota inuicem misceri, & mutuo inter se agere consueuerunt. Quapropter nullam Asclepiadis mentionem in hoc libro faciemus, ut cuius elementa esse falsa in decimotertio de Demonstratione commen-

tario, & in opere de Placitis Asclepiadis, in quo quintus & sextus liber elementorum eius confutationē habet, ostēdimus. Demonstratum uerò & in commentario de Elementis Hippocratis, de effectricibus qualitatibus, quarū nomina calliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, & de humorum tum differentia, tum generatione. Dicta quoq; sunt de medicamentis singulos humores purgantibus pauca quaedam in libro de Elementis, & singulatim in alio Commentario. Utiles etiam ad præsentem sermonem tractatio de Temperamentis, quæ eam quæ est de Elementis sequitur. Omnium uerè maximè liber de Plenitudine, in quo monstratum est duplicem esse Plenitudinem, unam quidem ad uires, alteram uerò ad uasorum, in quibus hæc continentur, amplitudinem. Vocatur autem hæc plenitudo à medicis Græcis $\nu\tau\lambda$ ρ $\epsilon\gamma\chi\upsilon\mu\alpha$, id est, ex infusione. Optimum igitur est ut ij qui scienter scrutari ea quæ in hoc li-

bro dicuntur, uolent, de plenitudine libri perlegerint. Quae uero iterum ille antea esse perlecta requirit, ipse indicabit. Nemo uero miretur si tot opus sit nobis ut recte de uenae sectione consideremus. Non enim ad huiusmodi praesidij inuentionem, sed ad aliorum etiam omnium necessaria est iam comprehensorum cognitio. Proinde si citra illorum notitiam recte curare liceret, haud tam accurate ea prosequeremur. Haec itaque praesari necesse fuit.

COMMENTARIUS.

Affectus
quid.

QUVM saepe in hoc libro affectus uoce utatur Galenus, ideo initio huius capituli quid per eam intelligi velit breuissimè exponit. Quippe affectus generatim pro omni eo à quo aliquid aliquo modo afficitur accipi solet. Atque sic dicitur à uerbo affici, quod similiter atque affectus de multis dicitur rebus, nempe sanis, ægris, neutris, & inanimis quoque, cantu uidelicet, harmonia, & oratione, ut copiosius capite primo libri de Sympto. disse. docet Galenus. Dein affectus idem quod constitutio significat, & tum ad sanos & ægros quoque

quoque pertinet. Tertio autem omnem, quæ in id quod præter naturam est, mutationem denotat. Quæ quidem in significatione in hoc libro à Galeno usurpatur. Post hæc proponit de quibus initio huius libri fit dicturus, nempe quot qualesque sint affectus qui vacuationem postulent, & qui nam illorum venæ sectionem exigant. Antequam verò ad inuentionem atque explanationem earum rerum quæ proposuit perueniat, quòd duo sint omnium eorum de quibus queritur inuentionis instrumenta docet, ratio scilicet & experientia, ut lib. etiam 1. Thera. metha, cap. 3. Et lib. 3. Prognost. commen. 12. & 1. Aph. cõment. 1. attestatur. Cæterum ratio ipsa bifariam demonstrat & inuenit. Primum ex communibus duntaxat notionibus, quæ Græcis vocantur κοινὰ ἕννευαι, & non sunt nisi vniuersales quædam sententiæ nobiscum naturæ, ac diuinitus omnium animis inscriptæ, quasque natura omnes homines tenent. Aristoteles vocat principia, sunt enim initia & fontes omnium disciplinarum. Alij dignitates etiam appellant, quod iure illis sit habenda fides. Maximas alij, quòd ijs maximè credatur, utpote per se notis. Eiusmodi enim sunt, ut quisque statim auiditas probet. Quare quum ijs in scientijs nihil

Duo inuentionis omnium instrumenta.

Ratio bifariam demonstrat & inuenit. Communes notions.

κοινὰ ἕννευαι.

Principia. Dignitates.

Maximè.

nihil

nihil prius superiusq; sit per quod confirmari queant, merito ijs ipsis ratio primum inuenit & demonstrat. Dein ratio ad demonstrationem utitur ijs quæ per notiones communes inuenta sunt. Priore modo demonstrandi omnes per vniuersam vitam homines utuntur: altera solùm artifices. Id quod Geometrarum exemplo ostendit. Hi namq; primum suæ artis Theorema per solam priorem rationem, quæ scilicet ex communib; notionib; procedit, demonstrant. In secundo autem theoremate demonstrando non solùm priore, sed eo etiã quod ex primo est probatum theoremate ad demonstrationem assumat. Quantò verò plus à primo recedit theoremate Geometer, tantò quoq; magis à prima ratione, quæ ex cõmunibus notionibus procedit, descendere solet. Postremũ autẽ paucissimis seu minimis: Græci enim est, *ἀρχιστοιχία* utitur, quòd scilicet per ea quæ antea sunt demonstrata alia, & p̄ illa rursus alia demonstrat donec ad ea quæ plebeijs sunt incredibilia, nempe ad Solis, Lunæ, & Terræ magnitudinis ac distantie cognitionem, demonstratio progrediatur. Exempla eius rei multa extant apud Euclidẽ. Hic monendus notabilis lector erit, Græcũ Aldinũ codicẽ multò

Galenilo
cus ema
culatur.

aliter habere quã nos cõuerterimus, ita ni

mirum

μαίρουν: ὁ γὰρ τοι γεμίτρης τὸ μὲν πρῶτον.
 θεώρημα τῆς αὐτοῦ τεχνῆς διὰ τοῦ προτέρου.
 εἴτα τῷ λυτῆρι μόνω χρῆται, προσλαμ-
 βάνει δὲ ἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ
 πρώτου κατασκευαστῆν. Hanc autem lectio-
 nem esse depravatam nemo non animad-
 vertit, quòd nimirum tautologiam con-
 tineat. Primum enim dicit, Geometriam
 in secundo demonstrando theoremate
 sola secunda ratione uti, & mox subjicit
 ad eius demonstrationem etiam coas-
 sumere quod ex primo est ostensum. Si
 secunda utitur, certè aliquid quod an-
 tea demonstratum est ex communibus
 notitionibus ad demonstrationem coas-
 sumit. Quippe secunda ratione uti, non est
 nisi ea quæ ex communibus notionibus
 inuenta sunt, ad demonstrationem adhi-
 bere, hoc est coassumere quod ex pri-
 mo est ostensum. Nihil itaque differt di-
 cere, sola secunda ratione uti, & coas-
 sumere quod ex primo ostensum est. Quin
 etiam antiquus interpretes manifestè fal-
 sam esse hanc lectionem monstrat, qui
 locum hunc ita reddidit. Ad secun-
 dum verò non sola utitur, coas-
 sumit autem ad demonstrationem eius &
 id quod per primum constructum est.

Emendandus itaque is Galeni locus in hunc modum erit. ἄτ' ἐν τῷ δευτέρῳ οὐ μόνον χρῆται, προσλαμβάνει δὲ ἴσ' τὴν ἀπό-

Sensus. Δείξει αὐτὸ κ' ἐκ τοῦ πρώτου κατασκευασθῆναι,

Vt sit is planè sensus illorum verborum quem in nostra conuersione expressimus, nempe, Geometra in secundo suæ artis theoremate non solùm prima ratione, quæ ex communibus duntaxat notionibus inuenit, utitur, sed ad demonstrationem huius theorematis etiam id assumit, quod ex primo theoremate est probatum.

Perperàm itaque αὐτῆς pro αὐτῶ legitur. Porro qui ratione iam exposita Solis Lunæq; deliquia prædicunt, illi quoque horologia & clepsydras construunt.

Clepsydræ.

autem horologia fuerunt quæ aquam qua horæ notabantur inclusam habuerūt. Pro quibus hodie quæ arenulam, vel albi cantem puluisculum, quo horæ sigillatim inuertendo notantur, inclusum obtinent, utimur. cæterùm vt Geometræ ad demonstrationem interdum ijs quæ per alia sunt demonstrata adhibent, sic etiam in hoc libello Galenus postea multis, quæ in alijs libris sunt demonstrata, ad instituti sui probationem, veluti hypothesibus quibusdam, utitur. Inter quæ sanè primū est, quòd aliquæ sint facultates, naturalis-
 mitum

mirum & animalis, quæ animantia guber-
 nant. Duarum verò hîc tantum meminit, Duarum
 quâ tamen tres esse lib. 9. Ther. metho. tantum fa-
 cap. 10. & in libris de Hippocratis & Pla- cultatum
 tonis dogmatibus disertè tradat, quòd sci animan-
 licet vitâlè, quæ tertia existit, & quâ hoc tia guber-
 loco præterijt, sub naturali cõplexus sit. nantium,
 Naturalè enim facultatè vocat quæ ex cor cur hîc
 de & iecore per arterias & venas corpori memine-
 vitâ & alimoniâ impertit. Sic libro de mu rit.
 sculorû motu secûdo Galenus actionè na Natura-
 turalè vocat eam, quæ ex arteria & vena lis facul-
 procedit, quòd scilicet, vtraq; voluntatis ras.
 expers sit, & spõtè ac naturaliter fiat. Actio m
 rû quod alibi, nêpe in libris de Elemētis, turalis.
 demonstrauit, est quòd principia genera-
 tionis in omnibus rebus pro materia ha-
 beant quatuor elementa. Principia enim
 quatuor sunt qualitates, Gale. lib. j. de hu-
 mana natura com. 2. teste, summa scilicet
 caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas,
 ex quibus & materia, elementa ipsa, quæ
 sunt corpora simplicia procreata esse cõ-
 stat. Hinc est quòd Galen⁹ libro primo de
 Elementis inter reliqua sic scriptum reli-
 querit: Per qualitates elemēta facta sunt.
 Quum enim summa caliditas materiæ in-
 nascitur, vniuersum iam erit elementū. Eo-
 dem modo quum frigiditas, & humiditas,
 c & siccitas

& siccitas innascitur. Hæ enim solæ sub-
stantiâ subiectâ alterantes, mutuæ inter
se elementorū trāsmutationis causæ sunt.

Principia cur Principia verò dicta sunt, quòd nihil se
dict. prius habeant ex quo procreata sint, neq;
hiant ex se vicissim, neq; ex alijs, & quòd
ex se omnia quæ fiunt naturaliter produ-
cât. Ignis itaq; generationis principiū, ma-
teria est vniuersis subiecta elemētis, qua-
litate expers: itē calor summus materiæ

Elemēta innascēs. Elemēta autē quatuor, quæ prin-
cipia pro materia habent, in rerū genera-
do inter tione nō solū inuicē cōmiscentur, veluti
se cōmi in tritici, hordei, eruiorū & fabarū aceruo
sceantur, accidit, ita vt sic qualia sint remaneāt. sed
alterata transmūtataq; tota inuicē com-
miscentur, & mutuò inter se agunt. A-
deoq; quòd in se mutuò agunt, non ex cō-
trectione & separatione, sed quòd substā-
tia eorundem per se totam patiatur & al-
teretur, obtinēt. Atq; ita de elementorum
ratione differuit Hippocr. Poirò quum
Asclepiadis elemēta falsa esse tum in de-
cimo tertio de Demonstratione libro, tū
in quinto & sexto de Placitis Asclepiadis
libris Galen. euidentibus rationibus do-

Asclepia cuerit, idē illorum in hoc libro nulla
dis ele- sit mentio. Sunt autem Asclepiadis ele-
menta. mēta, minima & incompacta corpuscula,
quæ

quæ ille ὄγκος καὶ πῖρος nominauit, vt cō-
 stat ex lib. j. de Tuenda sanitate, cap. 2. &
 lib. j. Simpli. cap. j. & cap. j. libri de Diffe-
 rentijs morborū. Dolēdum autem vnice
 est, quòd Demonstrationū quindecim li-
 bris Galeni haectenus, magno incōmodo Demon-
 studiosorum medicinae, carere coacti su- stratio-
 mus, ab inuidis βιβλιοθήκῃς occultatis. In num 15.
 ijs enim multa sunt quæ lucem præsentī, libri Ga-
 alijsq; cō pluribus Galeni locis afferre pos- leni pro-
 sent. Sed bona spes est eos propediē in lu- pediē in
 cem prodituros. Ita enim ad me nuper lucē pro-
 doctissimus vir Io. Albertus Vuidmesta- djbunt.
 dius, cognomento Lucretius, Iuriscōf.
 & senator Bauaricus scripsit: Dum pas-
 sim Nicolai integritati consulere stu-
 deo, fortè se mihi Galeni libri 15. πῖρος
 ἀποδίδως offerunt ex Bibliotheca Io.
 Petri Feretrij Rauēnatis, Iuriscōf. doctis-
 simi, & Mylensium episcopi, qui eos se mi-
 hi per Grafferos mercatores, vt hinc in
 lucē exeant, missurum spopōdit. Hæc ille.
 Quæ hoc loco cōmemorare volui, vt etiā
 alijs qui hos libros auidè expectāt, aliquā
 eorundē spem, & haud dubiè certam, fa-
 cerem. Tertiū quod in Commentario de
 Elementis demonstrauit, est quòd qua-
 tuor qualitates de sententia Hippocratis
 sunt effectrices, quum contrā alij quidam

primas duas effectrices, aliás verò duas
 passivas esse dixerint, quemadmodù lib. j.
 de Naturalibus facult. Galenus testatur.
 In eodē etiam cōmentario, secundo nimi-
 rù, aliquid est de differētia & generatione
 humorù, quę copiosius subinde lib. 2. de
 Naturalib. facult. Galenus demonstravit. In
 secundo quoq; de Elementis libro pauca
 quædã de medicamentis singulos humo-
 res purgantibus dicta sunt, & seorsum in
 libello de Purgantiũ medicamentoĩũ fa-
 cultatibus. Quę certè singula tanquã ali-
 bi demonstrata tenere decet eũ qui cum
 fructu aliquo præsentē libellum de Curã
 di ratione per sanguinis missionē legere
 voluerit. Utile quoq; erit ei perspecta ha-
 bere ea quę in libris de Tēperamentis, &
 de Plenitudine inscripto tradita sunt &
 demonstrata, præsertim quòd duplex sit
 Plenitudo, vna ad vires, altera ad vasa, quę
 Græcis medicis vocatur κατὰ τὸ ἵχθυμα,
 quòd scilicet humorù copia tum valis ve-
 luti infusa sit. Atq; horũ omnĩũ cognitio
 non solùm ad tractationē eam quę est de
 sanguinis missinõ cōfert ac necessaria est,
 sed ad aliorum etiã omnium præsidiorũ
 quibus morbi profliguntur, inuentionem
 conducit. Hinc est quòd eadem tam accu-
 ratè profecutus sit Galenus.

Plenitu-
do.

κατὰ τὸ
ἵχθυμα.

CAPVT IIII.

CAeterum iam tēpus est ordiri ser-
 monem, considerando quot sint af-
 fectus qui uacuatione indigent. Si igitur
 eos quispiam experientia collectos recē-
 seat, sola ad enarrationē opus est memo-
 ria. Quod si uerò rationali uia, cōmune
 & uniuersum inueniat genus necesse est.
 Ex illius deinde in species & differentias
 sectione usq; ad extremas species, nume-
 rum affectuum qui uacuationē indicant
 inuestigare oportet. Sic enim constare o-
 mnia quæ per uiam ratione utentē inue-
 niuntur, demōstrauimus. Quū itaq; me-
 dicæ artis officiū sit omniū partiū corpo-
 ris quæ secundum naturā sunt actiones, si
 quidem percunt, recuperare, tueri autem
 ubi saluæ fuerint, hæc; constitutionem
 naturalē sequantur: hæc quidem præsentē
 tueri, intereuntē uerò recuperare necesse
 est. Postquā igitur demonstratū est, pri-
 marias actiones à similaribus corporibus
 perfici, ab instrumētarijs uerò secunda-

Plenitu-
do du-
plex.

rias, considerandum erit tibi quam uti-
litatem aut noxam humores qui in cor-
pore continentur partibus eius affe-
rant. Quum itaque in libro de plenitu-
dine ostensum sit bifariam fieri & dici
multitudinem, uno quidem significato
ad vires, altero uerò ad amplitudinem ua-
sorum humores continentium, quam
nonnulli $\psi\lambda\theta\epsilon\gamma\chi\upsilon\alpha$, hoc est, ex in-
fusione nominant: utriq; uacuatione opus
est, siue in egrotante homine, siue sano
euerint. Quomadmodum enim qui on-
nus gestat, non protinus ubi grauatur
ac fatigatur iam concidit & uictus ab
eo est: ad eundem modum ubi uirtus à
plenitudine grauatur, fieri potest ut nõ-
dum egrotet homo. Siquidem nonnulli
qui consueta etiã munia obeunt, sen-
tire se graues, pigros, senes, & agrè mo-
biles dicunt, ea ipsa est plenitudo ad ui-
res: ueluti etiam quum ab exercitijs ten-
di uidentur, ut Erasistratus dixit, imple-
tur brachia & cubitus: haud exigua est
alterius

alterius plenitudinis, quam $\chi\upsilon\mu\alpha$, hoc est, ex infusione uocari dixi, eo quod ex humoribus in uasa infusis consistit & intelligitur, nota. Dictum uerò est in libris de Sanitate tuenda, ubi in uniuerso corpore fit ulceris sensus, potissimum uerò per motiones ipsas, hunc affectum uitiosi humoris esse so-
 bolem. Attamen hoc ipsum non paucis etiam dum consuetas obeuntibus actio-
 nes accidere apparet. Interdum etiam in partibus quibusdam corporis, non in uni-
 uersa eius mole, signa conspiciuntur il-
 lis in partibus consistētium affectuum, similium ijs, quales utique in toto cor-
 pore consistere diximus. Quippe caput aliquando solum grauari, aut ulceris quendam sensum habere, uel temporum musculos tendi, idq; simpliciter, aut cum plurimo calore. Sic etiam in ieco-
 re, liene, uentriculo, costis, & transuer-
 so septo grauitatem sepe numero senti-
 mus. Pari ratione in ore uentriculi aut

grauitatem, aut morsum, aut nauseam,
 aut ciborum fastidiū, aut absurdam appe-
 tentiam percipimus. Ad hæc fixi in parte
 aliqua dolores, idq; aut propter humorū
 confertim ingruentē multitudinē, aut fla-
 tuosum ob spiritum uacuationē indicāt,
 perinde atq; ij dolores qui ob acrem hu-
 morē partem exedentē rodentēque ex-
 citantur. Sunt uerò nonnulli qui ab intem-
 perie nascuntur, & horū ipsorum quidē
 alij à nuda citra humores intēperie, alij
 uerò cū humoribus. In omnibus itaq; iam
 dictis, infestantiū humorū, aut uaporum
 uacuationes, hominem à malis liberant.
 Non tamen omnino uenæ sectione opus
 est, sed sufficit etiā purgatio, frictio, bal-
 neū, & inunctio discutiētis alicuius me-
 dicamenti. Qui igitur sunt affectus quo
 sanguinis missio iuuat, deinceps dicātur

COMMENTARIVS.

Quū initio huius libelli Gale. tria quæ
 ijs qui sanguinis missione rectè uti volūt
 consideranda sunt proposuisset, nūc à pri-
 mo exorsus quot sint affectus uacuatione
 indigentes

indigentes docet. In hujus verò rei inquisitione, vt omnium aliarum, duplici instrumento est opus, experientia nimirum & ratione. Si experientia quispiam numerum affectuū vacuatione indigentium inquirere, & inquisitos subinde recensere voluerit, sola ad enarrationem eorundem affectuum opus est memoria. Meminisse enim oportet eorū omnium quos diutina experientia vacuatione egere obseruauit. Quòd si verò logica seu rationali via in prædictis inquirendis affectibus vti quispiam velit, primum cōmune & genus vniuersum, hoc est quod in se complectatur omnes corporis affectus, inueniat necesse est. Quo quidem inuento illud in species & differentias digerat oportet, ita vt sectio ipsa vsque ad extremas species progrediatur. Ea inquisitionis ratione vsus est Galenus in libro de differentijs morborum inscripto. Illic enim initio genus constituit, quod subinde in species & differentias secat, ad extremas vsque species progrediens. Hoc est, vt nostri hodie dialectici loquuntur, à genere generalissimo ad speciē specialissimam progredi oportet eū qui ratione rē aliquā inuenire conatur. Cæterum quum artis medicæ duo sint officia, vnum quod actiones

Genus
vniuersū.

Artis me
dicæ duo
officia.

partium corporis quæ sunt secundum naturam tuetur, alterum quod sublatas, profligandis nimirum morbis, recuperat: atque hæc quidē corporis constitutionem præter naturam, illæ verò naturalem sequantur, oportet eam quæ naturalis est tueri, eam verò quæ præter naturam est immutare, quemadmodum lib. j. de Tuenda sanit. cap. j. etiã testatur idem Galenus ita scribens: Quum vna sit ars quæ circa hominis corpus versatur, eius primæ ac maxime partes sunt duæ: quarum alteram sanitatis tuendæ, alteram morbi profligandi facultatem appelles. Earum contraria inter se officia sunt, siquidē illi tueri, huic immutare cōstitutionem corporis est propositum. Hæc ille. Porro quum alibi demonstratū sit à Galeno primarias actiones à similibus partibus perfici, ab instrumentarijs verò secundarias, cōsiderandū erit me

Humores bifariam iusto sunt copiosiores. dico quā utilitatē aut noxam humores in iisdē partibus contenti afferant. Si enim copiosiores iusto aut pravi fuerint, earundē partium actionibus noxam afferent. Sin boni & mediocres, utilitatē: ex ijs namq; alētur. Fiūt autē iusto copiosiores humores bifariam: vel enim ita augētur, vt vires partium grauent, & tunc plenitudo ad vires dicitur: vel tanta eorum est multitudo, vt sua

copia

copia vasa in quibus continentur disten-
 dant, atq; tum plenitudo ad vasa nomina-
 tur, vel ex infusione, vt capite præcedente
 est dictū, & copiosissimè in libro de Ple-
 nitudine à Galeno monstratum. Vtraque
 autē plenitudo vacationē requirit, siue
 sanis, siue ægotatibus accidat. Sanis autē
 posse accidere plenitudinem ad vires, ele-
 ganti & perspicua similitudine Galenus
 ostēdit. Quemadmodū enim, inquit, is qui
 graue aliquod onus gestat nō protinus si-
 mulatq; grauatur ac nonnihil sub eo fati-
 gatur, cōcidit, & planè ab eo vincitur: sic
 fieri potest vt virtus hominis quidē à ple-
 nitudine grauetur eo nondum ægotate.
 Vtcūq; enim is se grauē, pigrum, legnē &
 ægrè mobilem esse dicat & sentiat, tamē
 quū cōsueta etiānum munia obeat, sanus
 adhuc sit oportet. Quippe sanitatē, vt li. j.
 de Tuenda sanitate, capite 4. testis est
 Galenus, eam corporis constitutionem ap-
 pellamus, in qua in vitæ actionibus non
 impedimur. Pari ratione euenit vt inter-
 dū altera plenitudo quæ ad vasa dicitur
 sanum corripit, cuius signū est si ab exer-
 citijs tendi videtur, & vt Erasistratus di-
 xit, brachia implentur. Distentio enim,
 vt in lib. de plenitudine ait Galenus, eius
 quæ ad vasa nominatur effectus existit.

Sani ple-
 nitudinē
 ad vires
 interdū
 incidunt.

Sanitas
 quid.

Et

Bonus athletarū habitus. Et quid aliud est bonus athletarum habitus, cuius sectione prima Aph. 3. meminit Hippocrates, nisi plenitudo ad vasa, quæ etiā κατὰ τὸ ἰσχυρῶς, ob causam hinc à Galeno expositā appellatur? Accidere autē sanis adhuc hominibus plenitudinem ad

Vlceris sensus. Vasa, ex vlceris sensu, qui nonnunquā illis per motiones accidit, fit manifestū. Neq; enim is affectus est nisi vitiosi humoris soboles, vt lib. 3. de Tuenda sanitate, capite 4. Galanus in eum scribens modū attestatur: Vlcerosus affectus ab excrementorum copia tenuiū simul & acriū oritur: quæ nimirum inter exercitandum proueniunt duplici de causa, aut eo excremento quod crassius erat fuso & attenuato, non tamen toto expulso, aut adipe molli ve carne liquata. Neesse enim est à tali humore ceu tenui & acri, pungi & quasi vulnerari tū cutē, tum ipsam carnem. Hęc ille. Cæterum affectus prædicti non tantū in vniuerso corpore, sed etiam in partibus quibusdam corporis interdum cōsistunt. Quippe nonnunquā solūm caput grauatur, aut vlceris sensum habet. Interdum muscoli tēporales nominati tātum tendi videntur, qui duo quidem sunt, vtrinque enim vnus, qui à verticis, & temporis, & frontis: cuneiformij ossibus, & eo osse

Musculi tēporales.

quod

quod minorem sedis oculi angulum amplectitur, amplo latoq; principio enascitur, ac maxillæ inferioris acuto processui inferitur. De quibus Galenus lib. 4. Anat. adm. & lib. 11. de Usu partium multa. Tenduntur autem interdum prædicti muscoli simpliciter, hoc est citra intemperiem aliquam, nonnunquam verò cum plurimo calore. Sic euenit vt grauitatem aliquando in ore ventriculi, aut morsum, aut nauseam, aut ciborum fastidium, aut absurdam appetentiam sentiamus, quæ quidem omnia plenitudinis alicuius signa existunt. Ad hæc in parte aliqua corporis dolores figuntur, aut propter humorum cōfertim ingruentium copiam, aut flatuosum ob spiritum. Acres præterea humores partem aliquam corporis erodentes, & exedentes excitantur. Deniq; dolor aliquando ab intemperie, vel nuda, hoc est citra humores, vel cum humoribus nascitur. Quas quidē omnes causas doloris Galenus lib. 12. Ther. metho. capite. 7. in duas contraxit, nempe contumuitatis diuisionē, & alterationem. Humorum enim copia cōfertim ingruentium, flatuosi spiritus, & acres humores vnitam soluunt, ideoq; dolorem excitant. Intemperies autem alterando dolores mouent. Quod etiam Hippocratem fecisse constat,

Doloris

causæ va

riæ.

Omnes

doloris

causæ

duæ.

constat, qui, vt attestatur capite 4. de Inæ-
 quali intemperie, & lib. 1. de Sympt. cau-
 sis, capite 5. Galenus ita scriptum reliquit:
 Dum alterascit ac corrumpitur natura,
 dolores fiunt. Alteratur verò & corrumpi-
 tur cuiusque natura, quum vel calefit, vel
 frigeat, vel siccat, vel humefit, vel eius
 vnitas soluitur. Quòd autem alteratio-
 nem ipsam dolorem excitantem tum con-
 fertim factam, tum verò violentam esse
 oporteat, Galenus locis iam citatis copio-
 se monstrat. Porro vt tandem qui sint af-
 fectus vacuatione indigentes, Galenus di-
 fertè significaret, subiunxit inquit: In om-
 nibus iam dictis affectibus vacuatione
 humorum & vaporum opus est, quòd ipsa
 hominem à malis & doloribus liberet.

Quum autem variæ sint vacuationis spe-
 cies, non semper opus est venæ sectione,
 Nō sem- per opus est venæ fuerint humores, interdum etiam frictio,
 per opus sectione. balneum, & iniunctio discutientis alicu-
 jus medicamenti, vel vti si propter flatus
 excitentur dolores, hæc enim tria flatus
 & vapores euocare possunt. Reli-
 quum nunc est vt deinceps qui
 sūt affectus quos sangui-
 nis missio iuuat
 dicamus.

Non solum partes animantis ex sanguine aluntur, sed & natiuus calor mansionem ex sanguine obtinet, perinde atq; ignis qui in foco est ex lignis ad ardensum idoneis, a quo totas aedes calefactas conspiciamus. Quemadmodum igitur ignis ille offenditur, interim quidem confertim ei iniectis lignis, interim uero tamen si non multis, tamen admodum humidis, nonnunquam autem omnino non impositis, aut prorsus exiguis: sic calor qui in corde existit uel propter sanguinis copiam, uel propter multam indigentiam, uel ob qualitatem frigidam seipso minor efficitur. Interim uero maior, aut propter calidam sanguinis qualitatem, aut ob exiguum defectum. Quicquid autem cor per caliditatem uel frigiditatem patitur, huius etiam confertim alie corporis partes participes fiunt.

COMMETARIVS.

ALTERVM quod initio huius libelli ijs qui sanguinis missione uti recte uolent considerandum proposuit Galenus

explanaturus, nempe qui affectus sint quot sanguinis missio iuuat, quædam ad eam rem melius intelligendam necessaria præmittit, nempe quòd partes corporis omnes

Omnes ex sanguine nutriantur, & quòd suam ptes cor mansionem natiuus calor ex sanguine haporis ex beat. Si enim omnes corporis partes, ve sanguine luti humore sibi familiarissimo, ex sanguine aluntur, non erit certè detrahendus temerè, ne scilicet suo alimento partes illæ destituantur, corporisque robur deijciatur. Quòd si etiam calor natiuus mansionem suam ex sanguine obtinet, ca uendum vnice erit ne intempestiua sanguinismissione natiuum corporis calorem imminuamus, aut prorsus extinguamus.

Calor na Aut contrà permittamus, vt eiusdem copia tiuus ex suffocetur. Quare si calor natiuus ex sanguine guine perinde atq; ignis in foco ex lignis fouetur, sic vt iisdem rationibus augeatur minuaturq; . Quemadmodum enim ignis à quo tota domus incalescit, lignis ei confertim iniectis suffocatur, aut prorsus extinguitur: ita quoque calor qui in corde existit à copia sanguinis. Quando enim venæ immodico sanguine turgescunt, calor natiuus, quòd scilicet perspiratu ad refrigerationem destituatur, attestante in fine libelli de Bono corporis habitu, & de

Vsu respirationis Galeno, extinguitur. Et sicuti ignis à lignis humidis, etiam si multa non sunt, detrimentum aliquod accipit: ita quoque calor natiuus à frigida aliqua qualitate offenditur, minorq; fit. Minorem autem illum efficient frigida, vbi exigua quantitate assumpta fuerint, aut si minus sint valida. Hinc est quod Galen. li. 3. de Simpl. med. fac. ca. 18. ita scriptum reliquerit: *Quæcunq; frigiditate occidunt, ea exigua quantitate sumpta mortem haud afferunt, non magis quam si copiosæ flammæ pauxillum aquæ instilles, aut lignum iniicias humidum ac viride. Sin copiosa fuerit qualitas frigida, tum calorem, perinde atq; ligna virida & humida si multa confertim iniiciantur, ignem celerrimè extinguet. Deniq; vt ignis non impositis illi lignis, aut valde exiguis offenditur: sic etiã calor natiuus ob sanguinis multam indigentiam deficit. Materiam itaq; vnde accenditur calor natiuus sanguinem, vt in lib. de Vsu Respir. ait Galenus, obtinet. Cæterùm calor cordis bifariam intēditur au Calor cor geturve, propter scilicet calidam sanguinis bifariam qualitatem, & ob exiguum eiusdem de riam infectum. Per *ἰνδεια ὀλίγη* autem, hoc est tenditur, defectū exiguum, intelligit cōmoderatam *ἰνδεια ὀλίγη* sanguinis quātitatē: id quod ex contrarijs *γκ.**

d paulò

paulò antè memoratis euidentissimum fit.
 Quippe minorem effici calorem cordis ab
 immodico sanguine, & immodica eiusdem
 indigentia dixit: igitur quod in medio est
 vtriusq; illum fouet & conseruat. In me-
 dio verò vtriusque est exigua indigentia,
 hoc est ea quæ non est immodica, sed com-
 moderata, tanta nimirum vt commodera-
 tum cordis calorem tueri & conseruare
 possit. Quod altiuimus exemplo ignis
 & flammæ. Galenus quoq; in lib. de Vsu
 Respirat. in hunc modum scribens, cõfir-
 mat: commoderatio, inquit, omnium, con-
 seruatrix est flammæ. Eodem modo
 igitur non dissimile vero est contingere,
 & circa insitum animantibus calorem, vt-
 pote qui materiam vnde accenditur san-
 guinem habet. Quo quidè in loco multa
 ad institutũ faciendũ reperient studiosi, &
 lib. 3. de Tempe. ca. 5. vbi animantia bifa-
 riam calidiora fieri, aut qualitate caloris
 intensa, aut substantia eius aucta, copiose
 monstrat. Ex ijs igitur perspicuũ est calo-
 rem cordis, perinde atq; flammã, ab eadẽ
 materia nõ augeri modò, verum etiã ali-
 quãdo extingui, vt fusius capite 2. libri de
 Morb. causis Galenus monstrauit, ad quẽ
 locum lectorem ablegamus. Porro quic-
 quid cor per caliditatem, vel frigiditatem
 pati-

patitur, huius etiam confestim aliarum par- Calorcos
tes corporis participes fiunt. Nam tum dis ab ea
veluti ex quodam fonte in vniuersum cor dem au-
pus calor & frigus deriuatur. Hinc est quod getur &
in febribus calor in corde præter naturam extingui
accessus per arterias, tãquã canales quos tur.
dam, in vniuersum corpus distribuatur.
Et Galenus lib. 3. de Simplic. med. facul.
cap. 17. deleteria quæ frigiditate interi-
munt nõ posse interficere tradit, nisi prius
cor refrigeret. Quod si igitur vniuersum
corpus calescit, aut refrigeratur, id non fit
nisi cordis & arteriarum ministerio calo-
rem & frigus huc deriuantium.

Fit autem & una aliqua in parte nõ-
nunquam præter naturam tum caliditas,
tum frigiditas, quemadmodũ sæpius à no-
bis in alijs cõmentarijs est demonstratum.
Harum uerò generatio bifariã accidit, in-
terim propter humores calidos, aut frigi-
dos, interim etiã ob solam intemperiem.
Ceterum particulares caliditates & fri-
giditates, quæcunque parti malè affectæ
uicina sunt simul alterant, in totum uerò
corpus, priusquam cor alteret, haud ex-
tenduntur. Eudẽ in modũ & corpus cordis
d 2 duplici

duplici ratione alterari ostensum est, uel per intemperie, uel ob calidos aut frigidos humores, uel propter alicuius horum indigentiam.

COMMENTARIUS.

Quum antea totius corporis caloris & frigoris causas exposuisset, nunc eius qui in vna aliqua parte corporis excitatur causas commemorat. Non solum verò in vniuerso corpore, verum etiam in vna aliqua eiusdem parte fieri posse calorem & frigus in alijs libris demonstrauit Galenus. Hinc initio libri de Inæquali intemperie ita scribit: Inæqualis intemperies aliàs in toto animantis corpore fit, incidit autem & in vnaqualibet parte.

Partes lescunt autem & refrigerantur partes corporis corporis bifariam, nempe vel propter humorem qui præter naturam ad ipsas fluunt, incale- & in ijs tumorem excitant, quemadmodum scunt & dum euenit quoties vel phlegmone, vel cedemate, vel erysipelate, vel cancro aliò uel refrigerantur. tumore præter naturam afficiuntur. Incalescunt & refrigerantur interim quoque præter solam intemperiem, hoc est ob nudas qualitates absque vllius humoris affluxu, vt loco iam citato, & capitu. 4. libri de Differ. morborum latius docet Galenus.

Porro

Porrò intemperies calidæ & frigidæ in vna aliqua parte ortæ, eas quæ laboranti vicinæ sunt partes vnâ alterant, quòd illis scilicet suum calorem aut frigus propter vicinitatem communicent. Fieri autem non potest vt in vniuersum corpus extendantur calor & frigus, nisi antea cor incalcescat & frigeat, adeoq; alteratum fuerit. Alteratur verò cordis corpus duplici modo per simplicem nimirum intemperiem, siue inæqualis, siue equalis ea fuerit, & per humores calidos aut frigidos tumorem aliquem in eo excitantes, aut alicuius horum indigentiam. Sic in magna inedia, natiuum cordis temperamentum solui contingit. Quid verò alterationes cordis sequatur, Galen. lib. 5. de male affe. locis, cap. 1. copiosè demonstrat.

Cordis corpus duplici modo alteratur.

Porrò humores calidos frigidosq; fieri demonstratum est propter eorum quæ comeduntur & bibuntur quantitatem, et ob plurimam animi corporisq; tum motionem, tum quietem. Quemadmodum autem in uentriculo prauæ concoctiones frequenter eueniunt, ijs quæ assumpta sunt magis pituitosis aut biliosis effectis,

aliānue quandam præter naturam corrup-
 tionem perpeſſis, aut crudis, & altera-
 tionis expertis plurimo tempore manen-
 tibus, & in ſtatum uerſis: ita etiam ubi
 ſanguinis procreatione defraudamur, hu-
 morum in arterijs uenisq; affectus pro-
 portione ijs quæ à fruſtrata in uentriculo
 concoctione fiunt, reſpondebunt. Quo-
 niam uerò calida & humida omnia facil-
 timè putreſcere apparent, potiſſimam
 quando in calidis contineantur locis, ne-
 ceſſe erit alimentum quod ex uentriculo
 diſtribuitur, ubi à natura nõ uincitur, inq;
 ſanguinem bonum haud mutatur, aliàs a-
 liam perpeti putredinem. Atqui quū quæ
 ex calida materia putreſcunt calidiora fie-
 ri contingat, calidior proinde erit ſanguis
 putreſcens. Hoc uerò calidicre factò, cali-
 diore quoq; ſenſibiliter erit pars in qua
 putreſcit. Quoniã uerò à ſenſibiliter cali-
 dis quæ uicina ſunt unà incaleſcunt, ſic uti-
 q; affectis partibus quæ circunquaq; ſunt
 omnia unà incaleſcent, idq; mordaci &

acri calore. Eiusmodi enim est qui à pu-
 tredine proficiscitur. Si igitur pars quæ
 ita incaluit effatu digna fuerit, calorēq;
 suum ad cor usq; protendere ualuerit,
 idq; uel quòd uicina sit, uel quòd prin-
 ceptus, uel quòd calida, unà quoque ipsum
 accendet, utpote natura calidissimum.
 Quòd si uerò semel illud accēsum fuerit,
 pròptè iā totū ipsius corpus simul inca-
 lescet, perinde atq; à foco aliquo ingentē
 flammā habēte quæ illū continet domus.
 Vocant autē id malum corporis febrem.
 Verūm interdū priusquā sanguinis mul-
 titudo putrescere incipiat, in partē ali-
 quam confertim decumbens, aut prorsus
 eam extinxit, ut actio aboleretur: aut non
 cōtemnendam noxam acciperet. Siquidē
 ad hūc modū apoplexie fiunt, multo ni-
 mirū sanguine in principiū animantis cō-
 fertim irruēte. Proinde ubi in aliam par-
 tē cum impetu ruit, tumorē in ea præter
 naturam efficit. Ex hoc genere est phle-
 gmone. Vbi uerò crassior magisq; melan

cholicus fuerit sanguis eò decumbens
 durus fit tumor: sicuti ubi pituitosior
 fuerit fluxio laxus. Biliola uerò existe
 te fluxione, erysipelas efficitur. Sed hæc
 omnia exquisitè discriminata habes in ijs
 quæ modo diximus operibus.

COMMENTARIUS.

NUNC, Galenus ea quæ paulò antè dixit
 magis illustrare pergit. Nam quum partes
 corporis bifariam incalescere aut refrige
 rari, nempe vel propter humores, vel nu
 das qualitates dixisset, nunc ob quam cau
 sam humores atque inter eos sanguis po
 tissimum, calidiores iusto aut frigidiores
 fiant, exponit. Quippe pro ciborum po
 tuumq; modo humores calidi aut frigidi
 fiunt. Hinc capite primo libri de Morbo
 rum causis ita scriptum reliquit: Inter illa
 quæ immodicum calorem inducere pos
 sunt, quintum obtinent locum ciborum
 qualitates acres & calidæ, cuiusmodi sunt
 alliorum, porri, ceparum; & id genus alio
 rum. Nam qui ijs immodicè utuntur, febre
 nunnunquam laborant. Eiusdem generis
 sunt potiones calidæ, ut vinū uetus & acre,
 si imbecillo corpori largius ingeratur.
 Quòd autem cibi frigidus humores effici
 ant,

Humores pro ci
 borū po
 tionūq;
 modo ca
 lidi aut fri
 gidi fiūt.

ant, capite secundo iam citati libri in eum scribens modum ostendit: Optimi succibus, & qui plurimū alimenti præbere potest, si animanti immoderatus ingeratur, frigidus morbos excitabit. Præterea tum cibi, tum potiones suapte natura frigidiores, ipsi quoque inter frigidorum morborū causas numerantur, cuiusmodi sunt Papaver, mandragora, hyosciamū, cicuta. Motus & quietis effectus. Animi motus.

tum verò corporis calefacere, quietē verò refrigerare humores, notius est quàm ut longius à nobis dici debeat, præsertim quā Galenus locis nunc indicatis id ipsum etiā abundè docuerit. Quid verò animi motus pariāt, idem Galenus cap. vltimo libri secundi de Sympt. causis copiosè docet, ut nihil attineat hīc inserere. Porro quod cōcoctio quæ in venis fit proportionē quadam illi quæ in ventriculo perficitur respondeat, non hoc solum in loco, verum etiā alijs, cap. nimirū vltimo. lib. 4. de Tueda Sa. & cap. 1. lib. 3. de Sympt. caus. monstrat. Quadrifariam autem prauas fieri in ventriculo cōcoctiones hoc loco docet. Quadrifariam prauas fieri in ventriculo cōcoctiones hoc loco docet. Primum vbi illa quæ assumpta sunt pitui uētosiora & biliosiora redduntur: id quod ex triculo cōnidore quem referūt cognoscitur, quæ ad cōcoctiōes modū Galenus cap. 1. lib. de Sympt. caus. tertij in eū scribens modū ostēdit: Ac cor-

ruptela, inquit, si nidorem refert, à calidis biliosisq; cibus accidit. Sin acida fuerit, à frigidis natura & pituitosis. Secundò deprauatur cōcoctio propter corruptionem quam cibi assumpti patiuntur. Hoc autē accidit, Galeno ibidē teste, vbi vitiosa ciborum qualitas infestat, aut excrementa in ventriculo redundant. Idem etiam efficere possunt ordo præposterus, & cibus intempestiuè exhibitus, vt videre licebit loco nunc citato. Tertiò praua fit coctio propter cruditatem. Cruditas autem proprie est quando nulla prorsus fit alteratio cibi. Quanquam æquiuocè sic etiam, eodem Galeno cap. 5. lib. de Sympt. differ. auctore, vocetur in alienam qualitatem alteratio. Quartò deprauatam fieri concoctionem contingit, vbi in flatum cibi conuertuntur. Id quod sanè accidit, vt attestatur cap. 7. libri tertij de Caus. sympt.

Cruditas
quid.

Alimen- Galenus, vbi humores pituitosi in ventri-
ti natura culo continentur, vel cibi ab imbecilli ca-
nō supe- lore in vapores soluuntur. Cæterum qua-
rati ex vē les affectus sint qui frustratam in venis
triculodi sanguinis procreationem sequuntur, Gale
stributio nus cap. primo iam citati libri copiosè ad
nem pu- modum monstrat. Postquam obiter cau-
tredo se- las deprauatæ concoctionis Galenus per-
quitur, strinxit, nunc quòd alimēti à natura haud
supera

superati ex ventriculo distributionem sequatur putredo ostendit, dicens: Si omnia quæ natura calida & humida sunt, potissimum si in calido & humido loco maneant, & ut ait lib. 11. Therap. metho. capite. 4. ubi expresso de putredine agit, neque perflata neque ventilata sint, propriè putrescunt, quid mirum si alimentum natura calidum & humidum à natura non victum, neque in sanguinem bonum mutatum, loco corporis calido contentum putrescat? Sed quum ea quæ ex calida materia putrescunt fiant calidiora, ut sanguis putrescens etiam calidior fiat necesse est. Hinc est quòd Galenus capite 1. libri de Causis morborum dicat: Ex putredine calefiunt tum corpora reliqua omnia, tum maxime semina, aut stercorea. Porro sanguine calidiore reddito, calidiorem quoque sensibiliter fieri partem in qua putrescit oportet. Sensibiliter calidis, quæ vicina sunt unà incalescunt, sensibiliter autem calidis, quæ vicina sunt unà etiam incalescunt. Quod Galenus loco iam citato ijs verbis confirmat: Quod verò, inquit, ob calidiorum vicinitatem proxima quæque corpora calefiant, satis patere puto ijs, qui balnearum, solis æstivi, & flammæ cuiuslibet vim fuerint

fuerint experti. Hæc ille, Parte itaque corporis in qua sanguis putrescit calidiores facta, necesse est vicinas quoque calidiores fieri. Et si pars quæ incaluit effatu digna fuerit, calorēq; suū ad cor diffundere, vel quòd illi vicina sit, vel quòd principatum in corpore gerit, vel quòd natura calida sit, poterit vnà quoque cor ipsum, quòd natura calidissimum est, vtpote innati caloris fons, vt ait lib. 5. de Male affe. loc. cap. 1. Galen. accēdet. Eo autē accenso, facile vniuersum corpus simul incalescet, haud secus atq; domus tota à foco ignem habente immensum. Vbi verò vniuersum corpus incalescit, malum ipsum Febris nominatur. Quòd Galenus præcitato loco fusius in hunc modum scribens declarat: Si ab exercitatione, ait, quispiam fuerit fatigatus, is immodicū sustinere calorem dicetur, maiorem inquam quàm pro naturali habitu, tum in musculis, tū in articulis: quippe ad hos in primis mouendi munus pertinet, Quòd si sit calor nō vltra progrediatur, sed priusquam per totū animantis corpus fuerit sparsus, soluatur, affectus ita genitus lassitudo duntaxat fuerit. Si verò in totum extendatur corpus, morbus ipse Febris nominari debet. Cæterum nō rarò contingit vt sanguinis multitudo ante-

quana

Febris
quid.

quã putrescat in vnam aliquam corporis partem confertim decumbat, & tunc eiusdem actionem prorsus aboleat, aut saltem noxam haud cõtemnendam inferat. Sic sanè vbi in cerebrum confertim irruit, apoplexiam facit, corporisq; motum & sensum tollit. Si verò in aliam partē corporis sanguis decumbit, phlegmonem efficit. Qui si crassus & melancholicus fuerit, scirrhum & durum tumorē cancerumq; procreat. Sin pituitosior, œdema. Quòd si fluxio fuerit biliosa, erysipelas, quẽadmodũ cap. vlt. libri de Morb. differ. & in eo libro quem de Tumoribus præter naturam inscripsit, & multis alijs suorum monumentorum locis Galenus fusius docet.

Verum nunc ut dixi, ea quæ demonstrata sunt hypothesisum loco in hoc libro assumens, congruenter illis sermone de sanguinis missione demonstro. Quum itaq; plenitudo sit duplex, optimũ enim est ab ea auspiciari: & ea quæ vires prægrauat, in putredinem præp̄te incidat, & nõnũquã etiam in partes quasdam impetu aliquo decumbat, inibiq; tumores præter naturam efficiat: altera verò

uerò quæ ad uasa nominatur sepe in partes ingruat, ac tumores excitet, inò & apoplexiis, uenarumq; ruptiones molitur, eam protinus uacuuare tētandum est, priusquam magnum aliquod malum in homine crect. Atqui plenissimè quo pacto utraq; mala & dignoscere, & sanare oporteat, in tractatione de Tuēda sanitate dictū est. Sicuti ubi uel febris, uel sanguinis reiectio propter plenitudinē, uel apoplecticorum morborum aliquis inuaserit, quomodo & illis mederi conueniat, in Medēdicatione ostensum est: ideoq; hoc scriptum superuacaneum esse censeo. Nam si perinde atq; in illis libris scripsi, & hic scribam, bis eadem de re differere cogar, & propterea sermonem admodū prolongare. Si uerò in compendium librum hunc contraham, duorum alterum accidere periculum erit, ut uel obscurius aliquid, ob breuitatem, dicam, uel distinctionem aliquam utilem præteream. Sed cum non meo consilio hunc
librum

librum aggressus sim, si quod iam dictorum in eo delictum occurrat, illi culpam ferent, qui ut onus hoc susciperem auctores fuerunt: sicuti si rectè eueniat, utilisq; appareat, laudem illis omnem concedo.

COMMENTARIUS.

FINITAE tandem commemoratio- In vtraq; plenitudi-
 ne eorum quæ alibi à Galeno sunt demō- ne celeri-
 strata, hæc ipsa hypothesium loco hoc in ter vacu-
 libro vsurpaturus, sermonem de san- andum.
 guinis missione auspicatur, initioq; quod
 in vtraque plenitudine celeriter sit va-
 cuandum docet, eiusq; rei causas affert.
 Siquidem vbi ea quæ ad vires refertur
 plenitudo fuerit, in putredinem facile
 incidit, aut cum impetu in partes cor-
 poris irruit, & in ijs tumorem præter na-
 turam excitat. Quare in tempore & con-
 festim priusquam tale aliquid eueniat,
 quod redundat vacuandum erit. Sic quo-
 que si ea quæ ad vasa dicitur, plenitudo
 aderit, antequam in partes corporis de-
 cumbat, ac in ijs tumores præter natu-
 ram excitet. Imò anteqam sua copia
 subito suffocet, venarúmque ruptiones
 afferat, eam confestim vacuare oportet.
 Id quod Athletarum exemplo Hippo-
 cra

crates etiam nos monere voluit, ita scribens: Athletarum summè firmæ corporis constitutiones periculosa, si ad extremum progressæ fuerint, neq; enim eodem in statu consistere possunt, neque interquiescere. Quum verò non quiescunt, iam in melius proficere haud possunt. Restat igitur ut in deterius vergant. His itaque de causis firmam constitutionem sine mora solvere expedit, ut rursus corpus refici incipiat. Hæc ille. Ut ex ijs quæ diximus perspicuum sit in vtraque plenitudine per sanguinis missionem esse vacuandum. Cæterum quomodo vtrūque malum sit dignoscendum & sanandum, libro tertio & quarto de Tuenda Sanitate est dictum. Item, qua ratione feбри, aut sanguinis ex rupta vena reiectioni, alijsq; morbis suffocationem afferentibus: quos Apoplecticos hoc loco vocat, sit medendum, in libris de curandi ratione inscriptis est ostensum. Quum itaque alibi hæc omnia copiosè sint exposita, idè hoc scriptum supervacaneū censeat, deq; proluxiore de ijs tractatione se excusat, ne scilicet illi bis de vna & eadem re sit differendum. Sed dicet aliquis, non quidem opus esse ut singula referat hoc in loco, sed sufficere si ea quæ copiosius alibi tractavit in compendium contrahat. Cui quidem

Apoplectici morbi.

quidem ita respōdet, futurum sanè si hoc conetur, vt vel aliquid propter breuitatē obscurius dicat: vix enim breuitas obscuritate vacare potest: vel distinctionem aliquam vtilem ad præsentem tractationem omittat. Neque enim is qui breuitatis passim studiosus est, distinctè de singulis differet. Tandem tamen omnem culpam in eos transfert qui vt hunc libellum conscriberet crebris suis efflagitationibus eū impulerunt.

Breuitas
vix ob-
scuritate
caret.

CAPVT VI.

Hoc igitur deinceps orationis sit exordium. Quibus utiq; dum cōsueti adhuc obeūt munia, aut pars aliqua princeps, aut uniuersum corpus grauatur uel tenditur, ijs quidē necessaria est uacuatio. Si uerò ætate nec pueri adhuc fuerint, nec senes, de sanguinis missione consiliū inito, primos hosce maximè scopos intuens, nempe plenitudinis tū quantitatem tū qualitatem. & uiriū robur aut imbecillitatem, deinde naturalē uniuersi corporis habitū, tempusq; & regionē, uictumq; præcedentem, nū scilicet qui sic affectus est plurimis cibis & portionibus,

e tionibus,

tionibus, & præsertim multum nutri-
tibus, usus sit. Ad hæc consuetæ & incõ-
suetæ, quos motus exercuerit, quasq; ex-
cretiones habuerit, aut præter consuetu-
dinem retentæ sint, ad omnia uerò hæc
num gracilior aut crassior euascribit.

COMMENTARIVS.

ORDITVR tandē sermonem de
sanguinis missione Galenus noster, atque
quòd ijs qui vtraq; plenitudine, dū con-
suetæ adhuc munia obeunt, in principe ali-
qua parte, vel toto corpore laborant, ne-
cessaria sit vacuatio, eaq; per sanguinis
missionē, si neq; adhuc qui ita afficiuntur
sint pueri, neq; senes; adhibitis tamen pri-
mis scopis, vt paulò post dicemus, maxi-
mè necessarijs, docet. Porro plenitudinem
ad vires ijs verbis innuit, si princeps pars
aliqua vel totum corpus grauatur: quippe
grauitas eius plenitudinis est certissima
nota. Plenitudinē verò ad vasa significa-
uit, ijs verbis, vel tēditur: tēsisio enim ipsi-
simum est huius plenitudinis signum, vt
in libello de Plenitudine Galenus copio-
sius monstrat. Tenduntur enim ex hac so-
lidæ animalis partes, præcipuè in quibus
humores continentur. Nō autem temerè
adiec̄tum

adiectum in contextu est, dum consueta Vacuan-
 adhuc munia faciunt: neque enim expe- dū in ple
 ctandum est dum functiones lædantur; nitudine
 quod scilicet plenitudines maxima mala dum cō
 & pericula comitetur, vt præcedenti ca- sueta ad-
 pite est expositum. Quare celeriter, ante- huc mu-
 quàm nimirum illæ noxæ ingruant, va nia faci-
 cuandum erit. Captare itaque hoc in lo- mus.
 co occasionem ipsam oportet. Cæterum Primi sco-
 primi scopi in sanguinis missione expen- pi sangui-
 dendi decem numero existunt. Horū equi nis in mis-
 dem primus est plenitudinis tum quanti- sione ex-
 tas, tum qualitas. Quantitas, num scili- pendendi
 cet plurimum quatuor humores: supra na decem.
 turalem suam proportionem adaucti sint. Plenitu-
 Qualitas etiam, hoc est species seu forma dinis quā
 plenitudinis consideranda erit, nū scilicet titas &
 sanguinea, biliosa, pituitosa, aut melācho qualitas.
 lica sit. Ideoq; hoc in loco, vt multis etiā
 alijs, qualitas idē quod *idē* significat. Vt
 autem illæ plenitudinis species sint distin-
 guendę paulo post docebit Galenus. Alter
 scopus in vena secāda necessarius, est vi-
 rium robur & infirmitas. Nam: non so- Viriū ro-
 lūm in sanguinis missione, verumetiam bur & in-
 omni alia vacuatione, Galeno lib. j. Aph. firmitas.
 cō. 3. teste, vires ægroti attēdere oportet,
 ac donec tolerat, & nondum laborat, ten-
 tandū est exuperantem humorē educere.

Quum verò dissoluuntur, etiam si restant
 superuacua, cauere eorūdem vacuationē
 conuenit. Virium enim imbecillitas adie-
 ctionem potius quā detractiōem requirit.

Natura - Tertius scopus est naturalis vniuersi cor-
 lis vni- poris habitus, hoc est considerandū in san-
 uerſi cor- guinis missione num homo molli ac te-
 poris ha- nera, aut densa & solida carne sit. Habitus
 bitus. enim, vt testis est lib. 4. Vict. acu. com. 22.
 Galenus, ad corporis consistentiam refer-
 tur, quum hic quidem mollis sit, ille verò
 durus. Quippe qui densa solidaq; sunt car-
 ne, eodem Galeno lib. j. ad Glauconē au-
 thore, largā vacuationem sistent. Qui
 verò mollem, teneram, rarā, laxā, prom-
 pteq; diffluentē, quum ex se resolutioni
 sint idonei, vacuationē non ferunt. Quar-

Tempus. to in mittendo sanguine tēpus expenden-
 dum, num scilicet calidum aut frigidū sit.

Calido Siquidē Galeno loco iam citato teste, in
 tempore calido tēpore improbè vacuati syncope &
 cur non resolutione intereunt. Calor enim ambiē
 vacuan- tis ē corpore foras euocatum spiritū di-
 dum. gerit, reficcatq; corporis habitum, & im-
Frigido becilliozem reddit. Quapropter tum om-
 tempore nino à sanguinis missione abstinendum
 cur non erit. In frigido tempore, corpus refrige-
 mittēdus ratur, proinde sanguinis missionē impe-
 sanguis. dit. Quum enim sit antea refrigeratus
 corporis

corporis habitus, rursusq; in febribus per
 accessions initia refrigeretur, nūquā po-
 stea pristinę valetudini restituitur, natiuo
 scilicet calore à frigoris vi deuicto. Ni-
 hil itaq; attinet corpus antea abundè sa-
 tis refrigeratū, sanguinis detractione ma-
 gis refrigerari. Quinto consideranda in
 vena secunda regio, num calida aut frigi-
 da sit, propter eadē causas. Tēporis naq;
 conditio, & regio eandem habēt rationē. **Regio.**
 Sexto contemplanus in sanguinis detra-
 ctione, victus præcedens, cum videlicet **Victus**
 pluribus cibis & potionibus, ijsq; multū **præcedēs.**
 nutrientibus vsus sit, aut contrā. Si enim
 largo cibo vsus est, adeoq; per vitę intem-
 perantiā crudorum humorum copiam cō-
 gessit, huic certē sanguis: vt capite septi-
 mo latius docebimus, minimè est mitten-
 dus. Sin exiguo cibo cōtentus fuit, adeoq;
 vacationem tolerare potest, huic intrepī-
 dē sanguinem detrahes. Septimò qui san-
 guinem mittere alicui instituit, is con-
 suetudinem considerabit. Quippe ha- **Cōsuetu**
 bet hæc ipsa plurimum momenti, Gale- **do.**
 nò lib. j. cap. 13. ac Glauconem teste, tum
 ad alia omnia, tum maximè ad vacua-
 tionis indicationem. Alij enim nunquam
 sunt vacationem antea experti, neque
 integram pertulerunt, largòque cibo vsi
 e 3 sunt.

sunt. Quapropter sanguinis missionē, inedi-
 diamq; citra noxā non ferēt. Quum enim
 Cōsuetu do quid. consuetudo procliuitas quædam ac faci-
 litas sit eodem modo semper agendi aut
 patiendi in rebus naturæ tam amicis quā
 aduersis vsu comparata, si quid agro in-
 solitum, iniucundum, quodq; extimescat
 obijciatur, id sine magno detrimēto, saepe
 etiā sine graui periculo, subire haud pote-
 rit. In quo genere quū fit sanguinismissio,
 hāc vacationē sine metu ac plerūq; ani-
 mideliquio, si meticulosus sit, & vacuatio-
 nē nunquā antè expertus, sed liberali cibo
 semper vsus, non sustinebit. Alij contrā va-
 cuatiōibus sunt assueti, & parcocibo vtun-
 tur: hos itaq;, modò reliqua consentiant,
 intrepidè vacuare oportet. O ctaudò in mit-
 tendo sanguine perpendendum quo gene-
 re exercitij vsus sit. Qui enim exerci-
 tijs crebrò vtuntur, quum parum hac ra-
 tione superuacuum congerant in cor-
 pore, parcus sunt vacuandi. Contrā qui
 hęc ipsa prorsus negligunt, aut rarò sal-
 tem ijs vtuntur, largius vacuabimus. No-
 nè considerandum erit num excretiones
 cōsue- nes cōsue- tæ. consuetæ supprimantur necne. Verbi gra-
 tia, in viris diligenter inquirendum, num
 hæmorrhoides solito tempore profluant,
 vt in mulieribus, num statis temporibus
 menses

mensēs erumpāt, aut prorsus supprimantur. Quibus enim solitæ per has aut alias corporis partes excretionēs præter naturā retinentur, hos intrepidè vacuare conuenit. Sic sanè in anasarca quæ ex suppressis vel mēsisbusvel hæmorrhoidibus nata est, venam audacè incidemus. Decimo & **Habitus**
 ultimo in sanguinis missione contem-**corporis.**
 plandum num æger obesus aut gracilis sit. Nam graciles propter virium imbecillitatem affatim vacuare non licet. Obesos verò propter sanguinis inopiam, siquidem angustas venas, Galeno lib. 2. de Temper. capite 5. teste, habent.

Ceterum utriusq; plenitudinis quantitas è priorum signorū magnitudine definietur. Quanto enim grauior sibi homo uidetur esse, tantum etiam plenitudinem ad uires auctam esse manifestum est. Ad eundem modum quantum tensionis sensus augetur, tantum etiam altera plenitudo, quam à nonnullis ἰσχυρὰ καὶ ἰσχυρὰ uocari dixi, aucta erit. Verum utriusq; plenitudinis qualitatem partim è colore dignoscēs, memor colorem humorū
 e 4 esse,

esse, siquidem uniuersum corpus in calore & frigore externo mediocriter se habeat, partim ex ijs quæ humorũ naturæ insunt. Frigidiores namq; frigidior totius corporis sensus sequitur, calidiores autẽ calidior: & eos quidẽ qui in uenis coaceruantur humores, tumor & tensio uasorũ: qui uerò in carne sunt, eos sensus aut grauitatis, aut tẽsionis, sicuti etiã calor in illa comitatur. Porrò gubernantiũ nos facultatũ imbecillitatem & robur proprijs iudicari functionibus mōstratũ est, uoluntarijs quidẽ ea quæ in neruis, & horũ principio cerebro est facultas: ijs uerò quæ per pulsus fiunt, ea quæ in arterijs & corde. Verũ per bonã, & prorsus abolitam nutritionem, tum calorem bonum & uitiosum, tertia facultas, nutritrix nimirũ, quam ex iecore proficisci demonstrauit, dignotionem sortita est.

COMMENTARIVS.

Q V V M paulò antè primum secundæ venę scopum esse dixisset plenitudinis tum quantitatem tum qualitatem, nunc quibus

quibus signis vtraq, sit cognoscēda docet. Quantitas quippe vtriusq; plenitudinis, eius nimirū quæ ad vires refertur, & eius quæ ad vasa, ē propriorum signorū magnitudine definitur. Proprium verò signum plenitudinis ad vires est grauitas, quemadmodum in libro de Plenitudine inscripto Galenus copiosè monstrat: quapropter quanto grauior nunc sibi quàm antea homo esse videtur, tantò etiam auctior ea quæ ad vires dicitur plenitudo erit. Plenitudinis autē ad vasa proprium signum est tensio, vt ibidem Galenus ostendit, ideoq; quantum tensionis sensus augetur, tantum etiā plenitudo illa crescat necesse est. Cæterum qualitas vtriusq; plenitudinis bifariā cognoscitur. Primū ex colore, is enim humores redundantes ostēdit, quemadmodum Galenus sectione prima Aphorismorum com. 2. ijs verbis disertè monstrat, inquit: Humorem redundantem ex colore debemus coniectari, nisi aliqui fortè in profundum recesserint, Calor enim similis efflorescit humoribus, si non intrò redierint. Et lib. 4. de Tuenda sanit. ca. 3. ait: Iā albiores, pituita superāte, pallidiores bili abundante cernuntur homines: quòd si meracior bilis sit, etiam planè flauiores. Siquidem calor ab hu-

Grauitas
signū ple
nitudinis
ad vires.
Tensio si-
gnū ple-
nitudinis
ad vasa.

Qualitas
plenitu-
dinis bi-
fariā co-
gnoscit.

more prouenit, non ex solidis animalis
 partibus, utiq; quum succi se in altum nō
 receperūt. Hæc ille. Ex colore itaq; humo
 res cognoscuntur, modo corpus in calore
 & frigore externo mediocriter se habeat.
 Si enim immoderatè à calore & frigore
 corpus affectū fuerit, nihil certi ex colore
 iudicari potest. Calor enim aëris ambiētis
 ad exteriora trahit, frigus contrà ad inte-
 riora humores pellit. Atque hinc est quod
 Galenus in libello de Plenitudine ruborē
 sanguineæ plenitudinis esse notā tradat,
 sed distinctiōe adhibita: Sin nāq;, inquit,
 ab extrinseco aliquo rubor eueniat, verbi
 gratia sole, vel balneo, vel exercitatione,
 vel itinere, vel vt summatim dicam ex ca-
 lore, pari modo ex ira, pudoreq;, atque
 alijs similibus, vt ex acuta febre, iam non
 sanguinem indicat. Quod si igitur æ-
 qualis totius corporis fuerit affectus,
 nullum autem eorum quæ percensuimus
 adūt, tunc utique rubor sanguineæ pleni-
 tudinis in vniuerso animantis corpore
 nota fuerit. Sin minus, illius quidem par-
 tis, in qua apparet. Et rursus in fine ferè
 præcitati libri ait: Proinde neque excan-
 descentem, vel lotum, vel lauante se, vel
 exercitatum, vel vino recens impletū, vel
 alio quouis modo calefactum ad dijudi-
 cationem

cationem adhibere conuenit, sed eum qui
 in quiete omnium externarum motionū
 existit. Porro ea distinctione adhibita, ple-
 nitudinis species seu qualitates, quum vni
 uersum corpus humoribus æqualiter di-
 stentum fuerit, Galeno loco iam citato
 authore, distinguendæ erunt. Rubicunda
 sanguinis plenitudo est, sub pallida verò
 flauibilis. Albescit supra naturam, vbi pi-
 tuita superat, quemadmodum nigrescit, si
 atra bilis excedit. In singulis autem prædi-
 ctorum sanguinem simul coactum esse
 oportet. Animaduertendum etiam hoc lo-
 co erit Græcum codicem non tantum esse
 deprauatum, sed & mutilum. Emendan-
 dus verò erit hunc in modum: *ἰπιδάμμι*
τρίως ἔχει θερμότητι καὶ ψυχρότητι
τῆς ἕξωθεν ὅλων τῶ σώμα, καὶ πρόστι ἐκ τῶν
σύνυπαρχόντων τῆ χυμῶ φύσει. Cui qui-
 dem lectioni nostra per omnia respondet
 conuersio. Et hanc planè esse legitimam
 antiquus interpres confirmat, qui præsen-
 tem locum ita reddidit. Quando mode-
 rato se habet in caliditate & frigidita-
 te extrinseca totum corpus: & adhuc ex
 ijs quæ existunt humoris naturæ. Se-
 cundò qualitas vtriusque plenitudinis co-
 gnoscitur ex ijs quæ naturæ humorum
 insunt. Id autem quomodo sit intel-
 ligen-

Plenu-
 dinis spe-
 cies vt di-
 stinguen-
 da.

Græcus
 codex e-
 menda-
 tus.

4. Aph. ligendum métipſe Galenus explicat, in-
 39. quiens: Humores nanque natura frigidio-
 res, ſenſus totiùs corporis frigidior ſequi-
 tur: calidiores autem calidior. Hinc eſt
 quod Hippocrates etiam dixerit: Qua par-
 te corporis calor aut frigus eſt, ibi mor-
 bus. Calidus itaq; corporis ſenſus, calido-
 rum humorum plenitudinis nota eſt. Fri-
 gidus autem contrariorum. Quòd ſi eo-
 rum qui in venis ſunt humorum plenu-
 do fuerit, earundem tumor & tenſio comi-
 tabuntur. Tumor enim, cum tenſione, Ga-
 leno in libro de Plenitudine teſte maio-
 rem indicant copiam. Sin eorum qui in car-
 ne ſunt, aut grauitatis, aut tenſionis, ſicuti
 etiam caloris in carne ſenſus ſequitur.

Codex Græcus reſtitut^o. Grauitatis, in ea quæ ad vires vocatur, ten-
 ſionis & caloris in altera quæ codex Græ-
 cus κατὰ τὸ ἔχουμα nominatur plenitudi-
 ne. Eſt & hoc loco codex Græcus depraua-
 tus, perperam enim legit Διαθροισι pro

Faculta- Διατάξις. Eſſe autem ſcribendum Διατά-
 tum ro- οίς, antiquus interpres confirmat, qui
 bur & im hoc loco conuertit extenſio. Porrò virium
 becillitas ſeu facultatum robur & imbecillitas non
 vnde co- aliunde quàm è proprijs functionibus
 gnoscen- melius cognoscitur. Animalibus quidem
 da. ſeu volūtarijs ex actionibus ea quæ in ce-
 rebro & neruis eſt facultas cognoscitur:
 vitali-

vitalibus verò è functionibus, ea quæ in corde & arterijs est. Nutrix verò ex bona vel abolita nutritione, item calore bono, vel vitioso. Quippe eius fons iecur est, cuius robur color bonus, imbecillitatem verò vitiosus sequitur, quemadmodum libro 3. de Sympto. causis. capite 5. Galenus copiosè admodum monstrat.

Vbi igitur præsentibus plenitudinis signis facultates robustæ fuerint, sanguinem mittes uidelicet in affectu tensionis nulla adhibita distinctiõe, magisq; etiam in phlegmonoso. Si uerò de grauis plenitudo infestat, non semper sanguis detrahendus est. Fieri enim potest, ut crudus per corpus sit coaceruatus humor. In quo exquisitè attendere oportet quantum ualeat uirtus, & quantum ipsius humoris sit genitum. Quippe prius exoluta ab eiusmodi affectibus uirtus, per sanguinis missionem in extremum malum recidere solet, ut nequaquam ipsa postea reparari queat. Quòd si factum fuerit, periculum haud leue sequitur, præsertim si æstiuâ constitutione stomacho malè habente

febris

febris accesserit, aut uniuerso corpore natura molli & temperamento humido existente. Hi enim promptè discutiuntur, celerimeq; animi deliquium incidunt, etiamsi magna febris haud accedit. Si uerò horum nihil fuerit, ceterum hyems, uel regio natura frigida sit, aut hominis natura frigidior, ijs per sanguinis missionē & totum corpus refrigeratur, & accidunt nonnulla quæ ad uehementem refrigerationem sequuntur symptomata. Qui sic affecti sunt, hos sanguinis missione uacua re non conuenit, sed frictionibus, & mediocriter calefacientibus unctionibus, potionibusq; crassitudinem humorum incidentibus, ac mediocriter calefacientibus. Quæ enim ualenter calefaciunt, conferunt admodum uires deijciunt, ut curatio ni haud sufficiant. Sæpe etiam febrem auxerunt, ut & inde uires noxam contraxerunt. Quapropter tum ciborum, tum potionum humorum crassitudinem incidentium calefaciendi facultas mediocris esto.

COMMENTARIVS.

N V N C tandem in qua plenitudine san-
 guis tutò mitti possit Galenus monstrare
 incipit. Si igitur, inquit, plenitudinis signa
 aderint, virtusq; robusta fuerit, & tensio-
 nis affectus comparuerit, nulla prorsus di-
 stinctione adhibita, sanguis mittendus est:
 plenitudinem enim ad vasa tensionis affe-
 ctus denotat, qua vâcuatione per sangui-
 nis missionem, vt dictum est à principio In pleni-
 huius capitis, curatur. Magis verò sanguis ad
 mittendus, vbi phlegmonosus fuerit affe- vires non
 ctus, vt copiosius lib. 3. de Tuenda sanit. semper
 cap. 5. Galenus ostendit. Si verò plenitudo mitten-
 ad vires vocata infestauerit, nò semper san- dus san-
 guis mittendus erit. Fieri enim potest vt guis.
 crudus humor in vniuerso corpore coacer-
 uatus sit, quod vbi acciderit, venam inci-
 dere haud licet. Quod clarius li. 4. de Tuē-
 da sanit. cap. 5. Galenus docet, in eum scri-
 bens modû: Si in lasso corpore, inquit, san-
 guis bonus exiguus sit, crudi verò humo-
 res plurimi, huic sanguis haud mittendus.
 Quippe incisa vena bonum sanguinem e-
 mittit, malû qui in primis maximè venis
 circa iecur, & quod mesenterii vocât col-
 ligitur, in vniuersum attrahit corpus. Hęc Crudus
 ille. Crudus autē humor, Galeno ibidē ca. humor
 4. & lib. 1. de Alimen. facul. cap. de tritico quid.
 teste

teste, proprio dicitur qui frigidus & cras-

Duo in sus est. Quapropter crudo humore coacer
 crudocoa uato duo præsertim exquisitè consideran
 ceruato da erunt, nempe quàm robusta sit virtus,
 humore & quantum crudi humoris sit genitum. Si
 confide - enim virtus per eiusmodi affectus prius a
 randa. bundè exoluta fuerit, à sanguinis detra
 ctione prorsus abstinendum erit. Siqui
 dem per hanc ipsam in extremum malum
 recidet, adeò vt nullo modo subinde repa
 rari queat. Neq; enim parum in sanguinis
 missione dissolui vires, omnibus manife
 stum. Quòd si igitur medicus parum pru
 dens & peritus tum sanguinem miserit,
 maximum sequi vitæ periculum necesse
 est: præsertim si ætliua fuerit constitutio,
 quæ & ipsa dissoluere corporis vires po
 test, & æger ad syncopè stomachicam ha
 bilis admodum sit, febrisq; accesserit, aut
 vniuersum corporis temperamentum mol
 le & humidam, quale est puerorum, fuerit.
 Hinc Galenus lib. 9. Ther. metho. cap. vlt.
 vacuantis præsidij non egere pueros tra
 dit, quòd substãtia eorum, quum facillimè
 digeratur ac dissipetur, habeat ex seipsa vi
 de naturaliter vacuetur. Ita hoc etiã loco
 eandem ferè curijs qui prædictis affecti
 bus laborât nõ sit mittendus sanguis, ra
 tionem subiungit, dicēs: Horù enim prom
 pte

ne discutitur substãtia, celerrimeq; ani-
 mi deliquium incidunt, etiam si magna fe-
 bris non accedit. Quod si vero iam dicto-
 rum nihil adsit, tẽpus tamẽ in quo ille cui
 sanguis est detrahendus ægrotat hyber-
 num fuerit, aut regio in qua degit frigida,
 aut ægrotantis temperamẽtũ: id enim hoc
 loco & multis alijs Galeno libro 3. de Tẽ. Natura
 pera. capite 4. authore, natura significat, fri-
 gidius, sanguis minimẽ mittendus erit.
 Per sanguinis enim missionem vniuersum
 corpus refrigeratur, & nonnulla quæ ad
 vehementem sequuntur refrigerationem,
 vt sunt caros & coma seu profundus som-
 nus, accidunt symptomata. Quapropter
 frictionibus potius tum vtendum erit, &
 calefacientibus vnctionibus, ex oleo nimi-
 rum chamæmelino, & huic similibus con-
 fectis, potionibusq; crassos humores inci-
 dentes, de quibus in libris nostris de Me-
 dendis corporis malis copiosẽ diximus, &
 mediocriter calefacientibus. Quum enim
 vires imbecilles sunt, fieri non potest quin
 valenter calefacientia vires deiciant, vt
 curationi quæ adhuc reliqua est haud suf-
 ficere queant. Ex quorum vsu hoc etiam
 incommodum sequitur vt febrẽ augeant,
 quæ subinde vires corporis eneruat. Hac
 igitur de causa potiones ac cibi quibus æ-
 ger ad

ger ad incidēdos humores vtitur mediocri-
ter calefacere debet. De quibus abūde libri
8. Therap. metho. ca. 4. Galenus pertractat.

C A P. VII.

SI qui sanguinem excrearunt breui ad-
modum curati sunt tempore, cete-
rum eam nunc in partibus thoracis et pul-
monis sortiuntur cōstitutionem, ut si pau-
lulo plus coaceruent sanguinis, rursus uel
uasis alicuius osculum rescretur, aut rum-
patur: ijs et si nullum in corpore etiam-
dum symptoma est, initio Veris sangui-
nem mittere oportet. Similiter & ijs qui
facile in comitialē morbum incidunt,
aut apoplexiam. Ad eundem modum si re-
liquorum morborum alicui obnoxium es-
se hominem per spectum habuerimus, uer-
bi gratia, aut peripneumoniæ, aut pleuri-
tidi, aut angine: committendum non est ut
expectemus dum euidens aliquod pleni-
tudinis symptoma appareat, sed anteuer-
tere sanguinis missione præstat. Pari ra-
tione etiã quibus hæmorrhoides suppres-
sæ sunt, maxime ubi natura magis melan-
cholicæ

cholici fuerint. Et qui singulis annis estate plenitudinis morbis laborāt, etiam hos Vere incunte uacuare oportet. Eodem modo & ijs qui Vere ipso morbis eiusmodi capiuntur. Sūt uerò nōnulli oculis imbecillioribus, aut uertiginosis obnoxijmalis, qui et ipsi Veris initio uacuari postulant.

COMMENTARIUS:

IN hoc ca. 7. Galenus quibus uerno tempore, etiam si nullū in ijs plenitudinis com-
 pareat symptoma, sit mittendus sanguis, pore sit
 docet. Sanguinem enim detrahere primum mittendus
 conuenit ijs qui aliquādo sanguinem ipse sanguis.
 xunt, atq; ab eo malo prorsus curati sunt,
 tamen eam in partibus thoracis & pulmo-
 nis sortiti sunt constitutionem, ut si vel
 paululum coaceruent sanguinis, ijs vel va-
 sis alicuius osculum aperiatur, vel rumpatur.
 Nisi enim sanguinis exiguam etiam
 copiam auferamus, venæ imbecilliores
 eam ferre haud possunt, ideoque vel aperi-
 riuntur confestim, vel rumpuntur. Ver-
 no autem tempore potissimum mittendus
 sanguis, quod hoc tempus sit temperatus sit
 ratum, adeoque vacationibus corporis sanguis.
 ris aptissimum. Quod etiam Hippocrates
 testatur, qui ita scriptum reliquit:

6. Aph. Quibus sanguinis missio, aut medicamē-
 47. tum purgans cōfert, ijs veino tēpore san-
 guinem detrahēre, aut medicamenta pur-
 gantia propinare oportet. Eodē sanē tem-
 pore sanguis quoq; mittendus ijs qui prō-
 ptē in apoplexiā aut comitalē morbum
 incidunt. Huius rei rationē tradit Galenus
 sect. 1. Aph. comm. 15. dicens: Neesse si-
 quidē est vt Vere sanguis auferatur, ne ca-
 lor æstius repentē superueniens sangui-
 nem diffundat, & quodāmodo extendat, ef-
 feruereq; faciat, ita vt qui hactenus exi-
 guus fuerat, nō possit amplius in venis cō-
 tineri, sed vel disrumpat ipsas, vel exedat.
 Et quādo cum impetu in aliquā corporis
 partem alijs imbecilliolem fertur, vel in
 ipsa phlegmonen, vel erysipelas, vel ali-
 quod aliud morbi genus operatur. Præ-
 stat itaq; vt hoc etiā loco Galenus monet,
 hæc mala sanguinis missione anteuerte-
 re, vt nimirū humorū ad partem aliquam
 corporis impetus in contrariū auertatur.
 Pari ratione si quibus solitæ corporis va-
 cuationes, vt sunt hæmorrhoides, suppri-
 muntur, ijs sanguinem mittere oportet,
 præsertim si natura magis melācholici fue-
 rint: vt scilicet hoc nomine caueamus ne
 suppressis hæmorrhoidibus superua-
 cua ad iecur, aliāve partem principem
 decura-

decumbant. Quid multa? oportet omnes eos qui quotannis plenitudinis morbis ætate, aut Vere capiuntur, aut oculis sunt imbecillioribus, aut vertigini obnoxij, verno tempore, ad auertendos & vacuandos humores à locis malè affectis, sanguinis missione vti.

Prius autē à nobis considerandum est quale sit hoc quod ipsius coaceruatur. Siquidem nonnulli amaræ bilis humorem plus cæteris aceruant, alij melancholicū, aut pituitosum, alij uerò ex æquo omnes, in quibus sanguis redundare dicitur. Hos igitur omnes uacuabis, quemadmodum etiam podagricos & articulorum dolore conflictatos, Veris initio, dato nimirū aut medicamento purgante, aut misso sanguine. Equidem complures qui tribus aut quatuor annis per interualla pedum doloribus molestati sunt, ego sanavi, aut redundante humore Veris initio purgato, aut sanguine detracto. Manifestum autem est quòd tales in uniuersa uictus ratione moderati sunt. Proinde incōtinētes,

f 3 ebriosq;

ebriosq; ac gula deditos neq; purgatione, neq; sanguinis missione magnopere iuuabis. Nam per uictus intemperantiã crudorum humorum multitudinem celeriter coaceruant. Verum ut hos cures ne studere quidem oportet. Vbi autem obediunt, summopere eos iuuabis, si Veris initio primũ quidẽ uacuans, deinceps ad exercitiã, uictusq; rationem salubrẽ perducas. Ceterum quæ de istis dixi, hæc tibi de omnibus qui prædictis paulò antè malis, nempe comitali morbo, apoplexia, uertigine, sanguinis spuitione, aut melancholia, capi apti sunt dictum esse putato.

COMMENTARIVS.

Quid in **QVVM** antea quibus Verno tempore ijs quos re sanguis sit mittendus exposuerit, nunc verno tẽ quid in vniuersum in ijs qui Vere vacua pore euatione indigent sit considerandum docet, cuamus nempe quale sit quod in ipsis aceruatur. sit consi- Sunt enim qui amaræ bilis plus cæteris derandũ. coaceruare solent, quos Hippocrates **πικροχόλοι.** **κροχόλοις** appellat. Alij humorem potius melancholicũ, nõnulli verò pituitosum, alij qui ex æquo oēs, in qbus sanguis redũdare dicitur

dicitur. Cuius rei rationem reddit Gale-
 nus in libro de Plenitudine, vbi in eum
 scribit modum. Fieri nō potest vt exqui-
 situs vsq; aded sanguis in venis interm cō-
 tineatur, vt nihil in eo nec bilis, nec pitui-
 ta, nec serosæ saniei feratur. Proinde nos
 in superioribus idem intelligi volumus,
 siue humores, siue sanguinem abūdare di-
 ceremus. Quippe immixtus, & ab alijs hu-
 moribus syncerus sanguis nunquam in ve-
 nis comprehenditur. Demonstratū est ali-
 bi de mixto nihil referre humores an san-
 guinem appelles, non tamen qualibet, sed
 mediocri quadam mensura, in animanti-
 bus naturali habitu præditis, alijs humo-
 ribus ei admistis. Nam vniuersis in natu-
 rali symmetria & commoderatione adau-
 ctis cum sanguine per excellētiā dicto,
 idem humorum vocabulū significat, nul-
 lumq; discrimen est humores auctos, vel
 sanguinem dicas. Hæc ille. Pari sanè ratio-
 ne nihil refert an plenitudinem esse dicas
 vbi ex æquo vniuersi humores aucti sunt,
 an quemadmodum Galenus libro secun-
 do de compos. med. localium capit. 1. facit,
 vbi sanguis auctus est. Caterūm o-
 mnes eos qui plenitudine aut cacochymia
 laborant, veluti etiam podagricos & ar-
 ticulorum dolore conflictatos, incipien-

Nihil re-
 fert siue
 humores
 auctos, si
 ue sangui-
 nē dicas.
 Plenitu-
 do.

te Vere vacuabis. Sanguinis quidem mis-
sione, plenitudine laborātes: vitiosis verò
humoribus redūdantes, medicamēto, quod
molestāntem humorem purgat, dato. Hac
quidem ratione complures triennio aut
quadriennio per interualla doloribus pe-
dum laborantes Galenus sanauit. Porro ad

A podagra & ar-
ticularū doloris
curatio -
nem tem-
perāriā in
victu o-
pus est.

integram podagræ & doloris articulorum
curationem temperantia in victus ratione
opus est: qua quidē neglecta cætera præsi-
dia certè parum vel nihil prorsus confe-
runt. Hinc perspicuum omnibus fit, cur ho-
die pauci aut nulli propemodum podagri
sanentur. Quum enim omnes ferè, nisi
quibus fortè hæreditatis iure hoc malum
euenit, in victus ratione plurimum delin-
quant, ac supra modum incontinentes, vi-
niq; meracioris ac robustioris amantes
sint, quid miri si etiam perpetuo hoc mor-
bo conflictentur, nec ullis præsijs iuue-
tur? Quare rectissimè Galenus subiungit,
manifestissimum esse quòd tales qui sanā-
tur, per vniuersam victus rationem mode-
rati sunt. Incontinentes autē, ebrios, guleq;
deditos nullis remedijs magnopere iuua-
ri. Quòd scilicet per intemperantiam in vi-
ctus ratione crudorum humorum copiam
celeriter coaceruent, adeoque prædicto-
rum malorum authores sint. Quare me-
dicum

dicum illis ne manum quidem admouere oportet, ne eorundem incontinentia accidat vt præsidia quæ alijs fuere saluti apud vulgum infamentur. Obtemperantes autē summopere iuuabuntur, si Veris initio vacuati fuerint, & deinceps exercitijs idoneis, victusque ratione salubri vtantur. Verū quod de podagricis & arthriticis dictum est, hoc etiam ad alia mala corporis transferri debet. His enim correpti vacatione verna iuuantur, si in victus ratione non peccent.

CAPVT VIII.

NON solum autem ubi adest plenitudo, uel ad uires, uel ad uasorum humores continentium capacitatem dicta, missio sanguinis plurimum iuuat: sed & citra plenitudinem incipiente inflammatione aut propter ictum, aut dolorem, aut partium imbecillitatem. Quippe dolor ipse sanguinem ad inflammationis locum trahit: & multoties partium imbecillitas inflammationem citra totius corporis plenitudinem excitat. Demonstratum enim est in commētarijs de

Naturalibus facultatibus, imbecillam natura partem promptè grauari, ubi uel paulò plus excrementi in ea coaceruetur. Quinetiam quòd quælibet pars facultatem ut familiarium attractricem, ita etiã alienorum excretricem obtineat. Tum quòd duplex sit alienum, alterum quantitate, alterum qualitate. Proinde & si pars aliqua ab humoribus in se contentis non grauatur, tamen excrementa quædã in qualitate præter naturam habet, ad eorundem excretionem per uenas quæ in ea sunt, tanquam per canales, excitari. Ceterùm si quod propulsatur prauus fuerit sanguis, aut alius humor, ut ad aliquam propinquam ueniat partem necesse est. In ea alterum duorum eueniet, ut aut concoctus, aut per halitum digestus in aliam tertiam haud transluet: aut si neutrum prædictorum assequatur, denuò ex secunda parte in aliam confluat, deinceps ex illa rursus in aliam, & idipsum non desinet fieri, quoad in talem quam
piam

piam decumbat, quæ amplius quod in ea
redundat in aliam propellere nequeat.
Accidit uerò hoc ipsum illis partibus
quæ facultatem excretricẽ uicinis omni-
bus imbecilliores habent. Siquidem non
iam in illas quæ propter robur quod ob-
tineat haud assumunt, id quod molestat
propellere ualent. Demonstratum
enim à nobis hoc quoque in illis est com-
mentarijs quòd quælibet pars non solum
quod superuacuum est in uicinam protru-
dat: uerum etiã quòd suscipiat, sæpe uerò
contra remittat, & propellat, in se haud
assumēs. Atq; in hoc certamine ualidior
uincit. Quapropter partes omniũ imbe-
cilliores excremēticijs morbis primæ ca-
piuntur. Hac qua piam ratione è fluxione
natos affectus fieri scito, uniuerso uideli-
cet corpore imbecillo existente, quæ una
aliqua est mali habitus species: principi-
bus illius partibus, etiã si paucus in ipsis
est sanguis, grauari solitis, eumq; ad car-
nosas iuxta cutē partes protrudētibus, ma-
gisq;

gisq; ad glandulas excipiendo superuacuo idoneas, tum propter substantie laxitatem, tum quia inter alias partes infirmissimas habeant naturales facultates quemadmodum etiam pinguedo. Nam quum quatuor cæ sint, ut ostensum est, prima quidē attractrix, altera retētrix, tertia excretrix, & quarta alteratrix, alias quidem tres imbecillimas glandulæ carnesq; obtinent: alteratricem uerò solā haud ita multò cæteris partibus minore. Post glandulas pulmo fluxioni recipiende promptissimus est. Nam & hic tres facultates imbecillas obtinet, & corpus laxū. Deinceps lien. Cerebrum autē perinde ut illæ, aut etiam plus excipiēdo fluxui est habile. Cæterum hoc illis meliore est conditione, quod cōstructionem habet excernendis ijs quæ suscepit promptam. Magnos enim uentriculos obtinet qui pronis meatibus uacuantur. Quibus igitur pulmo, lien, ac cerebrū carnosogenere natura robustiora sunt, in ijs ad glandulas

dulas & carnes fluxiones perueniunt,
 ubi nimirum uniuersus corporis habitus
 imbecillus fuerit, sunt in affe etibus è flu-
 xione natis accidit. Meritò itaq; curatio-
 nis horum scopus est non quidem uacua-
 tio, sed totius corporis roboratio: quan-
 quam curationis initium in ijs à sangui-
 nis missione fit. Si uerò excrementa pra-
 ua etiam qualitate sunt praedita, purga-
 tionem quoq; adhibemus. In quibus ma-
 ximè corporibus neutrius plenitudinis
 proprium symptoma expectare oportet,
 grauitatem quidem eius quæ ad uires
 dicitur, tēsionem uerò eius quæ ad uasa.
 Pari ratione in ijs quibus pars aliqua
 grauiter icta est, siue aliter quomodocun-
 que incipientem obtinet inflammatio-
 nem, ubi magnā ipsam fore suspicamur,
 curationem à uacuatione ordimur, aut
 purgantes, aut uenam incidentes, prout
 alteram altera magis conuenire uacuati-
 onem iudicamus.

COMMENTARIUS.

QVVM in superioribus monstratum
 sit saq

sit sanguinem tum potissimum esse mit-
 tendum quando plenitudo nata sit in cor-
 Sanguis in pore, tunc certè quòd interdum etiam sit
 terdū præ detrahendus sanguis vbi nulla adest ple-
 sente ple nitudo monstrat, nempe vbi phlegmone
 nitudine aliquavel propter ictum, vel dolorem, vel
 mittentium partium imbecillitatem incipit. Quippe
 aus. ex ictu, aut casu ex alto loco, partes cor-
 poris afflictæ sanguinem ad se præter na-
 turam trahunt, ideoq; phlegmone sit.
 Quare sanguis quem alliciunt per venæ
 sectionem auertendus & vacuandus erit.
 Dolor autem quo pacto phlegmonem
 efficiat, Galenus libro. 13. The. meth.
 tradit, in hunc scribens modum: Quæ
 dolent cernuntur ea quoq; phlegmonem
 ex dolore pati, sed causam eius quidam o-
 mnino non assignant, quidā nullo modo
 probabilem. Nostra verò sententia talis
 est. Docuimus in eo opere quod de natu-
 ralibus facultatibus edidimus, vnā esse na-
 turæ facultatem quam excretoriam dici-
 mus. Ea suo munere fungitur quum triste
 aliquid sentit. Vnum verò quiddam est ex
 eis quæ eā contristant, ipsa quæ dolorem
 excitat causa, quæcunq; ea sit. Hanc igitur
 eijcere dū properat, phlegmonē interdū
 in particula concitat. Quum enim primis
 suis conatibus nihil profecit, vehemētius
 aggres

aggressa quod infestat expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex superpositis partibus in afflictâ simul exprimit. Atque hinc fit quod ex dolore particula proportione confluentis in eâ humoris, in tumore attollitur. Hęc ille. Quinetiâ lib. 3. Ther. meth. dolorem fluxiones concitare, & cap. 95. Artis medicæ Galenus tradit. Quomodo autem imbecillitas partium citra plenitudinem excitet phlegmonem, hęc & alibi copiosè Galenus docet. In libro enim tertio de Naturalibus facultatibus cap. 13. Ther. citat in meth. & libro sexto. de Tuenda sanitate, terdum capitulo 11. & 13. Ther. meth. demonstratum est imbecillam partem facilem grauari, ubi vel paulò plus excrementorum in ea coaceruatum fuerit, & quod quælibet particula habeat non solum facultatem familiarium attractricem, verum etiam alienorum excreticem, & quod duplex sit alienum. Ita enim in sexto. de Tuenda sanitate inter cætera scribit: Siquidem demonstratum est in ijs commentarijs qui sunt de Naturalibus facultatibus inscripti, singulas partes trahendi facultatem habere propriam sibi ac convenientis humoris, quem alterantes assimilantesque, abutuntur ad nutrimentum. Rursus aliam facultatem habere, qua quod superua

superuacuum est expellere in vicinū desiderent. At si ipsa quæ vicina est particula corporis habitum firmū habeat, quod sibi obtrudatur, utiq; non admittit, facitq; ut in ipsa solūm quæ primum affecta particula est, dolor vsque subsistat: si imbecillior sit, quā illa vnde excrementum mittitur, admittit illa quidem ceterū ipsa quoque ad imbecilliores quæpiam à se rursus transmittit: atq; hæc rursus ad aliam, donec in eam procumbat, cui imbecillior nulla sit reliqua. Atque ad hūc quidem modum, quorum nulla victus cura est, alius alia parte assidue vexatur. Qui verò nihil colligunt superuacui, his manent imbecillæ partes semper in tuto. Cuius rei evidentissimum argumentum est, quòd aliqui sex mensibus pluribusve infirmis partibus laborant. Quum si sola imbecillitas ipsa efficeret, perpetuò laboraret pars infirma, ceu cui malè afficiatur causa nunquam abesset. Nunc quoniam perpetuò non laborat, manifestū est aliud quippiam interuenire quòd eius mali gignēdi sit occasio: quòd certè aliud nō est, quā quòd vel quantitate, vel qualitate redundat. Hactenus Galenus. Idem sane, sed multò breuius, cap. 4. de Morborum causis Galenus docet, nempe non solūm,

sua

sua quantitate excrementa particulas ad
 excretionem irritare, sed & praua sua qua-
 litate. Excernunt autē eadē per venas quę
 in ijs sunt tāq̃ per canales quosdā. Cæterū
 quod excernitur, siue prauus sanguis fue-
 rit, siue alius humor, vt in vicinam aliquā
 veniat particulam necesse est. Quo factō Aldinus
codex e-
mēdatus.
 alterum duorum eueniat oportet, vt aut
 illic concoquatur, aut discutiatur. Legen-
 dum enim hoc loco *διαφορηθῆναι*, & non
διαφθαρῆναι, vt Aldinū exemplar habet.
 Id quod antiquus confirmat interpres, qui
 locū illum Galeni ita cōuertit. In illa ve-
 rō alterū duorū eueniet, vel digestos, vel
 transpiratos non adhuc ad aliā transflui
 tertiā. Præterea si humor in secunda ma-
 gis corrūperetur, ex illa in tertiam neces-
 sariō transflueret. Neq; enim secunda, vt
 quæ tertia robustior est, illum retineret.
 Quōd si itaq; humor prauus in secunda
 particula vel concoquitur, vel discutitur,
 in tertiam haud transfluet. Si verō neutrū
 horū accidat, ex secūda in aliā cōfluat ne-
 cesse est, & subinde ex illa rursus in aliā,
 idq; tātis per duret, donec in talē aliquā de-
 cūbat, quæ amplius quod in se redūdat in
 aliā propulsare nequit. Eiusmodi autē est
 quæ excretricē facultatē cæteris sibiq; vi-
 cinis omnib⁹ imbecilliorē habet. Neque
g enim

enim id quod molestat in alias, quæ propter robur quod habent nihil assumunt, propellere potest. Nā, ut in libris de Naturalibus facultatibus demonstratum est, quævis corporis pars non solum quod superuacuum est, & in ea redundat in vicinam protrudit, verumetiam ab alia superuacua assumit: quum scilicet ea imbecillior fuerit: sepe etiam accidit, ut quæ ab altera mittitur eidem remittat, & vicissim à se repellat, haud quod mittitur assumens. Et in eo quidem certamine penes validiorem particulam victoria erit. Verba autem Galeni è lib. 3. iam citati Commentarii ita se habent: Sicuti inter se particulae altera ab altera nutrimentum trahunt, ita altera in alteram quod superuacuum est à se deponit. Et sicut trahentium ea vicit quæ valentior erat, sic & à se deponentium. Estque hæc vocatarum fluxionum causa. Habet enim particula quæque nativum quoddam robur, quo quod superuacuum est persequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus alicuius occasione imbecillior est reddita, ex omnibus in illam confluere quæ superuacua sunt, est necesse. Ea namque quæcumque pars valentissima est, in vicinas omnes reponit. Earum rursus singulae in alias quæ ipsis sunt imbecilliores, dein rursus illarum singulae in alias, idque eatenus longissimè procedit, quoad ex omnibus fugatum superuacuum in

vnā quampiam maximē imbecillarū pro-
 cūbat. Hinc nāq; in aliā trāfluere nequit,
 vtpote nec valētiorū aliqua id recipiēte,
 nec malē affecta & laborāte ipsa à se re-
 pellere valente. Hæc Galenus. Quæ quidē
 quū non parū lucis ijs quæ hoc loco dicū-
 tur afferunt, præterire nō voluimus. Cæ-
 terum ex iā dictis omnibus perspicuū sit
 partes cæteris omnib⁹ imbecilliores mor-
 bis ex superuacuis atq; excrementis ortis
 primas corripī, q̄ nimirū illa in se recipe-
 re ob causam paulò antè expositā cogā-
 tur. Hac itaq; ratione affectus è fluxione
 nati fiunt, vniuerso nimirum corpore im-
 becillo existēte, & principibus illius par-
 tibus, etiamsi exiguus in ijs est sanguis,
 grauari solitis. Quū enim imbecillæ sint
 principes quoq; partes in ea mali habitus
 corporis specie, nihil mirum si à modico
 etiam sanguine grauentur. Quare illū ad
 carnosas iuxta cutem partes, magisq; ad
 glandulas, quòd scilicet excipiendis su-
 peruacuis idoneæ sint: idq; duplici ratio-
 ne, propter nimirum substantiæ laxitatē,
 & quòd inter omnes alias corporis partes
 naturales facultates, perinde atq; pingue-
 do, infirmissimas habeant. Priores enim
 tres, attractricem videlicet, retentricem,
 & excrettricē glādulæ ac carnes imbecil-
 limas

limas habent, alteratricem autem solam
 haud ita multò reliquis partibus debilio-
 rem. Hinc lib. 13. Ther. meth. Galenus ita
 quoq; scriptũ reliquit: Sæpe à nobis mō-
 stratum est superuacanea quæ valētiori-
 bus partibus ob plenitudinem vel qualita-
 tem expelluntur ea in imbecilliores pro-
 cumbere: atq; hinc accidere vt glandulæ
 facilè fluxiones recipiant, & maximè quæ

Glādulæ rariores natura sunt. Quippe valētius est
 fluxiones arteriarum & venarum, & neruorum, &
 facilè re- musculorũ robur: imbecillius autè & for-
 cipiunt. tẽ nullum corporum quæ glandularũ sunt
 naturæ. Sic igitur fit, vt & propter vlcus
 quod in manus aut pedis digito sit, eiuſ-
 modi glādulæ in inguinibus & alis tũ in-
 tumescant, tũ phlegmone occupẽtur, quũ
 defluẽtẽ ad vltimos artus sanguinẽ prio-
 res exceperint. Quinetiã in ceruice & se-
 cus aures sæpenumero glādulæ ijs quibus
 in ceruice, capite, vel aliqua vicina parte
 vlcus est natũ, intumescunt. Hęc Galenus.
 Cæterũ post glandulas ad excipiendas
 fluxiones pulmo promptissimus est, quod
 videlicet hęc tres facultates imbecillas ha-
 beat, corpusq; eius laxum, leue, & rarũ sit,
 quemadmodũ li 4. 6. & 7 de Vſu partium
 Galenus abundè monstrat. Post pulmonẽ
 ad fluxiones excipiẽdas lien idoneus est,
 quod

quod corpus huius visceris rarum, & spon-
 giæ modo laxū, Galeno lib. 4. de Vsu par.
 teste, existat. Cerebrū excipiendis fluxio-
 nibus perinde atq; iam dictas partes habi-
 le est, propter caua & vētriculos quos cō-
 tinet. Verū hoc illis est meliore condi-
 tione, quod ita constructū est, vt promptè
 quas recipit fluxiōes excernere queat. Ma-
 gnos enim vētriculos obtinet, qui pronis
 & deorsum spectātibus meatibus, per pa-
 latū nimirum & nares, vacuantur. Ex ijs
 itaq; clarū fit quibus pulmo, lien, & cere-
 brum carnoso genere natura valentiora
 sunt illis ad glādulas & carnes fluxiones, In affe-
 vbi scilicet totus corporis habitus imbe-
 cillus fuerit, peruenire, quod sint partes fluxione
 omniū debiliores, & ad fluxiones excipiē
 das aptiores. Quocirca in affectibus à flu-
 xione procreatis curationis præcipuus sco-
 pus totius corporis roboratio est, non va-
 cuatio. Nisi enim vniuerso corpori robor scopus ro-
 cōcilietur, nunquā fluxionū causa deerit. boratio.
 Nihilominus tamē initiū curationis à san-
 guinis missione fit. Nisi enim sanguis au-
 feratur, periculū est ab ipsis excrementis
 ad imbecilliores partes defluentibus fieri
 phlegmonem. Quod si simul pravā quoq;
 excrementa qualitatem sortita sunt, pur-
 gatio etiam adhibenda erit, ne videlicet
 putredinis

putredinis morbos procreent. Atque ijs quidem præſidijs vtendū, etiamſi nullum plenitudinis ſymptoma adest. Pari ratiōe in ijs quibꝰ pars aliqua corporis grauiter ic̄ta eſt, ſiue aliter quomōdocunqꝛ incipientem ſuſtinet phlegmonem, vbi magnā fore metuimus, curationem à vacuatione auſpicabimur, venam incidētes, aut purgatorium medicamentū propinantes, prout alterum altero præſidio magis cōuenire iudicauerimus. Atq; hæc quidē de

Tutius
eſt in o.
mni pleu-
ritide miſ-
ſione ſan-
guinis, q̄
purga-
tione vti.
Cur ve-
næ ſectio
in inter-
nis inflā-
mationi-
bus com-
modior.
4. Viſt.
acut. aph.
19.

Hippocratis ſententia dicta eſſe intelligā-
tur, qui lib. 2. Viſtus acutorū morborum,
Aphor. 10. & 11. in pleuritide & inflāma-
tione coſtarum nunc venæ ſectio, nunc
purgatione vtendum eſſe docet. Tutius
verò ſemper eſt, vt in Cōmentarijs ibidē
Aphor. 11. Galenus etiā teſtatur, vbi etiā
dolor ad hypochondria finitur, in pleuri-
tide ſanguinis miſſionē vſurpare, propter
cauſas quas illic cōmemorat. Quòd autē
venæ ſectio internis inflāmationibus cō-
modior ſit ipſa purgatione, hinc palām
ſit. Venæ nanq; ſectio citra loci malè affe-
cti impletionē, dolorem, calorē, alium v̄e
inſignem læſionē retrahit, deriuat & va-
cuat. Proinde materiam infeſtantem mi-
nuit, naturam exonerat, vires roborat, do-
lores mitigat, calorēq; reſtinguit. Pur-

gatio autem etsi vacuat, retrahit, & deriuat humorem, tamen id non semper potest. Hinc ab Hippocrate dictum est: Qui statim inter morbi initia plegmones medicamēto purgāte soluere conātur, ij à distēta inflāmataq; parte nihil auferūt, affectus verò, vt pote crudus, nō remittitur, ac partes sanę morbo resistētes collique scūt: quocirca morbus imbecillum iam corpus vincēs, curationi nō obedit. Hęc ille. Pręterea purgatio calefaciēdo, trahēdo, locū malè affectū irritādo ac implēdo, febrēq; augēdo mirificè nocet. Quare meritò fugiēda in phlegmonibus erit. Causam autē cur Hippocrates in pleuritide ea vti voluerit, infra cap. nimirum 15. exponemus.

CAPVT. IIII. X.

RECTE igitur in ijs que de uictu Racutorū morborum proposita & disputata sunt, admonemur ut sanguinē mittamus, ubi magnus fuerit morbus & æger florētis ætatis, roburq; aderit. Perperamq; Menodotus in sola syndrome plethorica uocata uenę sectionē obseruari tradit. Cōtra enim in uniuersum sanguinis mittendi scopi plenitudinem in se

primo haud cōplectūtur, sed suspiciōnē eius quod adhuc sit mali. Nā si magnū fore appareat, sanguinē mittemus, etiam si nulla plenitudinis nota adest, etatē, regionē, & vires cōsiderātes, quæ sola etiā in ijs quæ de uictu acutorū disputātur dicta esse cōspiciuntur. Vigētes enim etate propter pueros & senes ad distinctā

Primi & maximē proprii sanguinis mittēdi scopi. explicatiōnem adsumpsit. Primi autem & maximē proprii sanguinis mittēdi scopi sunt, morbi magnitudo, & robur laborantis. Et hanc primā esse syndromē dicere oportet, haud plethoricam, in qua sanguinis missio obseruata sit: quippe in illa & hæc comprehenditur, ut quæ morbi magnitudinem adaugeat. Non solum enim ubi iam adsit morbus magnus sanguinis mittēdi occasio est, sed & ubi futurum esse suspicio est. Doctrina enim quā Hippocrates tradidit, anteuertit, docens nos quæcūq; presentibus iā morbis rectē faceremus, melius esse ut hæc incipientibus ipsis, aut iam imminētibus anteuertē

teuertēdo faciamus. Proinde & prædi-
ctos scopos ad sanos transferre licet. Si-
quidem & ijs sanguinem mittes, ubi ma-
gno aliquo capi morbo suspicio est: æ-
tatis tamē & roboris habita ratione.
Nā si quis ut magnum incurrat morbum
habilis sit, etiamsi nullū adhuc in corpo-
re symptoma apparet, sanguinem tamē
mittendum censemus. Satis est enim æta-
tem unā cum uiribus considerasse. Tri-
itaq; sunt quæ dignotionem continent,
morbi magnitudo, aut præsens, aut im-
minens, ætas uigens, & uirium robur.

COMMENTARIUS.

MITTENDVM esse interdū san-
guinem nulla etiā plenitudinis nota præ-
sente, modò præcipui mittendi sanguinis
scopi, morbi uidelicet magnitudo, ætas
uigens, roburq; facultatis, adsint, Hippo-
cratis testimonio cōfirmat. De promptum
autē hoc ipsum est ex lib. 4. de Victu acu-
torum morborū, ubi Aphor. 16. ita scriptū
reliquit: In acutis, inquit, morbis sanguinē
mitte, si uehemens esse appareat morbus,
& ægrotantes ætate floreāt, ipsisq; robur
adsit. Quibus sanè verbis Hippocrates

sanguinem esse detrahendum hortatur in acutis morbis, nulla etiam plenitudinis nota apparente, si mittendi sanguinis tres præcipui scopi id ipsum fieri suadeant. Proinde Menodotum errasse constat, qui in sola plethorica vocata syndrome, venæ sectionem obseruare tradidit. De quo in explicatione iam citatæ Hippocratis sententiæ ita scribit Galenus: Quum omnia hæc rectè dicta sint, quosdam tamen non rectè vfos fuisse putandum est: quo quidem

Menodo-
tus.

è numero Menodotus empiricus est, qui in sola plethorica vocata syndrome, sanguinis missionem obseruari affirmat. Nos autem & ea haud existente sanguinem mittimus, vbi vehemens dolor repente hominem prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os è suo articulo motum sit. Nō autem semper sanguinem mittimus etiā si plethorica syndrome facta est, sed frictione, & balneis multis, & abstinentia bidui aut tridui, ad id quod naturale est reducimus. Hæc Galenus, quæ commemorare voluimus, vt lucem aliquam ijs quæ hoc loco dicuntur afferrent. Eadē planè tradit etiam lib. 4. Ther. meth. c. 6. vbi ita inter cætera de methodicis vocatis scribit: Nā vbi in plethorico, vt illi loquuntur, concursu, vacuationem

à se obseruatã dicũt, manifestè fatètur ob
 nullius alterius eorum quæ in egro visun
 tur respectum se ad vacuationẽ accedere.
 Neq; hoc dico propterea quòd purgatio
 vacuatio sit, quàm plethoricus concursus
 non indicet: sed quòd etiã tametsi pletho
 ricus cõkursus non adsit, ad ipsam tamen
 sanguinis missionẽ interdũ sit cõfugien
 dũ: quando si valens sit morbus cũ virium
 robore, nemo est qui sanguinem non mit
 tat, qui utiq; in artis operibus sit exercita
 tus. Quippe ipsos Empiricos videmus quũ
 lapsus ab alto quis sit, aut alius plãga ali
 qua contusas vehemẽter corporis partes
 habuerit, ad sanguinis missionẽ confuge
 re, quanquã idem homo paulò ante sanus
 fuerat, prorsusq; plethorici concursus ex
 pers. Ex quo patet non hoc esse quod mit
 tedũ sanguinẽ indicet, sed magnitudinem
 morbi, ac virium robur exceptis tamen à
 sermone pueris. Hactenus Galenus. Ceterũ
 quid sit plethorica syndrome aut ple
 thoricus cõkursus, multis in locis docet Ga
 lenus, nullibi autẽ clarius quã in libro de
 Plenitudine, vbi in eum modũ scriptũ reli
 quit: Quin & tertius quidã cõctus alius est,
 qui nec sit an nõ sit aliqua facultas norit,
 nec se inquirere fatetur, verũ ex nõnullis
 quẽ euidẽter apparẽt notis circa egrotatẽ,
 vacua-

vacuationē per longū vsū sibi inuentam ait. Hic si deinceps quæ nā notæ hæc sūt rogetur, Vasorū, inquit, distentio, & rubor, & vniuersi corporis grauitas, & pigritia ad motum, traducta in otio prior vita, nō sine ciborū & potuum larga ingestione, & solitarū excretionū retentiō. Ex hac igitur syndrome (sic enim symptomatū cōgeriē appellat) venæ secandæ vtilitatem obseruatam esse dicit. Hæc ille. Monendus hoc loco nobis lector erit in codice Græco Aldino esse immensum errorē, qui citatam

Græcus paulò antè sententiā ita legit: *χρὸς ἀκμάζει*

Aldinus *ἢ νόσος, ἢ ὁ νόσος*: hoc est, & morbus,

codex ca aut æger in vigore fuerit. Constat enim
stigmat. hunc alibi ita præcepisse: Quū morbi in-
2. Aph. choant, si quid mouendū videtur, moue:
29. quum verò consistunt ac vigent, melius
est quietē habere. Expungenda igitur hæc
verba, *ἢ νόσος* erunt, quādoquidē initio

4. Vi&. morbi, non eo vigente sūt mittendus san-
acu. 24. guis, vt alibi etiā docuit Hippocrates ita
scribens: Quapropter, prius adhibito fo-
mento, statim ab initio venā secare oportet, quū nondū fixa sūt omnia quæ infestāt, tum flatus, tum fluxiones, sic enim facilius remedijs vincuntur. Hæc quum ita se habeant, palam omnibus fit quòd sanguinis mittendi scopi plenitudinem in se
primò

primò nō cōplectātur, vt Menodotus cen-
 suit, sed potius suspicionem eius mali
 quod adhuc fit. Si enim magnum fore
 morbum suspicemur, sanguinem mitte-
 mus, etiam si nulla adest plenitudinis no-
 ta, etatem tamen, regionem, & vires inspi-
 cientes, quorum solorum etiam Hippocra-
 tes in ea disputatione quæ de Victu acuto-
 rum morborum ab ipso instituta est me-
 minit. Vigentium enim etate mentionem
 facere voluit propter pueros & senes, quo-
 rum neuter ad sanguinis missionem habi-
 lis & idoneus est, vt ca. 13. latius docebi-
 mus. Regionis tamen & ambientis aëris
 Hippocrates non meminit. Hinc in enar-
 ratione eius sententiæ Galenus ita scri-
 ptum reliquit: Verum vt nihil desit, adij-
 ciam & eum qui ab ambiente nos aëre de-
 sumitur scopum, quum fuerit abundè ca-
 lidus & siccus, ita vt citò ab eo corpus eu-
 poretur. Nempe tunc sanguinis missione
 abstinemus etiam si morbus magnus est,
 florensq; etate homo. Id ergo author so-
 lum prætermisit. Hæc ille. Primi igitur & mi-
 maximè proprii sanguinis mittendi scopi
 sunt duo, morbi nimirum magnitudo, & pri-
 laborantis robur. Et hanc syndromen, ma-
 gnitudinis scilicet morbi, & roboris labo-
 rantis, primam dicere conuenit. Plethori-
 scopi.

ca enim syndrome in illa complectitur,
 ut quæ magnitudinem morbi adauget.

Plethori Quando enim vehemētiora fuerint ple-
 ca syndro thorica sympt. tanto vehemētiorē quoq;
 me in præ esse morbū oportet. Nō solūm igitur quū
 dictis sco iam adest morbus magnus, mittēdi sangui-
 pis cōple nis occasio est, sed & vbi futurum propter
 ctitur. plenitudinē, aliāve causam suspicamur.

Quippe doctrina quam Hippocrates in li.
 Aphorismorum tradit, anteuertit, eo quòd
 doceat nos quæcunque præsentibus iam
 morbis rectè faceremus, melius esse vt in-
 cipientibus ipsis, aut iam planè imminen-
 tibus anteuertentes faciamus. Ita enim in

apho. 29. secunda lectione Aphorismorum scri-
 ptum reliquit: Quum morbi incipiunt si
 quid mouendum videtur mouet. Vt hinc
 certè planum fiat prædictos duos scopos
 etiam ad sanos transferri posse, quòd sci-
 licet ijs quoq;, vbi eisdem magno aliquo
 capi morbo suspicamur, sanguinem mitta-

mus, non obstante, quòd omnes adhuc a-
 ctiones integras, & nondum labefactatas
 habebant, modo ætas & vires permittant.

Quocirca tria sunt in vniuersum quæ di-
 gnationem mittendi sanguinis continent,
 morbi nimirum magnitudo aut præsens,
 aut imminens, vigor ætatis & robur vi-
 rium. His enim præsentibus, etiam si nulla

plenitu-

plenitudinis apparent symptomata, sanguinem intrepidè mittemus.

Verùm negligentius fortè in ijs quæ in libro de Victus ratione acutorum proposita sunt sola particula ætatis exposita esse uidebitur. Neq; enim uigentium ætatem solum dixisse rectè se habet, sed & eam quæ hanc præcedit, & quæ illam sequitur, ut scilicet duæ tantum distinctiõne ipsa, nempe puerorum et senum, exemptæ sint. Sed senum ætas in uerbo uirium complecti potest: nulli enim qui in ea ætate est constitutus robur inest. Quibusdam uerò medicis ne pueris quidem robur inesse uisum est, sed malè rem intelligentibus, ut alibi à nobis est demonstratum. Sanguinem itaque mittemus ubi magnum fore morbum suspicabimur, aut præsentem iam intuebimur, aut incipientem, robur uirium considerantes, pueris tantum ex oratione exemptis. Dicemus etiam minus perfectè dignotionis quæ ab ætate fit ab eo qui proposita libri de Victus ratione scripsit mentionem factam

factam fuisse. Sufficiunt enim ad mittendum sanguinem hi soli scopi. Neq; enim ubi copia crudorum humorum tanta est coaceruata, ut sanguinis missionem prohibeat sermo redarguitur, quippe uirum robur istis non adest. Estq; ipsa hæc nota quòd illi sanguinis missionem perferre haud queant, quando unà cum colore totius corporis qui tum accidit, sanguinem redundare significante, pulsus fuerit in uehementia & magnitudine inæqualis, per eius inæqualitatem superantibus debilibus, & paruis.

COMMENTARIUS.

REPREHENDIT hoc loco Galenus quod in citata paulò antè ex lib. de Vita acutorum morborum sententia de ætate negligentius est dictum. Neq; enim uigentis tantum ætatis eius sententiæ author meminisse debuit, sed & eius quæ hanc præcedit, hoc est adolescentiæ, & eius quæ sequitur, id est constantis seu mediæ ætatis, quippe possunt etiam hæc ferre, haud secus atq; iuuenes, sanguinis missionem: ut hæc scilicet ratione duæ tantum ætates, puerorum nimirum & senum, distinctione ipsa

ipsa exemptæ essent, vt quibus detrudere
 sanguinem haud liceret. Sed potest qui- Senectus
 dem senum ætas sub virium verbo com- sub viriū
 plecti, quòd nullus sit in ea ætate consti- robore
 tutus qui robustas vires habeat. Vtrunq; comple-
 ætem concedamus senes in virium ver- ctitur.
 bo comprehendi posse, nō possunt tamen
 pueri, quòd scilicet viribus sint validis præ Pueri nō
 diti. Vt errare necesse sit eos qui iisdem sunt viri
 nullum inesse robur affirmant. Nam vt bus imbe-
 lib. 1. de Tuenda sanitate, cap. 5. Galenus cillis præ-
 testatur, in functionibus quas naturales diti.
 appellamus, veluti auctione, concoctione,
 distributione, & nutritione, infantes pla-
 nē cæteris ætatibus longè præstant. In ex-
 plicatione quoq; eius sententiæ quam su-
 præ citauit, sic scriptum reliquit: At certè
 pueri quanquàm vitali facultate valent, ta-
 men neque hi sanguinis sustinent missio-
 nem. Facile enim eorūdem substantia tum
 ob humiditatem, tum temperamenti cali-
 ditatem discutitur. Hæc ille. Vnde palàm
 sit & vitalem & naturalem facultates in
 pueris & infantibus esse admodum vali-
 das. Porro de ætatibus, & earundem nume-
 ro diximus copiosè in enarratione Apho.
 13. sectionis primæ. Ex ijs igitur perspi-
 cuum sit sanguinē esse mittendū tum vbi
 morbū magnum fore suspicio est, aut vbi
 h iam

iã adest eiusmodi morbus, aut incipit, mo-
 do vires robustæ sũnt, pueris tantũ exem-
 ptis, quibus non obstante quòd vires robu-
 stas habent, propter causas expositas san-
 guinẽ detrahẽre non licet. Quare author
 suprà citatæ sententiæ, neq; enim Hippo-
 cratis est is liber, vt in præfatione eius di-
 fertè Galenus attestatur, haud perfecte di-
 gnationis eius quæ ab ætate sit, mentio-
 nem fecit: iuuenum enim meminuit, quos
 omisisse cõsultius fuisset, & pueros ab ora-
 tione exemptos esse. Aut adolescẽtiũ & cõ-
 stantis quoq; ætatis mentionem factã esse.

Tres itaq; tantũ scopi ad mittendum san-
 guinẽ sufficiunt, morbi nimirum magni-
 tudo, virium robur, & ætas. Nũc obiectio
 nẽ quandam diluit de crudis humoribus.
 Possẽt enim quispiam aduersus hæc quæ
 dicta sunt in eũ modum colligere: Crudo-
 rum humorũ copia sanguinis quoq; mis-
 sionẽ impedit, quare ad hos quoq; medi-
 cum respicere oportet, & nõ tantũ ad tres
 scopos comprehensos. Respõdet itaq; Ga-
 lenus, sermonẽ habitũ non posse propter
 crudos humores coaceruatos in corpore

Crudis redargui, quòd sub virium scopo sint com-
 prehensi. Nemo enim eorũ qui crudos hu-
 mores coaceruauit, viribus robustis esse
 potest. Id quòd manifestè pulsus illorum,

vnā cū colore totius corporis qui crudum stas vires
sanguinē abundare monstrat (est autē is, haud ob
vt ex sequenti capite patebit, plūbeus, aut tinent.

ex pallido cādidus) significat. Quippe is in
vehemētia & magnitudine est inæqualis,
atq; in ea inæqualitate pulsus debiles &
parui superant. Quorū sanē vterq; faculta
tis & roboris imbecillitatē denotat. Cete
rūm hoc loco mirificē est deprauatus Al
dinus codex Græcus: pro κωλιῖσαι enim Aldinus
malē legit κελιῖσαι, & pro ΑΙΛΩΣΗ non græcus e
rectē habet ΑΙΛΩΣΗ. Deniq; pro, ἀνώ- menda-
μαλ ̄. legendum erit ἀνόμαλ ̄. tus.

Tum enim cum sensum adferent Galeni
verba quē in nostra conuersione expressi
mus. Cui etiam antiqui interpretis transla
tio suffragatur. Porro non esse in humo
rum crudorum copiam mittendum sangui
nem, Galenus copiosē admodum lib. 4. de
Tuenda sanitate, capite 4. ostendit. huc
itaque lectorem amandamus.

*Tribus itaq; scopis mittēdi sanguinis de
finitis, magnitudine nimirum morbi aut
presente, aut imminēte, aut incipiēte, ui
gente etate, & robore uirium extra pue
rorum etatem, ad alias prædictas mitten
di sanguinis notas, quas nō pauci medico*

rum adiecerunt, accedamus, qui quantita-
tem quidem detractionis, non ipsam san-
guinis missionem simul indicarunt. Proin-
de è morbo, etate, & uiribus quòd mit-
tendus sit sanguis cognoscitur: quantitas
autem uacuationis, non solum existis,
sed et alijs deprehenditur. Hæc uerò sunt
plethorica uocata syndrome, ambientis
nos aëris temperatura, in tempus & re-
gionem diuisa, & quæ in antèacta uita
circa ciborum tum qualitatem tum quan-
tatem acciderunt, excretiones item ac-
mationes aut factas, aut non factas.

COMMENTARIUS.

QVVM ex ijs quæ præcesserunt in hoc
capite omnibus perspicuum sit tres esse in
vniuersum sanguinis mittēdi scopos, nem-
pe magnitudinem morbi aut præsentem,
aut imminētem, aut incipientem, vigo-
rem ætatis, & robur virium, exemptis ta-
men pueris, quibus, etsi viribus sunt robu-
stis, sanguinem, vt comprehensum est, de-
trahere non licet: nunc quòd notæ quæ ple-
thoriam uocata syndrome constituunt
quantitatem detractionis sanguinis, non
ipsam sanguinis missionē indicent, docet.

Nam

Notæ
quæ ple-
thoricā
uocata
syndro-
men con-
stituunt

Nam quum plethoram, adeoq; sanguinis quantita-
 redundantiam significant, quod multum tem de-
 sanguinis, modò per vires liceat, sit detra-
 tractio - hendum, ex illis colligitur, non autem quod
 fit mittendus sanguis, quòd non rarò nu-
 la in corpore existente plenitudine san-
 guis nihilominus mittatur, quemadmo-
 dum copiosè antea est monstratum. Signa
 autem è quibus vacuationis quantitas co-
 gnoscitur, & quæ plethoricam constituunt
 syndromen, sunt aëris nos ambientis tem-
 peratura, quæ in tempus & regionem diui-
 ditur. Nam hæc ipsa pro temporum & re-
 gionum varietate mutatur, quòd singula bus vacua-
 tempora, singuleq; regiones suas aëris con-
 stitutions habent. Item qualitas & quan-
 titas co- titas ciborum antea ingestorum, excretio
 nes retentæ, motusq; ceu exercitia negle-
 tur. cta, vt initio huius capituli fufius est à no-
 bis ostensum. Quæ sanè omnia quantita-
 tem vacuationis demonstrant.

CAP.

X.

DE differentia quidè illorum paulò
 post uidebimus, de utriusque autem
 plenitudinis notis in presentiarũ contem-
 plabimur, num mittendus omnino sanguis

sit, quādo hæc in homine solita adhuc obe-
 unte negotia apparuerint, aut necessa-
 rium nō sit ubi nulla magni morbi fuerit
 suspicio. Porro quid hæc de re sentiam,
 uobis perspectum est, ut qui sepe ad fue-
 ritis mihi sanguinis missionē suadenti aut
 podagricis, aut arthriticis, aut comitiali
 morbo obnoxijis, aut melancholicis, aut ijs
 qui sanguinē antea expuissent, aut in tho-
 race structurā ad illam idoneā sortiti es-
 sent, aut uertiginosis, aut ijs qui crebro
 corripit solēt angina, uel peripneumonia,
 uel pleuritide, uel hepatitide, uel uehemē-
 ti ophthalmia, uel, ut summam dicā, ma-
 gno quopiā morbo. Quippe in ijs omni-
 bus sanguinis missionem necessarium esse
 presidium arbitror, confestim adhibitā,
 post habitam uirium & ætatis rationē.
 Hæc si aliquādo nō dicātur, subaudire ta-
 mē oportet. Verūm ijs qui nihil tale an-
 tea perpessi sunt, omniumq; corporis
 partū inculpatam habent constitutionē,
 geminam me uia uacuationis proponere
 nostis.

nostis. Per sanguinis quidē missionē, si in-
 uictus ratione fuerint intēperantes: citra
 hanc, si temperantes. Licet enim & fri-
 ctione multa, & balneis, & ambulationi-
 bus, alijsq; motibus, adhæc unctio-
 nibus, celeriter plenitudinē ua-
 uare, modò tibi haud uideatur nonnūquā
 crassi sanguinis esse redūdantia. Talis est
 maximè melācholicus, ut plurimū, san-
 guis: rarò uerò crudorū uocatorū humo-
 rū. Atq; in melācholica nominata redūdā-
 tia sanguinē mittere præstat, aut omnino
 medicamēto nigros humores purgāte uti.
 Crudis autem humoribus abundantibus,
 antequam egrotare inceperint, cau-
 uacubis. Vbi uerò iā febricitant, ut antea
 dixi, nequaquam. Ceterum eorundem no-
 tam habebis, tū plūbeū colorē, aut expal-
 lidō albū omniaq; magis quā rubrū, &
 pulsuum inæqualitatē. Si uerò ad modum
 creuerit eiusmodi plenitudo, etiā grauitas
 illis adest, & ad motus pigritia, mentisq;
 tarditas, & sensuū hebetudo. Cōtrā uerò

ita intemperantes fuerint, leuiora remedia vsurpanda erunt, vt sunt frictio multa, balnea, ambulationes, alijq; motus, & vnctiones discutientes. Hęc enim celeriter plenitudinem exhauriunt, quemadmodum Galenus lib. 4. Ther. metho. cap. 6. in hunc scribens modum testatur: Nam, inquit, & alia ratione si quis etiam num sanus, nec adhuc quicquam læsus in Plethorico concursu sit positus, non statim huic mitti sanguinem est necesse: imò alij satis facit inedia, alij cibi parcitas, alij soluta aluus, vel purgatio, vel frequētius balneū, alij sola exercitatio, vel multa frictio abundè fuit. Hęc ille. Prædictis itaq; præsidijs plenitudinē pulchrè exhauriemus, modò hęc ipsa ex crasso sanguine non sit

Sanguis bifariā crassus dicitur. Quum autem sanguis bifariā crassus dicatur, nimirum aut propterea quòd melancholicus sit, aut quia crudus: siquidem melancholicus fuerit, quod vt plurimum accidit, præstat mittere sanguinem. Quod etiam docet faciendum esse libro 3. de malè affect. locis cap. 6. ita scribēs: Vbi vniuersum corpus sanguinem melancholicum continet, curationem à venæ sectione incipere oportet. Vbi verò cerebrum duntaxat, infirmus, quod ad hunc affectum attinet, sanguinis detractione nō indiget.

Hęc

Hæc ille. Atque hinc est quòd hîc dicat, aut omnino medicamentò nigros humores purgante indiget. Sin crudi humores abundauerint, antequam homo ægrotare cœperit, cautè vacuandum erit. Pro quo quidem loco plenius intelligendo, sciendum crudum humorem, vt testis est libro 4. de Sanitate tuenda. cap. 4. & libro 1. de aliment. facul. cap. de tritico Galenus, frigidum & crassum esse, atq; eũ quicquid sanguinè consistit, ac odoris grauitate & lentore caret. Differtq; à pituita, vt quæ frigida quidem est, non tamen crassa, vtpote multa humiditate referta. Crudis itaq; humoribus abundantibus antequam ægrotate cœperint cautè ac sollicitè vacuandum erit. Nam cõsiderandum tum erit num crudi humores copiosi sint & bonus sanguis exiguus, aut contrà humores crudi exigui, bonus verò sanguis copiosus. Denique an crudi humores sint duntaxat in venis primis, aut habitu totius corporis, quæ admodum disertè & copiosè Galenus libro 4. de Tuenda Sanit. capite 4. & sequētibus mōstrat. Porro vbi iam homines febricitare cœperint, nequaquam vacuandum erit, vt suprâ, capite nimirum sexto, dictũ est. Vt autem medico perspectum planè sit quãdo crudi humores in corpore abundant, Redūdã-
 tis in cor
 eius rei

Crudus humor.

tomus H

ambrosius

pauillus

omnes

actia

actia

actia

actia

actia

actia

actia

actia

actia

actia

actia

pore hu- eius rei signa certissima recenset, calorem
 moris si- nimirum corporis plumbeum, aut ex pal-
 gna. lido album; omnia enim potius alia quàm
 rubeum colorem in hoc corpore conspi-
 cies', & pulsuum inæqualitatem, vt loco
 iam citato est commemoratum. Et si ad-
 modum plenitudo crudorum humorum
 creuerit, grauitas quoque prædictis notis
 accedit, ad motum pigritia, mentis tardi-
 tas, & sensuū hebetudo. Hæc enim omnia
 symptomata cruditatem magnam sequi
 necesse est. Cæterùm si ex retentis hæmor-
 rhoidibus sanguis coaceruatus est, tūc ite-
 ram, idque audacter, sanguinem mittere
 oportet, etiamsi antea in magnū morbum
 non inciderunt. Nam fieri potuit vt ad
 eiusmodi aliquem sint apti, tamē propter
 hæmorrhoidum vacationem hūc nōdum
 sint perpessi. Quippe hæmorrhoidum
 profluxus à varijs & multis morbis ho-
 mines tuetur, quemadmodū testatur Hip-
 pocrates, qui lib. 6. Epid. par. 3. Aph. 9.
 in hunc modum scribit: Habentes, inquit,
 hæmorrhoidas neque laterū dolore, neq;
 pulmonis inflammatione, neque depascēti
 vlcere, neque furunculis, neque termin-
 this, pariter neque lepra, neque alphis cor-
 rumpuntur. Hæc ille. Quòd si aliquæ illorū
 quibus hæmorrhoides retentæ sunt, par-
 tes pra

tes prauam stricturam fortitæ sunt, potissimum hæ quæ sunt in thorace, omnino celeriter ijs sanguis mittendus erit, antequam scilicet sanguis aceruatus in aliquam illorum partiū irruat, illicq; morbum pariat grauem & periculosum. Vniuersæ enim corporis partes, vt antea est demonstratum, sua superuacua ad partes imbecilliores deponunt.

CAPVT XI.

IDEM me sentire nostis etiam de mulieribus quibus menstrua est suppressa purgatio. Neque enim in ijs prorogare uacationem oportet, quanquam uenam incidere non est necesse. Nam malleorum scarificationes ad uacuandum superuacuum sufficere possunt, quæ & aliud habent commodum, nempe quòd mensium motum concitant, quemadmodum etiam in malleolis & poplitibus sectæ uenæ. Quippe plenitudines à retentis mēstruis natas, ex cruribus omnino uacuabis, siue uenā incidere, siue scarificare oporteat. Sanguinis enim ex gibbere missio, purgationes muliebres reuellerè consueuit. Cæterum

terum quæ inter mulieres candidiores sunt, hæ sanguinem magis tenuẽ coaceruare solẽt: quapropter malleolorum scarificationib. maximè iuuantur. At quæ nigriores sunt secta uena curato: crassiorẽ enim & magis melancholicum sanguinẽ congregãt. Adq; magis etiã si magnas habuerint uenas. Hoc autem gracilioribus et nigrioribus accidit. Obesibus uerò & candidis, exiguæ sunt uenæ. In ijs quidem malleos scarificare præstat, quàm uenam incidere. Nam uenas in cruribus hæ exiguas habent. Proinde si etiam probè incidãtur, mediocris tamẽ nõ pfluit sanguis.

COMMENTARIUS.

Quomodo in sup-presso mē-
sibus sit vacuandum.
medico faciendũ sit si ex retentis hæmorrhoidibus sanguis est coaceruatus, nempe audacter sanguinem esse mittendum: nũc quomodo in suppressis mē-
sibus sit vacuandum docet. Nõ esse autẽ in mulieribus quibus menstrua purgatio retenta est prorogandam vacuationem, inquit, non tamen necesse esse venã semper incidere. Quippe vacuatio ea quæ fit per malleolorum scarifica-

rifica

rificationem interdum sufficit ad id quod
 superuacuum est educendum, neque opus
 est ex vena mittere sanguinē. Id verò acci-
 dit vbi superuacua exigua fuerint. Cate- **Malleoli**
 rum malleoli, Græci *εφυρά* vocant, sicuti
 extremæ & imæ ab utroq; latere tibiæ
 fibulæq; processuum partes, gibbæ quidē
 & omnino exteriore parte carne vacantes,
 intrinsecus verò cauæ. Hos multi interpre-
 tum Galeni, veluti Coruarius, & alij qui- **Galenī**
 dā falso talos nominant, qui Græcis propria interpre-
 voce *ἀσπράγαλοι* dicuntur. Sic passim mul-
 tis anatomes, quæ ab omnibus propemo-
 dū cōtemnitur, ignoratio imponit, varijsq;
 erroribus inuoluit. Mirum verò est tan-
 tum, si Dijs placet, leonem in tantilla re tā
 turpiter labi posse. Porrò scarificatio mal-
 leolorum non tantum quæ redundat edu-
 cit sed & mensium motū concitant, Adeoq;
 non secus atque venæ quæ in malleolis & **Poples.**
 poplitibus secantur, mēstrua ciunt. Poples **Plenitu-**
 autem posterior genu pars est. Eius autem **dines à**
 vena propter chirurgorū imperitiam ho- **suppres-**
 die incidit desit. Quocirca generale hoc **sis mēsi-**
 præceptū sit oēs plenitudines à suppressis **bus ortæ**
 mēsi bus ortas à cruribus esse vacuandas, si- **à cruri-**
 ue vena sit incidēda, siue malleoli scarificā **bus vacu-**
 di. Quippe languis ex gibbero missus, purandæ.
 gationes mēstruas usursum reuellit. vt etiā **Gibbe-**
 lib. 2. rus.

lib. 2. ad Glauconem. cap. 7. & lib. 5. Theri-
metho. cap. 3. Galenus copiosius ostendit.
Est autē gibberus processus posterior, &
inferior vlnę: quę Athenienses ὠλεκρανον
alii verò Gręci, Hippocrates præsertim
& Galenus ἀγκῶνα nominant. interpretes
Galenī nō sine multa cōfusione legētū,
cubitum, cōuertunt. Quum itaq; menses
retinentur vel crura sunt scarificanda, vel
ex iisdem sanguis mittendus. Mulieri-
bus cādi- bus autem candidis crura sunt scarifican-
dis crura da, propterea quōd sanguinem tenuem
scarificā- coaceruare solent, qui facillē per scarifi-
ca- cationes educi potest. Quocirca illis ma-
ximē iuuantur. Contrā nigrioribus, quia
crassiorē magisq; melancholicum san-
guinem aceruant, qui per scarificationes
educi haud potest, vena potius incidenda,

Quę mu eaq; in cruribus erit. Hoc autem eo magis
lieres ma faciendum erit, quo maiores venas habue-
iores ve- rint. Habent autem maiores ceteris venas
nas habe quę sunt graciliores & nigriores. Contrā
ant. quę obesę & candidę, exiguas. Hinc est
quod lib. 2. de Temper. cap. 5. Galenus ita
scriptum reliquerit. Quibuscunq; ait, latio-
res venę sunt, hicalidiores natura sunt. Qui-
bus angustiores, contrā magis frigidi. Ca-
loris nanq; opus est has dilatare, & exten-
dere. Ita rationabiliter in idē ferē recidit
venas

Venarum angustia cum habitu pingui, &
 crassiore, habitus gracilis cū venarū am-
 plitudine. Hęc ille. Obesas autem hoc lo-
 co diximus quæ Galenus *ὑσάρκως*. Quippē
ὑσάρκω & vox apud Galenum & Hippo- Obsæ
 cratem duo significat, nempe obesum, quæ
 & interdum etiam mediocri corporis ha- *ὑσάρκως*.
 bitu præditum, quemadmodū multis exē-
 plis id ipsum monstrauimus in nostris in
 Hippocratis Aphorismos cōmentarijs, in
 explicatione nimirū Aphorismi septimi,
 sectionis quartæ. Obesis igitur præstat
 malleolos scarificare, quàm venas incide-
 re quòd scilicet has ipsas in cruribus val-
 de exiguas habeant. Proinde si rectè etiā
 à medico incidantur, tamen sanguis ne
 quidem mediocriter, propter earundem
 angustiam, profluet.

*Ceterum haud oportet nos contēne-
 re sanguinis missionem ac si esset auxiliū
 minimè reuulsorium, quū me sepe nume-
 rò conspexeritis in sanguinis è naribus
 eruptione uehementi eo remedio usum
 esse, & repente effluxū sedasse. Cōuenit
 autem, uti uidistis, non expectare donec
 ad extremū imbecillitatis, uires perue-
 niant,*

niant, sed ubi quod moderatū est iam uacua-
 tuum esse uidetur, prorūpentisq; san-
 guinis impetus ualidus permanet, secare
 in gibbero cenam conuenit, dextra quidē
 nare sanguinē profundente è dextra ma-
 nu, altera autē, è sinistra. Simul uerò cum
 hæc agis, artubus iniicito uincula ex fas-
 scijs, aut lanis: & hypochondrio quod è
 directo supponitur cucurbitam affigito.
 Hæc enim & nos quū faceremus, ut no-
 stis, semper erumpentē ex naribus san-
 guinem compescuimus, quum antea ex-
 periremur medicamēta quæ scribūt nari-
 bus esse inserenda, & fronti illinenda o-
 mnia infirma esse. Proinde ad ea quæ su-
 præ de sanguinis missione dicta sunt, &
 hoc quoq; rationem Menodoti cōuincit,
 putantis plethoricam nominatā syndro-
 mē remedij nos admonere. Nam affectus
 qui nunc expositus est, plethoricæ syn-
 dromæ planè contrarius est. Vsurpamus
 autē in eo uenæ sectionem, nō ut uacua-
 torium, sed ut reuulsorium præsidium.

COMMENTARIUS.

VENAE sectionem esse reuulsorium Venæ se-
 remedium hoc in loco Galenus ostendit, ctio re-
 adeoq; hortatur ne sanguinis missionem uulsoriū
 tanquā præsiidiū quod in contrariū reuel- remediū.
 lere non possit contēnamus. Reuulsorium
 autem esse remediū venę sectionem, san-
 guinis è naribus eruptio manifestissimè
 cōuincit, vt quā sæpe numero repēre seda Quando
 uerit. Quod certè efficere nunquā potuif in proflu
 set, si nō in contrarium sanguinis impetū uo san-
 auertisset. Cæterum hīc animaduertendū guinis na
 erit non quouis tempore ijs quorum è iū vena
 naribus sanguis erumpit venam esse se- sit secan-
 candam, neque enim tum quum iam ad da.
 extremū imbecillitatis vires illorum per-
 uenerint, sed tum potius vbi id quod iam
 vacuatum est non multū, & moderatum
 est, & vbi impetus prorumpentis sangui-
 nis adhuc validus & in gibbero venā in-
 cidere oportet. Neq; etiam quauis ex par-
 te corporis sanguis est detrahendus: verū
 si ex dextra nare sanguis effluit, è dextra
 manu: sin ex sinistra, ex altera sanguis mit-
 tendus. Quæ singula clarius lib. 5. Ther.
 meth. cap. 3. Gale. docuit, in eum scribens
 modum: Quum è naribus sanguis erum-
 pit, si aeger, adhuc resolutus non est,
 vena etiam in gibbero incidenda est qui
 profusioni

profusioni è directo respondet. Vbi paululum detraxeris, mox vnâ horâ intermit-
tens, rursus detrahes, post iterū atq; iterū
pro laborātis viribus. Hęc ille. Porro quū
hoc agis, simul etiā artubus, hoc est, mani-
bus & pedibus iniicito vincula, ex fascijs,

Artuum aut lanis. Nā, vt loco iam citato Galenus
vincula ait vincula valentius adducta, ijs quæ ad
reuellūt. contrariū reuellunt remedijs adnumerā-
tur. Porro vbi nos conuertimus fascijs,

Gaudani Græcè enim est *ραϊνίωψ*, hic alius interpres
erratum. ineptè admodū cannabe reddidit. Deniq;
hypocondrio quod è directo supponitur
cucurbitulas etiā affigere oportet. Quod
clarius Galenus loco iā sæpius citato ijs
verbis significauit: Eandē, inquit, ob cau-
sam quū è naribus sanguis erumpit, eum
retinēt maxime in hypocondrijs defixæ
cucurbite. Infigendæ autē sunt, si ex dextra
nare profluit sanguis, super iocinore: si ex
sinistra, super liene: si ab vtraq; nare, super
vtraq; sunt imponendæ viscere. Hęc qui-
dē præsidia Galenus ad sanguinē erūpen-
tem è naribus compescendam esse effica-
cia experientia cognouit, quum interim
ea quæ naribus inseruntur, & fronti illi-
nuntur omnia infirma essent, nec sangui-

Menodo nis erumpentis imperū cohibere possent,
ti ratio vt Et ex hoc etiam loco ratio Menodoti,
putantis

putantis plethoricam syndromē nos san- cōinca-
guinis missionis admonere, conuincitur. tur.

Nam affectus de quo iam diximus, nēpe
profluuiū sanguinis ē naribus plethoricæ
syndromē planè cōtrarius est. Quippe hæc
ipsa ex retentis excrementis & superuacuis
generatur. In sanguinis autē eruptione il-
la potius, & vtilia quoq; vbi inualuerit, va-
cuatur. Quapropter si nūquā nisi pletho-
rica præsentē sanguis mittendus esset, vt
Menodotus cēsuit, certè hoc affectu venæ
sectioni locus haud esset, quū tamen plu-
rimum illi conferre & ratio & experien-
tia testantur. Vt hinc labefactari Meno-
doti rationem omnibus sit perspicuū. Cē-
terum in profluuiō sanguinis venæ se-
ctionem vsurpamus, atqui non vt vacua-
torium: neq; enim vacuationem hoc ma-
lum indicat: sed vt reuulsoriū præsidium.
Quocirca quum reuellere & in contra-
rium agere queat venæ sectio, non est re-
mere, vt nonnulli factitariūt, cōtempnenda.

Venæ se-
ctiōe in-
proflu-
uio san-
guinis vt
reulso-
præsidio
vtū
tur.

CAPVT XII.

Nihil æquè medicam artem in suis cuiusque
actionibus cōiectricem efficit, atq; præsidij
cuiusq; remedij quātitas. Quippe quum artē cōie-
ctricē fa-
quenter exquisitè sciamus tempus in- cit.

stare exhibendi aut cibi, aut potus, eiusq;
 aut calidi, aut frigidi: tamen quantū dan-
 dum sit, certò haud nouimus. Idē in pur-
 gantibus etiam medicamentis usuuenit.
 Nam quòd egrotati præbendum sit me-
 dicamentum quod aut bilem flauam, aut
 atram, aut pituitam, aut serosa excremē-
 ta uacuet, exquisitò nouimus, cæterum
 quantum dari oporteat ignoramus.

COMMENTARIUS.

DOCE T hoc loco Galenus quid artē
 medicā, maximè coniectricem faciat, nē-
 pe cuiusq; remedij quantitas. Nam et si cō-
 pertum habemus tēpus exhibēdi cibi aut
 potus, eiusq; calidi aut frigidi instare, ta-
 men quantū dandū sit, certò scire non pos-
 sumus. Sic sæpe accidit vt exquisitè nosca-
 mus dandū esse medicamentū purgās aut
 bilem flauā, aut atrā, aut pituitā, aut sero-
 sos humores, tamē quantū eius dari oport-
 eat, nescimus. Hinc est quòd lib. 3. Ther.
 meth. c. 3. ita scriptū reliquerit Galenus:
 Nulla est, inquit, in arte medica nec res,
 nec medela quæ specie dicibilis nō sit: sed
 quòd nec dici, nec scribi, nec omnino per-
 cipi potest, id quātitas in vnoquoq; parti-
 culari

culari est. Et lib. 1. ad Glauco. ca. 8. ait: Singulorum quantitas nec scribi, nec verbis **Quantit-**
 villo modo explicari potest. Proinde autē **tas** nec di-
 medicam coniectricem facit in primis **ci**, nec
 cuiusq; remedij quantitas, deinde etiam scribi po-
 actiones medentium & operæ. Hæ siqui- **test.**
 dem incertum euentum habent. Quapro-
 pter quum cuiusq; remedij quantitas ex-
 quitate sciri nō queat, neq; etiam finis me **Medicina**
 dicæ artis semper attingatur, ideò ipsa cō **cur** ars cō
 iectrix appellatur. Minimè autem pro **iectrix.**
 pter ipsius præcepta, quæ certè sunt perpe-
 tua, firma & stabilia, vt copiosius Galenus
 in libro de optima secta, ad Thrasibu-
 lam, ostendit.

Verum quòd ita datum est correctio-
 nē subinde nullā admittit. Nam quod se-
 mel in ventrem ingestū est medicatū, qua-
 minus totū deuoratū sit fieri non potest:
 neq; licet ubi plus iusto iā purgatur ho-
 mo partē eius quod oblatum est auferre.
 At in sanguinis missione maximum id bo-
 nū est, uacuationē ubi uoles posse sistere,
 ac rursus quo utiq; placuerit tempore,
 iterū ut fluat permittere, quoad rectè ti-
 bi habere uideatur. Quocirca præstat, si
 .misti

nihil urgeat, prima detractioe par-
 eius facta, iterū auferre, imò si uolueris
 etiā tertio. An quibus igitur multa uacua-
 tione est opus, uires autem sunt imbecil-
 liores, in ijs uacuationē recondere cōue-
 nit, quemadmodum nimirū & me in ijs
 qui crudorū humorū copia laborabant
 facere conspexistis. Nam pauco sanguine
 uacuato, protinus mulsam probe coctam
 cum extenuantiū medicamentorum quo-
 piam, aut hyssopo, aut origano, & non-
 nunquam calamintha, aut pulegio exhi-
 beo: aut cū mulsā oxymeli, aut oxyglycy.
 Deinceps rursus sanguinem aufero, in-
 terdū qdē eodē die, interdū uerò postero,
 in quo rursus similiter prædictorū me-
 dicamentorū quodpiā exhibēs, iterū san-
 guinē detraho, ac tertio die similiter bis.

COMMENTARIVS.

Venæ se-
 ctio pur-
 gationi
 præfert.

VENÆ sectionem purgationi, alijsq;
 præsidjs hoc loco Galenus præfert, quòd
 scilicet purgatoria medicamenta, aliaq;
 remedia data nullā correctionem admit-
 tāt. Quod enim semel est in ventrē inge-
 stum

stum medicamentū, quo minus totum sic
 haustum fieri non potest. Neque ubi plus
 iusto ab assumpto medicamēto purgatur
 homo; partē eius quod datum est auferre
 licet, adeoq; periculū quod ab eius copio-
 siore sumptione imminet euitare haud
 possumus, quod nimirū de eo auferre ni-
 hil nobis liceat. Sanguinis autē missio
 eo incommodo proisus caret, licet enim
 hāc pro arbitrio nostro sistere, & rursū
 ubi ita agrotātū conducere nobis visum
 fuerit, ut sanguis effluat permittere. Atq;
 hinc est quod in libro etiam de sanguinis
 missione aduersus Erasistratū inscripto in
 eum modū pronuntiet: Medicus, inquit,
 solius vacationis quæ per sanguinis sit
 missione liberā habet sistendi potestātē
 quādocunq; illi placuerit, aliorū autē nul-
 lius. Et eo in loco reliquorū quoq; reme-
 diorū, purgatoriorum præsertim, pericula
 commemorat. Ut certē inter omnia alia
 præsidia sanguinis missio minus periculo-
 rum, si modo rectē vlla vtatur, habeat.
 Deinceps quādo vacationem partiri ex-
 pediat, hoc in cap. ostendit: Tum scilicet
 ubi multa vacatione est opus, vires au-
 tem agrotantis sunt imbecilliores quā
 ut confertam sanguinis detractionē ser-
 ri oportere queant. Quare in ijs vacationem

Quando
 vacuatio
 nē parti-
 feri oport-
 teat.

φαρμάκων - μετέσθαι, hoc est, recondere, aut in futu-
 rum reponere oportet: neq; enim satis hu-
 ius verbi proprietates Latinis verbis expri-
 mi potest. Hoc est, non semel vniuersum
 vacuare conuenit, sed aliquid recondendū
 ac relinquendū in corpore, quod in futurū
 & deinceps vacuetur. In ijs igitur in qui-
 bus crudorū humorum copia est, quādo-
 quidem vires parū robustas habeant, vt
 suprā capite sexto est cōmemoratum, san-
 guis vitiosus non vna vice vniuersus va-
 cuādus erit, sed primū exiguo admodū de-
 tracto, deinceps multum in qua hyssopū,
 origanum, calamintha, pulegiū, & alia me-
 dicamēta qb³ exrenuādi crassos humores
 facultas inest decocta sunt, dare oportet.
 Aut cū mulsa oxymeli exhibendū, quorū
 utrūq; in crassis & glutinosis attenuandis
 miram efficaciam obtinet, quemadmodū
 Galenus lib. 4. de Tuenda sanitate, cap. 4.
 & sequentibus aliquot, vbi ex professo de
 crudis humoribus agit, copiosius docet.
 Neque alienum ab instituto hoc erit, si
 quis cum mulsa oxyglycy exhibeat. Est
 autem οξυγλυκύ Græcis vox composita,
 nihilq; nisi acetum dulce aut mustum
 significans, perinde atque οξύμιλι, ace-
 tum mustum. Componitur autē oxygly-
 cy ex musco & aceto, adiecta etiā inter-
 dum

οξυγλυκύ.

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

οξυγλυκύ

dum aqua potabili cocta, veluti est apud Constantinū lib. 8. de Re rustica. ca. 35. Nisi quis oxyglycy esse mixtionem quādam ex aceto & vino passo, quod Græcis γλυκύ dicitur, contendat, quod tamen parum retulerit. Siue enim ex musto & aceto, siue ex passo & aceto mixturā intelligas oxyglycy, acetū dulce erit. Quippe etiam passum vinū est dulce, quod ex passis solūm vuis, & diutius in vite adustis fit. Ceterū post extenuantiū medicamentorum vsum iterū sanguis auferendus erit, interdum eodem, interdū postero die. In quo tamē ante sanguinis detractionē rursus aliquid incidentiū & extenuantiū medicamentorū, de quibus plura Galenus in li. de Extenuante vitæ tradit, præbendum. Quod etiam die tertio, in quo similiter sanguis detraheretur faciendum erit.

Porro ubi feruentis sanguinis copia, acutissimam accēdens febrem, inierit, confestim uacuare expedit, eamq; usq; ad animum deliquium educere tentandum, uicium insperato robore. Proinde noui quibusdam sex detractas esse cotylas confestim, nempe secundo uel tertio, uel quarto die: nonnunquā primo quoq; die, quum febris

febris noctis initio cœpisset, aut medio,
 ac quæ pridie comederant rectè fuissent
 cœcocta. Quibusdam autem pridie in-
 equalitatem, aut sudorē, aut capitis do-
 lorē, aut alterius cuiuspiã partis se sen-
 tire querentibus, ac propterea parcè ui-
 etitantibus, febricitare autē precedente
 nocte incipientibus, primò die desinente,
 sanguinē me detraxisse memini. In qui-
 bus enim tibi feruentis sanguinis copia
 apparet, quàm ocysimè ipsum uacuare
 conator, priusquã in principem aliquam
 partē cū impetu decumbat. Quocirca
 nec per noctē nonnunquã incidere uenã
 cõtēris. Quippe ridiculū est quod quidã
 faciunt à secunda diei hora ad quintam
 aut sextã solummodo sanguinem mittē-
 tes, alio autem nullo tempore: quos nisi
 clysteribus, cibi oblatione, alijsq; reme-
 dijs quocunq; tēpore noctis uti conspe-
 xissem, grauitèr utiq; in eos inueherer.
 Quū uerò omnia agunt nō præfinito ho-
 rarū numero uno, & in omnibus morbis
 communi,

communi, sed ut malū utiq; iubet, in sola
 missione sanguinis prædictum modò tem-
 pus semper obseruant, maxime tolerabi-
 le est illorum erratum. Sic itaq; affectis
 egrotis, ut diximus, ad animi usq; defe-
 ctionem sanguinem detrahere conuenit.
 Non enim quosdam illorum ex animi de-
 liquio necessariò esse refrigeratos, ac to-
 to corpore succedentibus madoribus al-
 uo soluta, celeriter morbo liberatos.

COMMENTARIVS.

IN acutissimis febribus sanguinē vsq; In acutis
 ad animi defectionē esse mittendū hoc lo-
 co Galenus hortatur. Quod etiā facit fe-
 bribus
 ctione 1. Aphor. commentario 23. vbi ita sanguis
 scriptū reliquit: Ea igitur quæ fit animi ad ani-
 defectio vacationis ratione nunc ab Hip-
 mi vsque
 pocrate dicta est, quòd sit mensura vacua defectio-
 tionis & in maximis inflammationibus, & in nem mit-
 adurentibus febribus, & vehementissi- tendus.
 mis doloribus. Hæc ille. In præsentia ita-
 que ait: Porro vbi feruentis sanguinis co-
 pia acutissimā febrem accedit, confertim,
 hoc est vniuersim, non sensim & paula-
 tim, vacuare, atq; hanc sanguinis copiā vs-
 que ad animi defectionē educere conuenit

Et ani-

Et animaduertendum hoc loco Galenum loqui de ea vacuatione quæ animi defectionem affert & includit, ac minimè de ea quæ hanc ipsam excludit, quod nonnulli putant. Id quod alius Galeni locus qui est in lib. 9. Ther. metho. cap. 4. manifestissimè euincit. Ibidem enim sic scribit: Aufero itaq; ab homine eousq; de industria sanguinem quoad animo linqueretur, ὡς ἀπερωθυμίαρ ἰπριγνίσθαι, vt animi deliquium succederet. Item paulò post inquit: Noui ex ijs quosdam necessario ἰδι τῆ ἀπερωθυμία, ex animi deliquio refrigeratos. Quæ itidem verba disertè docent eos animi defectionem incidisse, ita vt minimè dicere liceat hanc fuisse exclusam. Verùm

Quando vbi eousque vacuare voluerimus, virium ad animi robur diligenter inspiciendum erit. Hinc defectio loco paulò antè citato Galenus hanc nem mit ipsam vacuationem quæ ad animi deliquiū fit maximū plane, vbi valentes vires sanguis. sunt, cōtinentis febris esse remediū scribit. Quocirca in viriū imbecillitate huic vacuationi locus reliquus non est. Quod dixit, Galen. exemplo, confirmat, se nouis

Cotyla se quosdam, inquiēs, quibus confestim sex duple x. detractæ sint cotylæ. Veteribus autem duplex fuit cotyla, quod alibi quoque mon-
italica. strauimus, attica & italica. Atrica vnciaz:
mensura-

mensurales nouem, ponderales autem septem cum dimidia capiebat. Italica autem non fuit nisi libra mensuralis, hoc est vnciae mensurales duodecim, quod in nostris annotationibus in quartū Gale. de Sanit. tuen. librum conscriptis exemplis aliquot ostendimus. Siue igitur atticam, siue italicam intelligamus in praesentiarum cotylam, certè magna fuit eius quem Galenus detraxit sanguinis copia. Quippe sex cotylae atticæ faciunt libras quatuor & semilsem. Italicæ verò, sex libras mensurales. Ea autem copia, vt diximus, confestim fuit detracta, hoc est secundo, vel tertio, vel quarto die: nonnunquam etiam primo, quum scilicet febris initio noctis, aut media nocte cœpisset, ac quæ pridie comederant probè fuissent concocta: neque enim crudis adhuc cibus in ventriculo existenti **Crudis ad** bus, temere sanguis detrahi debet, ne scilicet huc cibus cet crudi adhuc cibi ac parum rectè cocti in ventri rapiantur in venas, ac subinde in totum culo excorporis habitū. Nonnullis autem qui prius stentibus diæ inæqualitatē, aut sudorem, aut capitis sanguis alteriusve alicuius partis dolorē causabant haud detur, ac propterea parcè comedebāt, febri trahend- citate verò præcedēte nocte cœperūt, pri- dus. mo etiam die detractus est sanguis. Cuius quidē rei rationē Galenus hāc subiungit.

Nisi

Nisi enim feruentis sanguinis copia dyc-
 fimè vacuetur, metus est ne in partē ali-
 quā principē cum impetu decūbat. Cate-
 rùm animaduertēdum hoc loco erit inæ-
 qualitatē, cuius paulò antè meminit Gale-
 nus, nihil aliud esse quàm molestæ cuius-
 piā in nobis rei sensum, quo à nostra ipso-
 rū natura immutatos nos esse conijcere
 possumus. Quippe tūc quidpiam in corpo-
 re sentimus à nobis prorsus alienū, quod
 tamē quale sit, haudquaquā satis exprime-
 re possumus, vt copiosè admodū Galenus
 ca. 7. lib. secūdi de Symp. causis ostēdit. Por-

Nocte etiam interdum sanguis mittendus.
 rō quū propter causam suprā commemo-
 ratam citissimè sanguis vacuandus sit,
 ideo noctu etiam interdū vena incidenda
 erit. Nec certè hac in parte ridiculus quo-
 rundam error ne minus id ipsum faciamus
 nos impediatur, qui à secunda diei hora ad
 quintam aut sextā vsq; sequentibus verò
 nequaquam tantū abest vt nocte venam
 incidere velint, sanguinem tantū detra-
 hant. Nam si clysteribus, ciborum oblatio-
 ne, alijsq; remedijs quocūq; tempore, ijs-
 dem quoq; medicis cōsentientibus, vt li-
 ceat, quare nō etiam sanguinis missione
 neq; enim vlla diuersitatis ratio apparet.
 Hi sanè si reliqua omnia præsidia præ-
 finito vno horarum numero, & omnibus
 morbis

morbis cōmuni, & non vt malum quodq;
 iubet, adhibēda esse statuerent, certē ma-
 gnam mererentur reprehensionem. Nunc
 quum in vno tantūm præsidio, nempe ve-
 næ sectione, præfinitū tēpus obseruent, to-
 lerabilior eorundē est error. Porro quōd
 veteribus duplices fuerint horæ æquales,
 & inæquales, copiosè admodum in anno-
 tationibus nostris in librū quintū Galeni
 de Tuen. sanit. diximus. Hoc in loco de
 inæqualibus loquitur, quippe citra adie-
 ctionem verbi *ισχυρῶν* de horis verba
 facit. Cur autē ijs qui feruentis sanguinis
 copia laborant, sanguis vsq; ad animi de-
 fectionem sit mittendus, iam exponit Ga-
 lenus, eiūsque rei tres affert causas, qua-
 rum prima quidem est, quōd post deli-
 quū corporis habitus refrigeratur. Alter
 quōd totius corporis sudores succedant.
 Tertia quōd aluus sua subinde sponte sol-
 uatur, adeoq; æger ijs rationibus à mor-
 bo liberetur. Harum quidem causarū me-
 ditatur etiam Galenus comment. 23. sectio-
 nis primæ Aphorismorum, vbi in eū scri-
 bit modum: In ardentissimis febribus, si
 vsq; ad animi defectionem sanguis mit-
 tatur, statim totius corporis habitus re-
 frigeratur, & febris extinguitur, & plu-
 rimis etiam aluus citatur, & sudores ema-
 nant,

nant, & quidā eorū sanitati sunt restituti, alij adiuti plurimum, vehementiam morbi absciderunt. Et lib. 9. Ther. meth. cap. 4. Aufero, inquit, ab homine eousq; de industria sanguinē, quoad animo linqueretur: maximū planē vbi valētes vires sunt, continentis febris remediū, id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanq; in contrarium statū agitur corpus, celerimē ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nemo inuenire potest, neque quod ipsis ægris, neq; quod naturæ quæ animantes gubernat, iucūdius vtiliusve sit. Postmodū in eiusmodi corporibus necessariò superuenit alui deiectio, nonnunquam etiam bilis vomitio. Quas res statim à toto corpore madores sudorēsve excipiunt.

*Bonum itaq; est pulsuum imminutio
ni attentum esse, tangentibus nobis eos
sanguine etiānum fluente, quēadmodum
in omnibus alijs quibus sanguis mittitur
facere sum solitus, ne aliquādo nobis nil
tale opinātibus pro animi deliquio mors
succedat, quod tribus sanē accidisse medi-
cis noui. Vnus eorū mulieri febriciātī ue-
nam incidit. Aliorū uterq; uiro, sed ad tā
tam*

tam duxere animi defectionem, ut refici
amplius haud potuerint. Quocirca præ
stat confertas has uacuationes uitare ac
fugere, nisi magna quædã necessitas ut id
faciamus iubeat. Quinctiã reuulsio ipsa,
non leue existens auxilium, per sanguinis
quoq; missionem sepius facta, quãto ma
iorem in numerum particulares auxeris
detractiones, tanto efficacior fit. Hec
itaq; præscisse melius est.

COMMENTARIVS.

PRÆCEPTA duo admodum uti- Pulsuum
lia hoc in loco Galenus tradit. Quorũ pri imminu
mũ in omni venæ sectione, potissimũ ve- tioni di
rò in ea quæ ad animi sit, deliquiũ obser- ligenter
uari debet, vt scilicet pulsuum imminutio attentus
ni diligenter attenti simus, ne aliquãdo no sit medi
bis nihil tale suspicãtib; pro animi defe cus.
ctiõe mori ingruat. Quocirca in omni ve
næ sectione, potissimum verò quando ad
defectionem vsq; animi extrahere sangui
nem annitimur, pulsos tangere medicum
oportet: vt hinc virtutis robur & imbecil
litate rectè deprehendere queat. Neq;
enim vitalis roboris firmitudinem aut
imbecillitate rectius quã ex pulsu, qui

cordis motū denuntiat, scire licebit. Vt autem huic præcepto attentiores simus, trium medicorum errata nobis ob oculos ponit, vt horum temeritate moti, quod alterum præceptum est, caueamus confer-

Confertetas has vacuationes, nisi magna quædam vacuatio necessitas nos eis vti coëgerit. Tum enim, nesciuen vt in cæteris omnibus necessitati parenda, nisi dum erit. Meminit autem duorum postemagna riorum etiam lib. 9. Ther. cap. 4. ijs quinecessi- dem verbis: Duos nanq; in ipsis medicorūtas vr- manibus perire vidi: qui postquam animo
geat. linquerentur, nunquam recuperati sunt.

Et quod non nisi urgente necessitate sanguis confertim sit vacuandus, hinc etiam colligi potest, quod remissio ipsa, & ad contraria loca tractio, non leue multis in morbis præsidium existens, efficacior multo sit, si particulares sanguinis detractiones maiorem in numerum auctæ fuerint.

Ira enim natura toties irritata, per particulares has detractiones sanguinis quæ ad partem malè affectam confluunt maiori-
Sanguinis mis-
sto sæpius cum impetu in contrarium locum reponere ac detrudere assuescit. Vt hoc nomine
ficacius necesse sit auersionem quæ per sanguinis
reuellit. misionem sæpius iteratam sit, multo esse
præstantiorem, quàm eam quæ confertim fieri solet.

R VRSVM uerò ab initio ad propoſi-
tam nobis ſpeculationem reuertentes
exponamus quæ ſummè eſſe neceſſa-
ria ijs qui ſemper ſanguinis miſſione ci-
tra noxam uti uolent compertum habe-
mus. Primum quidem omnium ſcire oportet
dum prædicti huius præſidij ſcopis
augentur, maiorem indicari uacuationem.
Imminutis uerò tantum de quantitate
uacuationis detrahendum, quantum il-
li imminuti fuerint. Morbi igitur magni-
tudo unà cum robore uirtutis primi mit-
tendi ſanguinis ſcopi fuerunt, ille quidem
quæ facere oportet indicans, hic uerò tan-
quam illam haud impediens, quod ſimul
indicare nonnulli recentiorum medico-
rum uocant. Interdum enim affectus ipſe
ſanguinem mittendum eſſe iubet, ui-
rium uerò imbecillitas prohibet. Ambo-
bus autem iſſe ſcopis præſentibus, con-
ſtat quidem, ut dictū eſt antea, nullam ple-
nitudinem crudorum humorum tantam
talemq; eſſe, ut hoc remedium impedire

queat. Deinceps autem cōsiderādum erit
 quale sit hominis naturale tēperamentū.
 Nā amplas habētes uenas, mediocriterq;
 graciles, & minimè candidos, neq; tenera
 carne præditos, liber alius uacuabis: eos
 autē qui cōtra se habēt, parcius. Quippe
 sanguinem exiguū, habēt, carnēq; facile
 trāspirabilem. Hac igitur de causa neq;
 pueris sanguinē mittes usq; ad decimum=
 quartū ætatis suæ anuū. Post hūc uerò, si
 sanguis multus coaceruatus appareat,
 tempusq; anni uernū fuerit, regio natura
 tēperata, pueriq; natura sanguinea, san=
 guinē eo magis auferes, si uel peripneu=
 moniæ, uel anginiæ, uel pleuritidis, aut al=
 terius acuti ac uehemētis morbi periculū
 immineat. Primum autē, ut plurimū, co=
 tylā auferes. Quod si postea tibi uires ex=
 pēdēt ualidæ pmanere uideātur, dimidiū
 eius iterata detractiōe, adijcies. Didicisti
 uerò uehemēti pulsui cū æqualitate, tan=
 quā certo et minimè fallaci robuste uirtu=
 tis signo siædū esse, ex abūdātī autē etiā
 magno

magno. Proinde & septuagenarijs, prædictis pulsibus præsentibus, quando iubet affectus, sanguinẽ mittes. Sunt enim nonnulli etiam in hac ætate multi sanguinis, unã cum ualidis uiribus, sicuti alij sic ei, & pauci sanguinis, facileq; quacunq; corporis parte percussi nigrescetes. Itaq; non numero solum, quod quidam faciunt, animũ aduertes, sed & corporis habitui. Nam sunt qui sexagesimo ætatis suæ anno sanguinis missionem non ferunt, quum septuagenarij ferant. Atqui minus ijs utiq; auferes, etiamsi eundem affectum quem florens corpus habere uideantur.

COMMENTARIUS.

REVERTITUR hoc loco Galenus ad institutũ, exponitq; breuiter admodum quæ cognitu necessaria sunt ijs qui semper innoxie sanguinis missione uti uolunt. Principio autem considerandos esse modos, an scilicet illi ipsi aucti, aut imminuti sint. Si aucti enim fuerint, maiorẽ indicant vacuationẽ. Sin contra imminuti, tantũ de quantitatis vacuatione detra-

Quæ cognitu necessaria

sunt ijs qui innoxie sanguinis missione uti uolunt.

Primi mittendi sanguinis scopi.

hendum, hoc est tanto minus vacuandum
 erit, quanto prædicti scopi minores euase-
 rint. Sunt verò primi mittendi sanguinis
 scopi, vt dictū est capite nono, morbi ma-
 gnitudo, & virium robur. Cæterum mor-
 bi magnitudo quid faciendum sit indicat,
 nempe sanguinem esse mittendum, vt loco
 iam citato copiosè admodum est demon-
 stratum. Virium autem robur scopum
 primum non impedit, sed illum potius iu-
 uat. Viribus enim robustis, largius etiam
 vacuamus. Non prohibere autem nonnulli
 iuniorum medicorū ἀπιυδακνυσθαι, hoc
 est simul indicare vocant. Quippe ἀντὶ Γρε-
 cis interdū pro simul vsurpatur. Sic li. I. de
 Tuenda sanit. c. vlt. ἀντὶ δίσταται idē quod
 simul diuisa sunt significat. Porro accidit
 interdum vt affectus ipse sanguinem esse
 mittendum iubeat, viriū verò imbecillitas,
 vtpote quæ sanguinis detractionem non
 fert, prohibeat. Si itaque vires robustæ fue-
 rint, simul cum affectu sanguinem esse
 mittendum indicabunt. Ambobus itaque
 scopis præsentibus, hoc est morbo exi-
 stente magno, & virtute valida, audacter
 sanguis mittendus erit. Siquidem manife-
 stum est tum nullam esse crudorum humo-
 rum tantam talemq; plenitudinem, quæ
 sanguinis missionem impedire queat. Si
 enim

ἀντὶ γρε-
 κικῶν.

ἄντὶ γρε-
 κικῶν.

enim crudorū humorū copia subesset, vir-
 turem esse robustā haud accideret. Nam,
 ut cap. 6. est comprehensum, robur virtu- Robur
 tis à copiosa cruditate exoluitur. Dein virtutis
 ceps ei qui citra noxam venæ sectione uti à copiosa
 vult, considerandum erit quale sit homi- cruditate
 nis cui detrahendus sanguis erit natura exolui-
 le temperamentum, atque aded ætas ipsa, tur.
 quæ hoc ipsum immutat. Naturale autem
 temperamentum est, quod ex quatuor ele-
 mentorum commixtione, quam naturam
 Hippocrates & Galenus vocant, nanciscimur.
 Hoc quidem ideo cognoscendum
 erit, quod ex eo num omnino sit mittendus
 sanguis necne, & an copiosè etiam
 aut parcè mittendus sit cognoscitur. Am-
 plas nanque venas habentes, eo quod Ga-
 lenus lib. 2. de Tempe. cap. 5. attestante, ca-
 lidiores natura sunt, caloris enim opus est
 dilatare & extendere, & sanguine multo
 abundant, largius vacuandi sunt. Medio-
 criter etiam graciles, quippe ut loco pau-
 lò antè citato Galenus testatur, habitus
 gracilis cum venarum laxitate incidit. qui
 bus autem latæ sunt venæ, his copia san-
 guinis, ut ibidem ait Galenus, & citra no-
 xam venæ sectionem tolerant. Non autè
 temerè adiectū est, mediocriter graciles:
 si enim vehementer graciles fuerint, co-
 piosè

piosè vacuandi nō sunt. Habent nāque & illi sanguinem exiguum. Nulla enim alia de causa sic vehemēter graciles euaserūt, quàm quòd copia sanguinis, adeoq̄ alimēto destituti sunt. Quapropter qui hac ratione sunt graciles, ij non laxas, sed potius angustas venas habent. Sic eos quoque qui non sunt cādidi, sed florido potius colore, neque carne tenera præditi, largius vacuare oportet nulla alia de causa, quàm quòd sanguine abundant. Cōtrā candidos, & tenera carne præditos, eo quòd exiguum habeant sanguinem, parcius vacuare conuenit. Hac igitur de causa, quia videlicet carnem teneram, ac facilè perspirabilem ob-

Pueris vsq̄ ad decimum quartum annum sanguis mittendus non est. Hinc est quod lib. 9. Ther. meth. cap. vlt. sic scriptū reliquerit Galenus: Puerorum, inquit, substantia omnium facillimè discutitur ac dissipatur, propterea quòd omnium est humidissima. Nullius, verò quæ frigidissima existit. Quo minus vacuātis præsidij eget quum habeat ex seipsa vnde naturaliter vacuetur. Post annum verò decimum quartum, si peripneumonię, pleuritidis, anginę, aut alterius acuti morbi periculum instat, præsertim si sanguis copiosus in ijs coæruatus sit, tempus anni verum, atque adeo

adeò temperatum fuerit, regio itidem temperata, & pueri natura sanguinea, sanguis ijs audacter mittendus erit. Nam morbi vehementia, & ægroti natura sanguinea, sanguinis missionem requirunt, tempus anni, & regio temperata, ad sanguinis de-
tractionem sine noxa sustinendam aptissima sunt. Principio autem, ut summum, extrahenda erit cõtyla vna, hoc est mensurales vnciæ noue, aut ponderales septem cum dimidia, si Atticam intelligas cõtylam. Aut vnciæ duodecim, si Italicam accipias. Quòd si post eam sanguinis de-
tractionem vires adhuc validæ fuerint, dimidium eius, hoc est mensurales vncias quatuor, & drachmas quatuor, aut vncias tres ponderales cum dimidia, adijcies, de-
tractione scilicet iterata. Vt autem medicus sciat quando vires adhuc validæ sint, si gna eius rei è pulsu sumenda esse hortatur. Vehemens enim pulsus cum æqualitate, & ex abundanti magnus, minimè fal-
lax robustarum virium signum est, quem admodum supra cap. 9. & in lib. de causis pulsuum, copiosè & luculenter ostendit Galenus. Quòd si ita in septuagenarijs iam dicta pulsuum signa appareant, modò idipsum iubeat affectus, ijs sanguinẽ mittere nihil metues. Porro vt nonnulli in ea

xrate

etate constituti multi sanguinis, & viribus robusti: ita alij contra sicci sunt, & pauci sanguinis, & in partibus corporis percussis facile nigrescentes. Sic enim legendum, quum in Græco sit *μελαινόμενοι*, non arescentes, vt alius interpres conuertit, qui legit *μαραινόμενοι*. Quam quidem lectionem

Nigredo etiam antiquus confirmat interpres, qui in percussis hoc loco conuertit facile nigrescentes. His & afflictae sanè cum exigui sint sanguinis & frigidi, & in partibus sanguis non erit mittendus. Nigredo enim bus quid quæ in percussis partibus apparet certum significet est paucitatis caloris nativi, adeoq; sanguinis, qui illius quasi materia est, vt supra mero tan cap. 5. ostendimus, signum existit. Nigreditiū annorum verò facultatis vitalis extinctionem rum, sed indicare Galenus etiam libr. 2. Pronost. & habet comm. 8. testis est. Quapropter non numerum corporis solum annorum, vt nonnulli medicorum attentum faciunt, sed etiã corporis habitui attentum esse oportet. Quippe sunt qui sexagesimo

etatis suæ anno sanguinis missionem ferre non possunt, quum tamen sint subindebus min⁹ septuagenarij qui illam citra noxam ferant, quàm flo quod scilicet habitus corporis eorum sit eiusmodi qui ad detractionem sanguinis est idoneus. Vtrūq; verò senioribus propter corporis ex parte habitum interdum sanguinem mittendum, re liceat, tamen semper illis, etsi eodem affectu

affectu laborent, minus quàm ætate florentibus est auferendum sanguinis, quòd scilicet virtus eorundem sit imbecillior, minusq; sanguinis habeant quàm florentes ætate.

CAPVT XIII.

OPTIMUM quidem erit priusquam incidatur uena hæc omnia expendere, maxime de retentis hæmorrhoidibus, & purgatione muliebri. Quando igitur incisa uena sanguis effluit, mutationi eius, præsertim ubi iam phlegmone adest, & labascenti effluxionis robori, potissimum uerò mutationi pulsuum, tã quàm indicio nequaquam mædaci animum attendere oportet, confestimq; quiescere pulsu uel in magnitudine, uel in quauis inequalitate mutato. Nã de mutatiõe in imbecillitatẽ quid attinet dicere? Quippe didicisti in huiusmodi qualitate certũ ualidarum & infirmarum uirium fieri discrimen. In quibus autem prope sectam uenam ingès quædã phlegmone est, optimum fuerit sanguinis & in colore, & in
 consi

consistentia mutatioem expectare, quæ
admodum etiam Hippocrates in libro
de Victu acutorum de pluritide uerba fa-
ciens significauit. Alius enim qui iuxta
phlegmonem hæret sanguis est ab eo qui
secundum naturam se habet, utpote plus
calefactus. Si enim antea crudior erat, ru-
bicundior & flauior fit. Sim cuiusmodi prius
erat, adustus in nigrum cõuertitur. Quo
circa Hippocrates de pluriticis ita scri-
ptum reliquit: Incidēda uerò in gibbero
interna uena, nec cun̄cteris copiose au-
ferre, donec rubicundior flauiorq; multò
effluat, uel pro puro & rubicūdo liuidus,
utrinq; enim accidit. Nam signum sta-
tuit aliquid sanguinis eius qui est prope
phlegmonem in se&am uenā assūptum
esse, in hoc quòd mutatio in eo appareat.
Non tamen omni ex parte hęc expectare
oportet, uerū accidit interdū ut ante quā
hęc fiat cessandū sit, duabus de causis, q̄
uidelicet imbecilla sit uirtus, aut phle-
gmone maligna. Nonnūquam enim nihil

conce

concedit, sed uehemēter impactus est sanguis. Si itaq; uirtus uacuatione nondum exolui uideatur, pulsus iam ipsorum attingens, ubi is cui sanguis mittitur etate uiget, mutationē expectare cōuenit. Idq; magis si ambiens temperatus fuerit.

COMMENTARIUS.

EXPEDITIS ijs quæ in mittendo Triasanguine diligenter sunt medico expendēda, nunc quibus signis intentū esse oporteat medicū, ut quando in detractio sanguinis sit interquiescendū, cognoscat, luculenter admodū docet. Sunt autē tria potissimū signa quibus cognoscimus quō tempore sanguinis effluxus sit cohibendus, mutatio nimirū sanguinis, labescens effluentionis robur, & pulsuum quod ad primum quidem signū attinet, in quibus prope venam quæ secta est ingens fuerit phlegmone, sanguinis & in colore, & in consistētia mutationem expectare oportet, quemadmodū etiam Hippocrates lib. 2. Vict. acut. morb. Aphor. 10. ubi de pleuritide verba facit, nobis significauit. Distētē enim ibidem asserit incisa in gibbero interna vena non esse desistendū à sanguinis detractioe, donec rubicundior flauiorq;

uiorq; multo quàm fuerat initio effluxio-
 nis, aut pro puro & rubicūdo lucidus efflu-
 xionis, aut pro puro & rubicundo lucidus
 effluat. Quippe sanguis qui iuxta phleg-
 monem hæret alius est ab eo qui in reli-
 quis corporis partibus secundum naturam
 se habet, utpote à vehementi ac præter na-
 turam qui in phlegmone est calore plus
 calefactus. Quapropter, si antea sanguis
 qui in totū spargitur corpus, pituitosior ac
 crudior erat: rubicūdius sanè & magis fla-
 uus euadet qui in eo quod phlegmone
 obsidetur latere cōtinetur. Quòd si verò
 sanguis in corpus totum diffusus rubidus
 fuerit, is proculdubidò qui ad phlegmonē
 est, adustus, assatusq; in nigrum permuta-
 bitur. Liuidus autē in ea quæ sit à rubido
 ad nigrū trāsmutatione, medium obtinet.

Non semper Coloris igitur mutatio, sanguinis ex parti
 per san- cula inflammata translationē sufficienter
 guinis in demonstrat. Quanquam verò coloris mu-
 calorem tatio modū & mensurā vacuationis indi-
 mutatio cat, nō tamē oportet hāc semper expecta-
 expectan re, sed interdū antequā hęc appareat à san-
 da. guinis detractione erit desistendum: idq;
 duplici de causa. Primū quòd virtus sit
 imbecilla, nec tantā vacuationē quā colo-
 ris sanguinis mutatio sequitur ferre queat.
 Secundò quia phlegmone maligna est, nec

quicquam de se sanguinis cōcedit, utpote
 qui illi vehemēter sit impactus. Tū igitur **Quando**
 cur potissimum sanguinis in colore muta **sanguinis**
 tio expectāda erit, quādo virtus est vali- **mutatio**
 da, quod ex pulsū, qui tangendus medico **expectā-**
 erit, ut paulò pōst latius dicemus, depre- **da.**
 hēdit, ægerq; etate viget, & aēr sit tēpera-
 tus. Hæc enim singula ad sanguinis cōmo-
 dā missionem non parū conferre partim
 antea demōstrauimus, partim in sequēti-
 bus docebimus. Alterū quod nobis mon- **Labascēs**
 strat quādo sanguis sectā venā sit cohibē- **effluxio-**
 dus, est labascēs effluxionis robur. Si enim **nis ro-**
 sanguis minori impetu quā antea effluat, **bur.**
 signū est satis iam eius esse detractū. Ter- **Pulsuum**
 tium signū, atq; inter alia minus mendax, **immuta-**
 pulsū est immutatio. Quapropter pulsū **tio.**
 mutationi diligēter animus attendendus
 est, & cōfestim quiescēdū à sanguinis de-
 tractione, ybi vel in magnitudine, vel in
 quavis alia inæqualitate pulsus mutatus
 fuerit. Est enim in hac qualitate, hoc est
 specie pulsus, vehemētis nimirū & lāgui-
 di, certa validarū & infirmarū viriū discre-
 tio. Quippe hoc gen^o pulsū à viriū robore **Qualitas**
 sumit, ut copiosē admodū Gal. in li. de dif. **idē quod**
 pulsū demōstrauit. Quapropter immuta- **species,**
 tio pulsus in imbecillitatē, certissimū est signifi-
 cādiū sanguinis effluxū esse cohibendū. **cat.**

Duo enim hæc sunt propter quæ ma-
 ximè cōiecturalis in hoc præsidio uacua-
 tionis quantitas efficitur, nempe quòd
 qualis sit laborantis natura nobis exqui-
 site cognoscere non liceat, & ambientis
 temperamentū quale sit à missione san-
 guinis futurum. Quādo enim febrilis ca-
 lor multū sanguinis discutit, eger uerò
 tenui utitur uictu, necessariò breui illum
 alimentū ex sanguine deficit, interimq;
 uirtus exoluitur. Absumitur autem hoc
 egrotantis tēperamentū, siquidē calidū
 & humidū existat, quale etiam est pue-
 rorum. Propter uerò ambientē, si regio
 ualida, & hora æstiuā fuerit. Quocir-
 ca minus detrahimus quā plenitudo im-
 perat, per ætates quidem, in pueris: per
 corporis habitus, in ijs quibus mollis te-
 neraq; est caro, & candidis, quales sunt
 Galli. Per tempus autē, sub Cane: simili-
 ter uerò per regiones & temporū cōsti-
 tutiones. Alia autem ratione, ut antea est
 cōprehensum, in contrarijs, hoc in fri-
 gidis

gidis rei temporibus & regionibus, largam sanguinis uacuationem, propter sequentē nimirum refrigerationem. Quapropter unum in unoquoque dictorum scripto definire uacuationis modū haud licet. Noui enim quibusdam sex libras sanguinis detractas abundē fuisse, ut febris confestim extingueretur, nec ulla uirium sequeretur afflictio. Nonnullis uerō sesquilibram, aut citra leue saltem aliquod uirium detrimentum. Quibus si quis duas uacuasset, summē utique lesisset. Proinde noui etiam quibus unā utiliter detraxi libram, & hac nonnunquam etiam minus, idq; à uenis gibberi, poplitis, & tali. Nam ex uenis que ad magnos sunt oculorum angulos, aut sub lingua, nihil effatu dignum effluere solet: sicuti nec si quis in pedibus, aut summa manu incidat uenam, quemadmodum qui licenē curari arbitrantur à uenæ que ad secundum paruorum digitorū est sectione, de qua fusius deinceps dicetur.

COMMENTARIVS.

Duo sunt D v o esse hoc loco docet Galenus pro-
 ppter que quantitas vacuationis per venæ
 que quã- sectionem maximè coniecturalis efficia-
 titas va- tur, laborantis nimirũ naturã, & ambiētis
 cuationis temperamentũ. Qualis enim sit ægrotãtis
 per venæ natura nemo exquisitè scire potest. Per na-
 sectionē turã autē hîc intelligere oportet non so-
 cõiectu- lum hominis temperaturã quæ ex com-
 ralis effi mixtione quatuor Elementorum conflu-
 citur. tur, sed etiam proprietates que illã sequũ
 Natura, tur. Quapropter quum naturã ægrotan-
 tis medicus exquisitè cognoscere nõ pos-
 sit, coniecturis certè illi vtendum erit ta-
 libus, que illum quoad fieri potest ad eius
 cognitionem proximè ducãt. Pari modo
 fieri non potest vt quale futurũ sit aëris
 nos ambientis tẽperamentũ à secta vena
 exquisitè sciamus. In horas enim singulas
 interdũ aërem mutari accidit. Plurimũ
 igitur situm est in eo, vt qualis sit ægrotã-
 tis natura, & qualis etiã à vena secta futu-
 rus sit aër, cognitũ habeamus. Nã si æger
 febre vehemēti laboret, fieri nõ potest
 quin calor febrilis multum sanguinis di-
 scutiat. Quũ verò vt tenui quoq; in febre
 vtatur victus ratione necessariũ sit, quæ
 vires, vt testis est sect. i. Aphorismo. cõ-
 menta. quarto Galenus, comminuit, vt
 breui

breui illum alimentum ex sanguine de- Quæ dif-
 ficiat, virtusque interim exoluatur ne- solutio-
 cesse esse. Quæ vt citius dissipetur & ab- nis viriū
 sumatur ægrotantis quoq; & ambientis causæ. 1
 tēperamentū efficit. Si enim tēperamentū Tépera-
 ægrotantis sit calidū & humidū, quale est mentum
 puerorum, vt citò discutiatur aptissimum ægrotā-
 erit. Puerorū nanq; substantiā omnium fa tis calidū
 cilimè discuti & dissipari, propterea quòd & humi-
 est humidissima & calida, Galenus lib. 9. dum.
 Ther. metho. cap. vlti. & suprā cap. 13. co- Ambiens
 piosius monstrauit. Pari modo si ambiens calidus.
 fuerit calidus, vt accidit in regione cali-
 da, & æstate, citius etiā vires exoluuntur.
 Quapropter nō rarò fit vt minus nobis san-
 guinis sit detrahendum quàm plenitudo
 suadeat ac iubeat: idq; vel propter ætatē,
 vt in pueris: vel propter habitū corporis,
 vt in js quibus est caro mollis teneraq; &
 candidis, quales Galli sunt, vt suprā quo-
 que, capite nimirū sexto huius libri dictū
 est. Gallos autem hīc intelligere oportet
 eos qui Galeno alijsq; Græcis κίλιοι dicū- κίλιοι.
 tur. Qua quidē voce veteres Græci & Gal-
 los & Germanos significabant, quemad-
 modum in nostris annotationib. in lib. 1.
 de Tuend. sanit. Galeni fusius docuimus,
 Præterea minus detrahimus propter tem-
 pus anni, vt sub Cane. Atq; hinc est quòd

Hippocrates etiam dixerit: Sub Canē, & ante Canē purgantium medicamentorū vsus molestus est. Minus quoq; detrahimus sanguinis propter regiones, & temporum anni cōstitutiones, vtpote quæ vires corporis etiam dissoluunt. Cæterum alia ratione largam sanguinis vacationem vitamus in cōtrarijs, hoc est frigidis temporibus & regionibus, nepe propter eam quæ sequitur refrigerationem, vt capite sexto dictū est. Quare quum non liceat in vnoquoq; prædictorum scripto definire vnū, adeoq; certum vacationis modum, perspicuū omnibus sit, vacationis quantitatem in sanguine mittendo esse cōiecturis quibusdā colligendā. Fuerūt enim quibus sex libræ sanguinis detractæ nihil viribus incōmodarūt, sed cōfestim potius detractæ. febrē extinxerint. Atq; ex eo Galeni loco palām est, veteres in suis venæ sectionibus multò plus quā hodie solemus sanguinis detraxisse, vt illas adeò parcas & exiguas, quibus vulgò hodie Medici vtuntur sanguinis detractiones vix scarificationis nomine dignati fuissent, quemadmodū plenius sectio. 5. Aph. Hippocratis com. 31. mōstrauimus. Sunt autē alij quibus vix vnā cum dimidia librā, citra saltē leue virium detrimentum, detrahere possunt.

sis. Quibus si duas auferres, summè quidē
 læderes. Sunt denique quibus vna tantū
 libra vtiliter vacuatur, & interdū minus,
 idq; ab ijs venis quæ in gibbero sunt, po-
 plite, & talo. Ex nōnullis enim venis, vt
 pote ijs quæ ad magnos oculorū angulos,
 aut sub lingua sunt, nihil effatu dignū, vt
 quæ exiguæ sunt, effluere potest. Sicut
 certè accidit vbi quis in pedibus aut in
 summa manu incidat venā, vt faciunt qui
 in lienis affectibus venā quæ ad secundū
 paruorum digitorum, seu anularem est,
 aperiunt, de qua fufius cap. 16. dicemus.
 Animaduertendum autem hunc locum
 prorsus explanari ab ijs quæ Galenus li-
 bro tertio de Anatomic. administra. sci-
 bit, dum inter cætera ita inquit: Reliqua
 pars venæ quæ partim auricularem vt
 digitum adit, dum obliquum cubiti ap-
 pendicem perrepat, exilem quandam
 ad posteriorem mediij digiti sedem trans-
 mittit. Post hæc bifariā scissa, altera qui-
 dem parte mediam & anularem digi-
 tum regionē ingreditur. Quam sanè ve-
 nam nonnulli in sinistra manu secantes,
 finentesq; ex ea fluere sanguinem quo-
 usque sua spōte sistatur, lienem ex tali va-
 cuatione iuuari asserūt. Altera autē parte
 venæ humiliore, rursus in eam regio-
 nem

Olim in nem quæ est inter anularem & paruum
 lienis affe digitū media fertur. Hæc ille. Vnde certè
 Etib. ve- omnibus palam fit olim in lienis affecti
 na quæ bus non eā quæ inter auricularē & anu-
 inter a- larē est venā, vt hodie passim fieri cerni-
 nularē & mus, sed eam potius quæ inter anularē
 mediū di & medium digitum est, fuisse sectam.

gitū est,
 secabat.

C A P U T X V.

SI I G I T V R quæcunque à Medicis
 de hoc consilio dicta sunt scribere
 uellem, libro mihi opus esset magno, &
 per se perfecto. Quemadmodum uerò in
 alijs quæ hucusq; definita sunt meā uobis
 sententiā exposui, qui eam in artis operi-
 bus probari conspexistis: ita nūc quoq; fa-
 ciam, initio sermonis ab ijs quæ quoti-
 die in laborantibus manifestè uidentur
 sumpto, quæ primus Hippocrates dili-
 genter obseruans scripsit. Est uero eorū
 unū & primum caput. Quæcunq; san-
 guinis eruptiones κατ' ἴξιν fiunt, ma-
 ximam egrotantibus commoditatem af-
 ferre. Quod uerò κατ' ἴξιν uocat se-
 cundū rectū, omnibus cōfessum est, quòd
 ipse manifestè hac uoce κατ' ἴξιν sepe-
 numero

numero in hac hoc utatur significatu.
 Quae uerò cōtrà sanguinē excernunt, ni-
 bil iuuare, aut etiā nocere, quòd scilicet
 interdū citra mali leuamen uires exoluāt.
 Neq; enim liene magna existēte è dextra
 nare sanguis erūpens, neq; in iecore è si-
 nistra ullā adfert utilitatem: sed reuulsio
 quidē quae in re ctū fit, manifestam utili-
 tatē celeriter ostendit, in quibus autē cō-
 trā accidit, nequaquā. Dextra igitur na-
 re sanguinē effundente, ad dextrū hypo-
 chondrium affixa cucurbitula sanguinis
 eruptionem clarè celeriterq; sistit: pe-
 rinde atq; ad sinistrum, sanguinem excer-
 nente sinistra.

C O M M E N T A R I V S.

O S T E N D I T initio huius capituli Ga-
 lenus se non posse hoc loco singulorū me-
 dicorū de vacuationis quantitate cōsilia
 atque opiniones scribere, quòd scilicet si
 hoc praeſtare conaretur, sibi magno, & qui
 per se perfectus esset, libr. opus foret. Quā
 variæ enim fuerint de hac re Medicorum
 sententiæ, in lib. de Sanguinis missione ad-
 uersus Erasistratæos nō nihil significauit,

Variæ ve-
 terum de
 vacuatio-
 nis quāti-
 tate opi-
 niones.

vbi ita scriptum reliquit: Fuerunt nonnulli
 Med. qui vacuationis quātitatē quibusdā
 signis definierūt, veluti si vel color, vel te-
 nor, vel sanguinis fluxio mutetur, aut pul-
 sus tēpore subtractionis ex debilitate col-
 labūtur, ac sudores prorūpāt, aut ea quæ
 aliq. labores vocāt, aut deniq; vomitus ve
 hemētiore exuperātes ve alui deiectiones
 appareāt. Alij etiā vsq; ad animi defectio-
 nē, pducēdā vacuationē putāt. Aliqui itē
 tū coloris in toto corpore permutatione,
 tū pulsuū alteratione cōmoderatā subtra-
 ctionē cōiectantur. Nec defuerūt quidam
 qui cōstitutā etiā quandā mensurā illius
 proponere auderēt, proinde quasi duabus
 cotylis atticis, aut paulò plus minus' ve
 moderata subtractio circūscriberetur: quū
 ex cōmoderata pportione adhibitis ad id
 & etate hominū & natura, & tēpore anni,
 & regionē, nos ipsi maius minus' ve cuique
 quadrās inuenire possimus. Hæc & alia
 multa ibidē Galenus percēset, quæ in præ-
 sentia omittere statuit, & ea quæ adhuc
 restāt de venæ sectione dicēda potius de-
 finire pgit, initio sumpto ab ijs quæ quo-
 tidie in ægrotātibus apparēt, & ab Hippo-
 crate diligēter sunt obseruata, quorū sanē
 hoc primū est caput. Eruptiones excretio-
 nes ve sanguinis *κατ' ἴσιν* factæ, maximam
 ægrotis

ægrotis commoditatem afferūt. κατ' ἴξιν
 autem Hippocrati nihil aliud, nisi κατ'
 ἐνθῶ, hoc est in rectum, aut è directo,
 vel ἰσθυωρία, id est, rectitudinem si- κατ' ἴξιν
 gnificare hoc in loco, & multis alijs re- quid Hip
 statur Galenus. Quippe libr. 1. de Victu pocrati
 acut. morb. com. 29. ita scriptum reliquit: lignifi-
 ἔσμεν ὅτι πλὴν ἴξιν ὡς τὸ πολλὸν μὲν ἰσθυωρία cec.
 λέγει ἰσθυωρίας. Quod est, scimus quòd
 Hippocrates ἴξιν, vt plurimùm, rectitudi-
 nem dici. Et libro 2. de Curandi ratione
 ad Glauconem, capite 7. in eum scribit
 modū: Quod κατ' ἴξιν ab Hippocrate dici-
 tur, hoc ipsum est secundum rectitudi-
 nem, è directo 've. Rectitudinem autem Rectitu-
 non mathematicam, sed naturalem, quæ do.
 secundum fibras & filamenta stamina 've
 fit venarum & arteriarum, Hippocrates
 intellexit. Quippe venæ fibris contextæ
 sunt rectis & transuersis, quibus actiones
 suas motusq; obeunt. Rectis nanq; attra-
 hunt. Transuersis verò excernēdi functio-
 nē obeunt. Non est autem fibra nisi pars
 substatię tenacioris solida, gracilis, oblō-
 ga, filōq; persimilis, quæ motui inseruit.
 Hanc sanè fibrarū rectitudinē atque con-
 sensum Hippocrates in spontaneis sangui-
 nis eruptionibus medico diligenter esse
 obseruandum passim hortatur. Si enim
 natura

Fibra qd.

natura in excernendo sanguine reſtitudi-
nem illā obſeruat, maximam certè ægro-
tantibus cōmoditatem affert. Si verò con-
trā ſanguinē excernit, nihil iuuat, aut etiā
nocet, quia ſcilicet nonnunquā vires exol-
uit vacuato nimirum ſanguine bono, vi-
tioso autem & inutili intus relicto, mor-
bumq; nihil leuat. Neq; enim quicquam
hac lege à loco laborante excernitur ſan-
guinis noxij. Hinc eſt quòd lieni malè af-
fecto ſanguinis ex dextra nare eruptio nul-
lam afferat vtilitatem, & iecori è ſiniſtra
nare erumpens ſanguis nihil commodita-
tis afferre ſolet. Quod confirmant etiam
ea, quæ lib. 3. de Criſibus, ca. vltimo, ſcribit
Galenus, inquiens: Dextra hypochondria
ex dextra nare bonam iudicationem affe-
runt: ſiniſtra verò, ex ſiniſtra. Atque hunc
quidem naturæ motum medicus quoque
in ſuis reuulſionibus, vtpote fidelis mini-
ſter, ſequi debet. Si igitur per reuulſionem
in contrariūmve attractionem ſanguinis
eruptionem ſanare expedit, vt in rectum
fiat curare debet. Ea enim reuulſionis
ratio celeriter manifeſtam vtilitatem o-
ſtendit, contraria verò nequaquam. Qua-
propter qui ſanguinis ex naribus proflu-
uū curare recta ratione cupit, is ſanguine
ex dextra nare emanante, dextro hypo-
chon-

chondrio cucurbitulam affigat: ex sinistra
 verò nare si erumpat, sinistro. Sic enim cla-
 re & celeriter sanguinem erumpentem si-
 stet. Quod libro quoq; 5. Ther. Meth. cap.
 3. Galenus docet, ita scribens: Quum è na-
 ribus sanguis erumpit, eum retinent ma-
 gnæ in hypochôdrijs defixa cucurbitulæ.
 Infigendæ autē sunt, si ex dextra nare pro-
 fluit, super iocinore; si ex sinistra, super
 liene; si ab vtraq; nare, super vtroq; sunt
 imponendæ viscere. Quòd si resolutus ad-
 huc æger nō sit, etiam vena in gibbero in-
 cidēda est, qui profusioni è directo respon-
 det. Cæterum animaduertēdum hoc loco
 erit, postremā huius capituli partem de re-
 uulsionibus medici in Græcis codicibus ef-
 se mirificè deprauatā ac mutilā. Tamē ex Græcus
 antiquo interprete satis colligi potest ita Aldinus
 prorsus esse legendum: ἀλλ' ἢ ἀντίσπασσι codex e-
 ρθῆ ἰδί τοῖς κατ' ἐνθίαι ἀντίσπασσι ἰναργῆ macula-
 τῶν ὀφθαλμῶν ἰν τὰ χεῖρα λεικνύει. Quorum tus.
 quidem verborum is sensus erit, quem in
 nostra conuersione expressimus.

CAP.

XVI.

PORRO si in eruptionibus sanguinis
 quæ in rectum sunt reuulsionis gra-
 tia sanguinem mittas, mox conspicuam
 videbis utilitatem. At si contra uenam
 seces

feces, nullum sequetur commodum. Sic itaque liene laborante incisio eius uenæ quæ ad anularem est digitorum sinistræ manus iuuat æquè, ac si internam quæ in gibbero est secueris. Siquidem multum iuuat lienem malè affectum sanguinis ex sinistra manu uacuatio. Præstat autem non semel quod conuenit uacuare, sed in duos partiri dies. Scire nequeo quæ de causa medici lienosis mittere sanguinem neglexerint. Ego enim semper magnam sequi utilitatem cognoui, si etiam libram unam uacuassent. Verùm uacuationis quantitatem ac mensuram ex prædictis scopis conijcere oportet. Quinctiâ pleuriticis quæ è directo laborantis lateris facta est uenæ sectio, euidentissimam sepe utilitatem ostendit: quæ uerò ex manu contraria, aut omninò obscuram, aut longo post tempore. Adhæc oculorum uehementissimos dolores per sepe intra horæ unius spatium humerarie uocato uenæ sectio compefcuit.

COMMENTARIUS.

Vt præcedenti capite inter expulsio- Inmissio
 nes excretionésve naturæ eas quæ in re- nelanguis
 ctum sunt cæteris prætulit, utpote melio- nis recti-
 res, ita hoc loco medicum hortatur, ut in- tudo ob-
 missione sanguinis rectitudinem, siue re- seruari de-
 uulsionem, siue derivationem molietur, bet. *lib. iiii*
 non negligat, sed diligenter obseruet.
 Quum enim is naturæ minister sit, debet
 in suis vacationibus hanc ipsam rectè
 operantem summo imitari studio. Sunt au- *lib. iiii*
 tem vacationis modi quatuor. Prior e- Vacua-
 nim retrahit materiam, & hæc quidè Græ- tiōis qua-
 cis *ἀντίστροφος*, Latinis retractio, & reuul- tuor mo-
 sio dicitur. Neq; enim aliud est reuulsio, di. *lib. iiii*
 quàm humoris fluxuri, aut iam fluentis re-
 tractio. Altera verò ad latus trahit seu de-
 riuat. Hæc Græcis *παραχέτης*, Latinis
 derivatio nominatur. Quippe per eam hu-
 mor particulam laborantem obsidens, ex
 parte propinquiore sana educitur. Quod
 testatur Galenus, qui lib. 6. Epid. parte 2.
 commen. 3. derivationē ita describit: Deri-
 uationē, inquit appellare cōsuevit Hippo-
 crates, quū humor aliquis vacatione in-
 digens, neq; per conuenientē locum fieri
 cœperit, neq; tamen valde protul à conue-
 niente, neq; ad remotissimum. Tertia ex
 ipsamet particula malè affecta vacuat.
 Et

Vacua- Et hæc simplex vacuatio cōmodissimè ap-
tio sim- pellabitur, eò q̄ vacuet tantū, neq; reuel-
plex. lēs, neq; deriuans. Quarta estque retrahit

Vacua- simul & deriuat. Prioris vsus erit inter in-
tio retra tia statim morbi, dū adhuc cōfluit humor
hēs & de Alterius, vbi iā humor partē obsedit. Ter-
riuans. tiæ, quādo malū iā est inueteratum. Quar-

tæ, vbi pars humoris adhuc fluit, pars
iam locum obsidet. His præmissis facilli-
mum erit quæ hoc in capite Galenus tra-

Semper dit intelligere. Semper enim, etiamsi re-
fanguis è uellere per venæ sectionem animus est,
directo sanguinem è directo mittendum esse do-
mitten- cet, dicens: Si in eruptionibus sanguinis in-
dus. rectum factis reuulsionis gratia venā se-

ces, mox manifestam vtilitatē conspicies.

At si cōtrā sanguinē mittas, nulla sequetur
commoditas. Sic sanè sanguine ex sinistra

nare erumpente, rectè feceris, modo nihil
obstet, si reuulsionis gratia venam in ma-

nu sinistra secueris. Cuius equidem venæ
sectio, siue in gibbero, siue ad anularem

vocatum digitum fiat, alios quoque lienis
affectus iuuat. Pari ratione pleuriticis e-

tiam è directo laborantis lateris vena se-
canda erit, quòd scilicet euidentissimam

sæpe vtilitatem afferat. Cōtrā verò que
ex manu contraria haud secanda, quòd

obscuram, & non nisi longo post tempo-

re vtilitatem præbeat. In oculorum denique vehementissimis doloribus per sæpe humerariæ venæ quæ in rectum est lecto plurimum commodi attulit, & dolores intra vnius horæ spatium sedauit. Rectitudinem vero & cōtrarietate hîc intelligere oportet eam quæ ex fibrarū quæ in venis sunt consensu aut dissidentia sumitur, vt etiã capite præcedenti monuimus. Quod vt iterū moneamus necesse est propter eos, qui fortè Galenum hoc loco & alibi de mathematica rectitudine & cōtrarietate loqui existimant, adeoque docere quòd semper ex latere, quod situ & positu in rectum est sanguinem auferre oporteat, quod planè absurdum foret. Nam ita in omni pleuritide sinistri lateris ex interna eiusdem lateris gibberis venæ sanguis detrahendus foret, quod ratio non permittit, quæ nobis fibrarum in venis rectitudinem ob oculos ponens, & clarissimè demonstrans, illam magis quàm mathematicam esse nobis obseruandam monet. Quam rem vt lector rectius intelligat, animaduertendum quòd in pleuritide costarum superiorum trium quàm inferiorum nouem dextri lateris, semper ex dextra axillari est mittendus sanguis. In sinistra

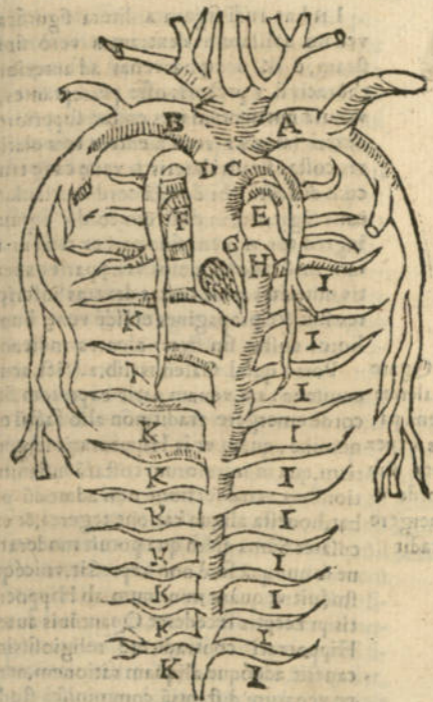
Rectitu-
do.Quæ ve-
na i pleu-
ritide se-
canda.

nistra autem lateris pleuritide, non perpetuò ex sinistra axillari sanguinem auferre oportet. Sed tum tantum, quando in tribus eiusdem lateris costis superioribus phlegmone constiterit: quod scilicet huic venæ cum iam dictis costis consensus & rectitudo sit. Quòd si verò in inferioribus costis sinistri lateris phlegmone fuerit, tum axillaris dextra, non sinistra incidenda venit, eo quòd hæ costæ à vena coniuge carente, ac paræ expertem, ἀξυήμ Graeci vocant, nutriantur. Si quidem ita appellari meruit, quòd ex latere opposito nullam sibi respondentem venam sortiatur. Oritur hæc à dextro cavæ venæ postquam cordis involucrium transcendit latere, ac deorsum ad quartæ propemodum thoracis vertebræ corpus contorquetur, & delevius secundum dextrum vertebrarum latus porrecta, vtrinque ad inferiorum

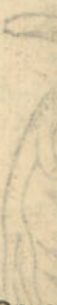
Vena pa
ris ex
pers.

nouem costarum intervalla ramos has enutrientes emittit, vt ex isto schemate omnibus evidenti-
mum
sit.

m 2

IN hac rudi figura A litera significat venam axillarem dextram: B vero sinistram, C & D ambas venas ad anteriora thoracis sub pectoris osse perreptantes, E venulam nutrientem tres costas superiores dextri lateris. F venam alentem tres elatiores costas sinistri lateris. G venę caue truncum dissectum, vbi dextram cordis auriculam caua tangit, atque in dextrum cordis signum ingreditur. H venam sine pari ex caua enatam I. I. & C. nouem ramos venę paris expertis, nutrientes nouem costas dextras inferiores. K. K. & C. propagines eiusdem venę humiliores costas sinistras alentes indicant.

Quare Porro quod Galenus lib. 2. Vict. acut. Galenus commen. 10. venam paris expertem sub venam paris corde emergere tradit, non alio factum est nomine, quam vt is Hippocratis sententiam, qua in inferiorum costarum inflammationibus venę sectionem non admodum probat, honesta aliqua ratione tegetet, & excusaret. Summa enim qua potuit moderatio ne se nunquam ferè non repressit, vnicęque studuit vt quam minimum ab Hippocratis præceptis recederet. Quantūuis autem Hippocrati contradicere religiosissimè cauerit, adeoque aliquam rationem, nempe venarum distantiam, comminisci studuerit, qua Hippocratis sententiã, qui sanguinem

nem

nem non esse mittendum, sed purgāte potius medicamento vtendum, quum dolor ea quæ sub septo sunt petit, statuit, tamen eandem hanc rationem parum esse efficacem perpendens, venæ sectionem in omni pleuritide, ea etiam in qua ad hypochondrium finitur dolor, purgante medicamento securiorem esse disertè subiicit: idq; rectissimè. Nam si Hippocrates arbitratus fuisset à vena siue coniuge per venæ sectionem nihil educi posse, aut eam longius ab axillare distare, quàm vt hæc aut alia quæuis, illius gratia incidi posset, quomodo interim in pulmonum, cordis, iecoris, ventriculi, lienis, & renum malis, venam in gibbero alibi secandam esse docere potuisset? Cæterum ex ijs quæ de rectitudine paulò antè diximus omnibus perspicuum fit, dextra cum sinistris etiam interdum habere rectitudinē, non tamen mathematicam, sed naturalem, quæ est secundum venarum fibras. Hinc est quòd Galenus li. 13. Ther. meth. ca. 5. altero crurum malè habente reliquum esse scarificandum, aut ex altero esse mittendū sanguinem doceat, quòd scilicet secundū fibrarum rectitudinē hæc venæ sectio fiat, quod ex venarū schemate, multoq; magis ex anatome ipsa satis liquet. Huc etiam

Dextra
cum sinistris etiam
rectitudinē habent.

respexit haud dubie Cornelius Celsus, qui
lib. 2. cap. 9. scribit ex altero brachio mit-
tendū esse sanguinem, si quod vitium in
humero fuerit. Nam in ea quoque vene-
sectione seruetur fibrarum rectitudo & con-
sensus. Quam sane rectitudinem Hippo-
crates quoque respexit; dum li. 5. Aph. 68.
ait: Dolenti partem capitis posteriorem,
in fronte recta incisa vena prodest. Quæ
omnia copiosius ante me prosecutus est

Andreas
Vuesal-
lius.

singulari eruditione & humanitate prædi-
tus Andreas Vuesalius, vir de ætate nostra
plurimum meritis, vt qui anatomes ratio-
nem ita illustrauerit, vt nemo alius ante
illum. De quo sanè viro eiusq; excellenti
ingenio & doctrina alio & magis conue-
niente loco fusius dicemus. Satis sit nos
hoc loco eum sua defraudare laude no-
luisse. Porro quum iam quæ sit vera recti-
tudo quam in vena secanda obseruare o-
do in pleu portet demonstrauerimus, reliquū est vt
ritidecur rationes cur hanc ipsam hoc in loco Ga-
obseruan lenus in pleuritide esse obseruandam tam
da. diligenter monuerit, afferamus. Est au-
tem harum hæc certè præcipua, quòd hoc
modo perpetuus rectarum fibrarum con-
sensus, atq; aded venarum cõmunitas ob-
seruetur. Quibus equidem obseruatis, me-
lior ac facilior sit humoris ad ægram par-
tem confluentis aut confluxuri reuulsio

ac deriuatio, rectis nimirū fibris trahentibus, ac veluti exugentibus. Venæ enim ad sanguinis versus impactū, ipsū vulnus, & dolorificā ligationē frictionemq; , aut calentem aquam, attractionem, suis rectis fibris plurimum auxiliantur. Hinc est quod Galenus lib. 2. ad Glauconem, cap. 7. tam reuulsionem quàm deriuationem per communes fieri debere de sentētia Hippocratis præcipit venas. Communes enim venę sunt, quæ perpetuò recti aut oblongi filamenti ordine connectuntur. Secundò in pleuritide ideo est obseruanda rectitudo incisa interiore gibberis vena, quod hoc ipsa sit laboranti parti proximior & communis. Quare per hanc sanguis vitiosus commodissime variat. Hinc est quod ab Hippocrate dictum sit: Dolorū proximā cauitatem incidere oportet. Et à Galeno in li. de cōstitutione artus. Ex proximioribus & communioribus malè affectæ partis venis, vacuatio fit optima & facillima. Optima quidem, eò quod sanguis, qui in laborante est parte, per eam educitur, bonusq; in corpore relinquitur. Facillima verò, propter consensum, vt dictum est, fibrarū. Tertiò competit prædictæ venę sectio in pleuritide, quia, vt testis est lib. 2. vict. acut. comm. 10. Galenus, à laborante parte

Cōmunes venę.

6. Epidi.
parte 6.
Apho. 7.

magis & citius reuellit & deriuat, seu va-

Vacua-
ce Gale-
nus inter
dum pro
deriuatio
vacuat. Vacuationis enim voce Galenus in-
tionis vo-
ce Gale-
nus inter
ducit & vacuat. Deriuat, quia etiam san-
dum pro
guinem qui laborantem partem obsedit
deriuatio
vacuat. Vnde satis constat per vnā & ean-
nevitur.
dem venam sectam fieri posse reuulsionē

Per vnā & deriuationem, non tamen eodem tem-
& eandē
& eandē
pore. Nam quando initio is sanguis qui ad
venā se-
laborantem partem fluit ē vena educitur,
ctam re-
reuulsio fit. Dum verò ad laborātem par-
uulsio fit
tem dimissus sanguis, & qui iam illis hæ-
& deriua
ret ex eadem vena incila profluit, deriua-
tio. tio fit. Diuersis itaq; temporibus reuulsio

nem & deriuationem fieri necesse est. Ex
ijs verò abundè patet eos hallucinari, qui
reuulsionem fieri censent quando à labo-
rante parte per venam quæ alit costas san-
guis educitur. Deriuationem verò, quādo
ex ampla & cōmuni vena, interna nimirū
gibberū quæ in rectū est, vacuatur. Reuul-
sionem enim deriuationē, & contrā deriua-
tionem reuulsionem non rectè nomināt.
Cæterū debent hęc duæ vacationes vna
venę sectione perfici, vbi egri vires validę
fuerint. Quod Hippocrates maximè signi-
ficauit li. 2. Vict. acut. Aphor. 10. dū educē-
dū esse in pleuritide sanguinem præcipit,
quoad

Quoad coloris mutatio apparuerit. Non enim apparet, nisi sanguis qui iuxta partē laborantem continetur, educatur, quemadmodū suprā cap. 14. est à nobis copiosè monstratum. Vbi autem vires imbecilliores fuerint, partiri vacuationes oportet, primumq; reuulsionē duntaxat, idq; fluēte adhuc sanguine, dein verò post temporis interuallum, deriuationem fieri conuenit. **Quæ in**
 Quapropter quum neque celeriter, neque pleuriti-
 similiter ex omni vena sanguinis vacuatio de secan-
 fiat, in pleuritide ea vena secanda erit, quæ da vena.
 celeriter & reuellit & vacuat. Nā vt Gale-
 nus loco suprā citato ait: Id vnicum nostrū
 studium esse debet, vt à parte phlegmone
 laborante celeriter reuellamus & deriue-
 mus. In pleuritide igitur interna gibberī
 quæ in rectum est vena incidenda, quæ ce-
 leriter & reuellat & deriuet, vt dictū est.
 Ex ijs quæ dicta sunt perspicuum esse iu-
 dico reuulsionem ac deriuationem tū esse ex proxi-
 adhibendas, quando morbi pars quædam misvenis
 iam genita est, pars autem in gignēdo. Sin vacuādū.
 adhuc in generatione est, sola reuulsio suf-
 ficit, vt quæ sanguinem ad laborantē par-
 tem fluentem in contrarium trahat & va-
 cuet. Debet autem fieri per venam paulò ex distan-
 antè dictā cōmunē & proximā. Quòd si à tionibus
 morbo qui futurus est præseruare animus
 sit, ex

fit, ex distantibus, obseruata tamen rectitudine, vacuare licebit, quod tum non fit vllus metus ne vitiosus sanguis, quemadmodum vbi pars morbi iam facta est, intus relinquatur. Hinc est quod ijs qui comitiali morbo laborare consueuerunt, veneno tempore venam, vt supra, cap. nimirum 7. est commemoratum, non tamen in gibbero, sed potius in cruribus, incidamus. Quod Hippocrates etiam lib. 2. de natura humana, & in 3. de Olsium natura libro, ijs verbis significare voluit: Danda est opera, inquit, vt quam longissimè à locis vbi dolor est, & sanguis cogi didicit, venarum incisio-

Reuulsiones fiant: lic enim haud magna repère ma-
semp ad ratio fiet, & consuetudinem mutaueris ne
cōtraria amplius eò loci sanguis coëat. Quando igi-
fit, non ta tur morbus in generatione est, reuulsio
men sem quidem fieri debet, sed non ad distantissi-
per ad di ma, quemadmodum in eo qui adhuc futurus
stantissi est morbo. Fit itaque reuulsio semper ad
ma. contraria, atqui non semper ad distantissi-

Cur in ma, vt copiosius lib. 2. Paradox. cap. 4. & in
pleuriti- Apologia nostra aduersus Bracheliū mon-
de in con strauimus. Cæterum nunc cuius promptum
trariola est scire, cur in pleuritide vena in contra-
tere ve rio latere non sit incidenda. Primùm enim
na nō sit huic venæ cum parte laborante nulla est
incidēda. fibratum rectitudo, nec aliquis cōsensus.

Dein

Dein per venam in contrario latere secta
 neq; reuulsio, neque deriuatio fit, quarum
 tamen vacuationum vtraque in internis
 phlegmonibus necessaria est. Quocirca
 non temere Galenus hb. 2. ad Glauconē,
 cap. 7. vtrunque vacuationis iam dictae ge-
 nus, per communes venas fieri debere pi-
 cipit. Secta enim in contrario latere vena
 à laborante parte nihil attrahit: quod sci-
 licet non nisi per rectas fibras attractio
 fiat: vel parum saltem, vbi nimirum copio-
 sissima fuerit. Hinc accidit vt sanguis dum
 taxat bonus per eam venam educatur, vi-
 tioso in laborante parte relicto. Qui vt
 paulatim subinde in locum boni sangui-
 nis vacuati succedat, ac reliquum sangui-
 nem bonum corrumpat, necesse est. Proin-
 de ager ob eam venae sectionem nihil le-
 uatur à morbo, ac periculū imminet transi-
 tionis morbi in alterum latus. Quod si ve-
 rò deinceps vena quae in rectum est inci-
 datur, vt plerique recentiorum medicorum,
 nō sine maximo errore, facere soliti sunt, Incōmo-
 tum iterū pars vitiosi sanguinis aliō tran-
 sili, ad inflammationis locum partemq; ex cōtra
 laborantem retrahitur. Quid multa? ex
 venae cōtrarij lateris sectione, multa eaq;
 graua sequuntur incommoda. Quippe
 sanguis melior vacuatur, & prauus inuti-
 lisq;

lisq; intus relinquitur. Vires præterea pro
bo vacuato sanguine collabuntur, & ex vna
pleuritide non raro geminæ fiunt, vt fu-
sius in Apologia nostra aduersus Brache-
lium monstrauius. Ex prædictis omni-
bus evidentissimū est quā perniciosum,

Auicēnæ quamq; omnibus detestandum sit hoc. Auī
pernicio cennæ præceptū, quod tradit Fen. 10. can.
fissimum tertij. trac. 5. cap. j. de curatione comuni
de vena apostematū partiū pectoris & pulmonis,
secanda in eum scribens modū: Ex rebus cōmuni-
præceptū. bus est phlebotomia, sed in principio ex
latere diuerso. Et magis festina de saphē-
na opposita in longitudine. Et post ipsam
de basilica opposita in latitudine. Et post
ipsam de nigra opposita in latitudine. Si
autem non appareat, tunc non oportet vt
dimittatur phlebotomia cephalicæ, quā-
uis sit eius iuamentum minus. & tardius.
Deinde post aliquot dies ex latere conue-
niēte in latitudine. Hæc ille. Quibus utiq;
verbis in Pleuritide quatuor venas esse
incidendas docet. Vnā malleoli, quā ipse
Saphēnā vocat, eiusdē lateris, vel vt ipse
ait, oppositi in longitudine. Alterā internā
gibberī oppositi in latitudine. Tertiā me-
diam eiusdem lateris contrarij. Quartam
internam lateris laborantis. Sed, pro Deū
immortalem, quis tam robustus, quis tam
validis

validis ac constantibus est. viribus, ut toties sibi sanguinē auferri sustineat? Quid quæso ex malleoli eiusdē lateris sectione commodi sentiet æger? Nullū me herclè, sed maximum planè incommodum. Sanguis enim bonus ex hac vena solūm vacuatur, & prauus in laborante parte relinquitur, aut in communem venam trāsferitur, in qua, ut paulò antè dictum est, eum qui de bono reliquus est vitiat & corrumpit. Eodem aut certè maiore incommodo ex contrarij seu oppositi brachij venis bis sanguis aufertur. Quam enim humorum tractus per rectas fibras fiat, ut cōprehensum est, is sanguis potissimū vacuatur, qui in eius venæ quæ lecta est parte continetur. Remanet autem vitiosus, qui vel in laborante parte relinquitur, vel in cōmunē venam, ut cōmemoratū est, trāsferitur, nouamq; illic parit pleuritidē. Sic sanè Brissotus vir nō vulgaris eruditionis scribit se in vna Parisiorū vrbe obseruasse vno anno pleuriticis propemodū ducentis morbū ab vno latere ad alterum transiisse. Verū obstabit hīc aliquis dicens, quomodo trās obiectio fēretur in alterū latus, cū illic nulla sit fibrarum rectitudo? Respondeo duplici de Respon-
 causa. Primò quidem vacui ratione: quip-
 pe necesse est in vacuati sanguinis locum,
 vicinis

Brissot^o.Respon-
sio.

vicinis saltem venis vehementer vacuat
 tis, alium succedere. Trahentibus itaq; ve
 nis in parte contraria, laborantes partes
 promptè cōcedent, vtpote quibus sanguis
 non tantum copia, sed & mala sua quali
 tate molestus est. Et si non sua sponte con
 cederent, aut à se detruderēt, tamen vt tra
 hentibus partibus, vtpote fortioribus, ali
 quid concederent, planè cogerentur. Tra
 hit enim perpetuò ab imbecilliore pars
 fortior. Secundò, quia expultrix facultas,
 quæ suam functionem per transversas fi
 bras obire solet, ocysimè in oppositâ con
 trariam ve partem iam vacuatâ, atq; adeò
 vacui ratione, & quia validior est, trahen
 tem, transfert. Sed instabit hîc iterum in
 quiens: Quis sit vt nō potius à reliquis par
 tibus in quibus probus est sanguis trahât?
 Respondeo, quia non possunt. Hænanq;
 vtpote ijs validiores, eisdem nihil conce
 dent. Trahit enim id quod est valentius,
 Galeno li. 3. de Nat. fac. teste, vacuatur au
 tem quod est imbecillius. Nihil igitur mi
 rum etiã si nulla est fibrarū rectitudo, ab
 vno in alterū latus pleuritidem trãferri.
 Cæterū quartâ & ultimâ ab Auicēna præ
 scriptam venę sectionē, quę sola ex omni
 bus in tempore adhibita cōmoda erat, vi
 res, vtpote iam propter copiosi sanguinis
 ablatio

ablationem prorsus resolutæ, ferre haud possunt. Sed esto satis etiā nū̄ valide fiat, tamen eius venæ sectionis hoc tempore nullus vsus esse poterit. Nam à phlegmo ne ipsa nihil educitur, quod inibi vitiosus, vt suprà cap. 14. dictum est, ter impactus sit, ita vt nulla ratione euelli est queat. Proinde venæ sectio quæ in rectū fit, tanto est præstātor ac cōmodior, quanto morbi initio est vicinior. Tum enim nulla adhuc materia vehemēter est affixa, adeoq; per eā omnia quæ sunt præternaturam facillè auferūtur. Quapropter verissimè quidā dixit, Auicennā iugulare, non eurare homines. Dignus siquidem propter hoc vnum saltem horrendū & exitiosum dogma cui à studiosis medicinæ parū fidei habeatur, quiq; è scholis Medicis tanquam carnifex, & is qui multa falsa & perniciosa præcepta tradat explodatur, penitusq; proscribatur. Atq; hæc in præsentia de venæ sectione quæ in rectum fit dixisse sufficiat. Porro præstat non semel, quod suprà quoq; cap. nimirum 12. Galenus monuit quod conuenit vacuare, sed in duos partiri dies, propter causam ibidē expōsitam. Tandem Galenus peruersam quorundam sententiam notat, qui lienosis non esse detrahendū sanguinem dixerunt.

Lienosis runt. Quippe quotidiana experiētia testa-
 sanguis tur eos ex venæ sectione, etiam si vna dū-
 vtiliter taxat libra detracta fuerit, magnam conse-
 mittitur. qui vtilitatē. Sed quantitas & mensura vā-
 cuationis ex prædictis cap. 14. scopis nēpe
 magnitudine morbi & viribus ægrotātis
 est conijcienda.

Conari uerò in omnibus malis præ-
 stat, ut post mediocrem sanguinis mis-
 sionem factā, iteratò sanguis auferatur:
 interim quidē eodē die, quando sic facere
 expedit, interim postridie, nisi ubi, ut an-
 te à dictum est, ad animi usq; defectiōnem
 uacuare conemur. In oculorum itaq; dolo-
 ribus tum humeraria uocata uena, tum
 quæ ex ea deriuata est in gibbero incisa,
 manifestum celeriter commodū afferunt.
 Laborante autē latere, aut pulmone, aut
 septo trāsuerso, aut liene, aut iccore, aut
 uentriculo, ea quæ per alas ad gibberi iū-
 cturam pertingit. Secunda uerò tum ma-
 ximè interior erit. Quòd si non, ea quæ
 ab ipsa deducta in iunctura flexura appa-
 ret. Cognouisti sanè paulò ante ab hume-

varia uena diduci prædictam, connectē-
 tem ipsam. Tres enim hi sunt mittendi
 ex gibbero sanguinis loci, interior, exte-
 rior, medius. Interior igitur in quib. par-
 tes quæ infra collū sunt, laborāt, utilis est.
 Exterior uerò quib. partes quæ supra col-
 lum sunt, ut facies, aut caput, malè affi-
 ciuntur. Medius locus interdū utraq; ha-
 bet diductas uenas, in anteriorem manus
 partē protensas, ac deinde hic coëuntes:
 interim uerò statim in ipso iuncturæ fle-
 xu in unū mutuo cōgredientes nōnunquā
 manifestā eam alteram, obscurā uerò al-
 teram. Proinde ubi uena laboranti parti
 propria obscurior existit, & ad mediā
 aliquā accedis, conare eā quæ à propria
 deriuatur potius incidere. Accidit autem
 ubi & quæ inferiores sunt gibberi iun-
 ctura, eas nimirū quæ in cubito sunt, se-
 cere nihil impediat, nō apparentibus ijs
 quæ in gibbero sunt: atq; harū quidē eas
 quæ in rectū sunt laboratiū partiū. Por-
 rō tam per spiciam sæpe celeriter utili-
 tatem.

tatem quæ iu rectum fiunt laborantium partium uenæ sectiones afferunt, ut & qui laborant, & familiares ipsorum sæpe penumero obstupescant.

COMMENTARIUS.

Iterandâ HORTATUR hoc loco Galenus in esse san- omnibus corporis malis hoc esse conadû, guinis vt post primâ eamq; mediocrem sanguini- missionem, iterum sanguis auferatur: nem. idq; interim eodê die, vbi ita expedire videbitur, interdû postridie quemadmodum supra, cap. 12. est dictû. Nisi vbi ad animi vsq; defectiõnẽ vacuare conabimur, tum

Præceptû enim vna vice vniuersum detrahendum de fibra- erit. Dein iterû ad præceptû de reëctitudi- rû reëcti- ne fibrarû redit, eiusq; mirâ esse in mortudine. bis prostigâdis utilitatẽ docet. Siquidẽ in doloribus oculorû humeraria, quam hodie facientes medicinâ cephalicâ vocât, aut quæ ex ea in gibbero diducta est, hoc est mediâ nominata, si incidâtur, manifestû celeriter afferunt cõmodum, propter

Vena axil causas paulò antè expositas. Sic etiâ lateralis, gib- re aliquo, aut pulmone, aut sepro trãsuerberi inte so, aut liene, aut iecore, aut vëtriculo la- rior, & je borâte, ea incidẽda vena erit, quæ per alas coraria ad gibberi iuncturam pertingit. Hæc autẽ eadem. axillaris, & gibberi interior, inq; dextra manu

manu iecoraria, in sinistra verò lienaris
 appellatur. Qui hodie medicinā exercent,
 Basilicam nominare solent. Quòd si tamē
 interior hæc gibberi incidi nō potest, ea
 quæ ab ipsa in iuncturæ flexu diducta est,
 id est, media, secetur. Hæc quidē ab hume-
 raria deriuatur, & ipsam axillarem per ra-
 mū ab ea diductū sibi connectit. Vnde o-
 mnibus perspicuū fit tres esse in gibbero
 locos vnde sanguis mittitur, nēpe interio-
 rē, exteriorem, & mediū. Interior locus tū
 commodissimè inciditur, quando partes
 quæ infra cernicē sunt, verbi gratia latera,
 pulmo, & aliæ quæ paulò antè nominatæ
 sunt, laborant. Exterior autē, quando par-
 tes quæ supra collū sunt, verbi gratia fa-
 cies, aut caput, malè afficiuntur. Medius
 locus vtriusq; interdū venas, humerariam
 nimirū & interiorē, diductas, in vltiorē
 partem manus protensas, ac deinde hic
 coeuntēs habet. Interdum verò statim in
 ipso iuncturæ flexu in vnum mutuò con-
 gredientes. Nonnunquam etiā altera earū
 venarum manifesta, altera verò obscura
 est. Neque enim eodem semper modo ra-
 mos diffundunt. Cæterū si vena laborā-
 ti parti propria obscurior est, nec appa-
 ret, & ad mediarum aliquam accedis, cu-
 rato vt eam quæ à propria vena diduci-

Tres in
 gibbero
 loci, vn-
 de san-
 guis mit-
 titur:
 Interior.
 Exterior.
 Medius.

Quæ ve-
 na incidē-
 da, si ea
 quæ par-
 ti labo-
 ranti pro-
 pria est,
 nō appa-
 ret.

tur feces, verbi gratia, si lienarem dictam venam in lienis affectibus, quia nusquam rectè in gibbero appareat, incidere non licebit, in mediam nominatâ secabis, sed eam quæ à lienari, nō autē eā quæ ab humeraria diducitur incidito. Nonnunquàm etiâ licebit vt eas venas quæ infra gibberi iuncturâ sunt secemus, vbi nimirum quæ in gibbero sunt, haud apparent. In ijs verò incidendis rectitudo fibrarū vnice nobis obseruanda erit. Quippe tam perspicuam sæpe, idq; celeriter, vtilitatē venæ sectiones quæ in rectum fiunt afferūt, vt & ipsi ægrotâtes, & horū familiares sæpenumero obstupescant. Et certè nemo est medicorum qui hoc ipsum nō quotidie etiam accidere videat. Vt meritò ab ijs qui ad gubernacula Reipub. sedent publico edicto contraria venæ sectio inhienda esset, propter multa & varia quæ hâc ipsam sequuntur incommoda & pericula.

CAPVT XVII.

EGO itaq; rogatus sum aliquando à diuite quopiâ viro in suburbio Romanæ urbis habitâte, ut suarū rerū œconomū inuiserē, cui cæcitat̄ imminēbat periculum, hoc enim ipse dicebat uehementes

menter dolentem, idq; propemodum
 diebus uiginti. Erat autē familiae diuitis
 illius præfectus medicus Erasistratius, stu-
 diosè semper uenæ sectione abstinēs. Vbi
 igitur laborantē inspexissem, iuuenemq;
 esse multi sanguinis, oculosq; nondū exul-
 ceratos habere deprehēdissem, cæterum
 phlegmonē, fluxionēmq; maximā, & in
 ambabus palpebris densitatē, in altera e-
 tiā asperitates iam quasdā, à quibus ob-
 tenebratione orta magis dolebat, &
 plegmone de fluxioq; ipsa exacerbaban-
 tur: ijs inquā cōspectis, cognitaq; omni
 curationis qua medicus ille usus erat ra-
 tione, me quidē nō posse assiduē in subur-
 bium uenire dicebam, ex usu uerò esse ut
 homo triduū, ut minimum, breuibus in-
 teruallis à me inspiciatur. Permite igitur
 illū, inquā, mihi per hosce tres dies.
 Imò uerò, ait, hoc abs te contendo, gra-
 tiamq; habebo: quin iam hominē ad ædes
 tuas abduc. Venit autē horā circiter quin-
 tã, ac primā statim detractione sanguin-

nis libras tres exhausti, dein hora nona a
liā extraxi. A quibus plurimum leuatus,
postridie leuiū quopiā collyriorum, cui
admixtū erat id quod ex uino cōficitur,
inunctus est, ueluti in eiusmodi facere cō
sueuimus, inunctione sub palpebris per
summū cuspidei specilli facta. Id autem
primū mane factū est, dein hora tertia,
postea nona, à quibus inunctionibus sub
occasum solis lotus est. Postero deinceps
die palpebris extrā uersis bis inunctus est,
maiore copia collyrij illius quod uinū re
cipit molli collyrio admista: postea ad ue
spērā lotus est. Sequēti die mane diuiti il
li obuiā factus eō loci ubi è uehiculis de
scēdere solēt, salutauit illū oculis apertis,
phlegmoneq; ac fluxione liberis, qui ante
biduū palpebras præfluxione ac dolore
aperire nō potuit. Quā proptes res incā
tationi cuidā similis uisa est, ita ut et ille
ipse curationis celeritatē admiratus ex
clamaret, omnesq; qui cū eo erāt simili
ter in clamorē prorūperēt, quū nos haud
magnum

magnū quippiam fecissemus, nisi compa-
 ratione medici eius familiaris, qui ppter
 metū uenæ sectionis maximū malū attu-
 lerat. Porro opus erat laborāti ut ex pal-
 pebris extergeretur tū dēsitates, tū aspe-
 ritates: id quod citra mordax medicamē-
 tū fieri haud poterat. Tale autē nihil fer-
 re potuit, nisi prius uacuatus foret. Di-
 ctū enim iā, & sepe nobis demonstratum
 est, omnia acria medicamēta partib⁹ qui-
 busdā admota, nisi uniuersum corpus uacua-
 cū fuerit, & exquisitè excrementorū ex-
 pers, fluxionē attrahere, phlegmonemq;
 efficere. Percōtatus igitur est tum diues,
 quenā incantatio curationis fuisset, &
 cum omnia que facta sunt audiuisset, ab
 eo tēpore Erasistratiū illū medicū san-
 guisugum nominauit. Hæc itaq; narratio
 utriusq; indicationē cōtinet, tum quòd
 in eiusmodi affectibus sanguinē mittere
 oportet, quod in præsentī sermone nobis
 propositū nō erat: tū quòd in rectū labo-
 rantū partū secare uenā conueniat, &

quòd humerarias uenas, ubi partes thorace superiores laborāt incidere oporteat.

COMMENTARIUS.

IN p̄dixia admodū huius capitis historia, quemadmodū metip̄se in fine eius meminit, tria potissimū Galenus docet, nēpe quòd in doloribus oculorū sit mittendus sanguis, & quòd ex venis quæ in rectum sunt partium laborātium, neq; tamen è quauis, sed humeraria vocata. Præ-

Erasistra terea Erasistrati & suorū sequaciū notat
tij sanguis demētiā, eò quòd in nullo vnquā affectu
fugi dēti. sanguinē miserūt, ideoq; meritò ἀμφο-
βος & sangui fugos aut mittēdi sanguinis
timidos esse appellatos. Quo sanè nomi-
ne vsus est etiā Galenus lib. 9. Ther. Mer.
ca. 5. Cæterum quū hæc historia longa sit
& satis p̄spicua, nihil attinet singula eius
verba explicare. Sufficiat itaq; nos ea tan-
tūm quæ difficultatē aut obscuritatē ali-
quā præ se ferunt, exposuisse. Proinde sciō

ἀσύτης. dum primū per ἀσύτητα, hoc est densita-
tem, hīc nō aliud esse intelligendū, quàm
palpebrarum crassitiem rubicundā, à sor-
dibus cōtractā, quod ex sequētibus fit ma-
nifestum. Paulò enim p̄ost ait, ad pellen-
dam extergendam 've densitatem morda-
ci medicamēto opus esse, quod de sordiū
crassitie

trahit esse intelligendum clarum est, &
 minimè de hirsutia aut pilositate, vt an-
 tiquus conuertit interpres, quã Græci *τρι-
 χιάδιον* nominât: malū nimirū in quo inu- *τριχιάδιον.*
 tiles & oculos pungētes pili in palpebris
 nascuntur. Dein habet hæc historia exem- *Exemplū*
 plum quātītatis extracti per venę sectio- *quātita-*
 nem sanguinis, nempe tres libras, & pau- *tis extra-*
 lō pōst iterum vnā. Ita vt vno die libras *tri san-*
 quatuor eduxerit Galenus. Quare si eam *guinis.*
 cum nostris venę sectionibus, & hodie
 vſitatis contuleris, vix scarificationis no-
 men, vt alibi copiosius diximus, merebū-
 tur. Per horas autē quintam & nonā inau-
 diendę veniūt inæquales, quòd scilicet si-
 ne adiectione ac vlla determinatione lo-
 quatur, quemadmodū in annotationibus
 nostris in quintū Galeni de Tuenda sanī-
 tate librum scriptis fusius docuimus. De *Mollia*
 mollibus leuibus, ve collyrijs, quorum in *collyria:*
 hac historia mentio fit, plura habet Gale-
 nus lib. 4. de Cōpos. medic. localiū, cap. 1.
 & sequētibus. Nōnulla quoq; de ijs anno-
 tauimus in lib. 6. de Tuend. sanit. cap. 11.
 vbi etiā de specillo multa & ad institutū
 facientia diximus. Collyriū autē ex vino *Romani*
 describit Paulus lib. 7. cap. 16. Porrò Ro- *senatores*
 manos senatores & diuites vſos fuisse ve- *vehiculis*
 huculis notius est, quàm, vt dici à nobis *vſi.*

copiosius debeat. Ad quē sanè morem hoc
 loco Galenus respexit, dum ait, œcono-
 mum diuiti illi obuiam factū eò loci vbi
 ex vehiculis descēdere solent. Fuit autem
 is haud dubiè locus vbi multitudinis fex
 quotidie Romanis ditioribus salutatū oc-
 currebat, id quod matutino tempore fieri
 cōsueuerat, vt ex illo Martialis satis liquet.
*prima salutantes aq; altera suscipit hora,
 Exerct rancos tertia caussidicos.*
 Habetur etiā in hac historia salubre præ-
 ceptū summoq; studio medicis obseruan-
 dū, quòd scilicet acria medicamenta non
 sint temerè partibus corporis admouen-
 da, nisi vniuersum corpus prius vacuatum
 fuerit, adeoq; excrementorū expers, aliās
 enim fluxionem attrahunt, ac phlegmo-
 nem ea in parte cui adhibita sunt excitāt.
 Reliqua huius historię clara sunt, ideo
 vberiore explicatione non egent.

CAPVT XVIII.

Quænam modū omnes prædictæ par-
 tes uenæ sectione in gibbero facta,
 ut dictū est, iuuātur: ita quæcūq; ijs infe-
 riores sunt, corū quæ in poplite & mal-
 leolis inciduntur. Sunt autē prædictis infe-
 riores:

riores: quæ iuxta coxã, uesicã, & uterum sunt. Renes autẽ ancipites sunt, siquidẽ inferiores sunt ijs quas prius recẽsuimus: superiores autẽ ijs quas secũdo loco commemorauimus. Quapropter uenæ sectionibus in gibbero factis interdũ auscultant, quando nimirũ phlegmone recens fuerit, & sanguinis redũdantia affuerit. Qui uerò affectu illo laborãt quem propriè Nephritin nominant, eam quæ in poplite est tum incidere oportet, aut omninò eas quæ sunt in malleolis uenas.

COMMENTARIUS.

QVOD partes quæ sunt infra thoracem à sectione venarum quæ in poplite, aut malleolis sunt iuuentur plurimũ, nunc Galenus ostendit dicens: Quemadmodum omnes partes prædictæ, superiores nimirum thorace, & in ipso thorace contentæ, sectionibus venarum in gibbero iuuãtur: ita quæ thorace inferiores sunt, earum quæ in poplite & malleolis inciduntur. Inferiores autem quas dicat metipse nominatim exprimit, coxam uidelicet,

Partes infra thoracem quarum venarum sectione iuuantur.

uterum

uterum & vesicam His itaq; partibus laborantibus quæ in poplite, & malleolis sunt venæ incidendæ, quodd cum illis communitatem quâdam obtineant. Renes autem in numero prædictarum & inferiorum thorace partium non cõplectuntur,

Renes an sed planè ancipites sunt, ἰσαμφοτέρησι, in vtranque partem vergunt, mediam naturam habent, & inter duo genera ita intertedunt, vt in nullo istorum planè cense

sunt partes. ἰσαμφο-
τέρησι. ri queât: id enim Græcis propriè est ἰσαμφοτέρησι. Inferiores enim sunt renes partibus quas prius recensuimus, collo scilicet & thorace. Superiores autem ijs quas

secundò loco commemorauimus, coxa nimirum, utero & vesica. Quum itaq; ancipites esse renes constet, sic vs interdum venæ sectionibus quæ in gibbero sunt, auscultent, vbi videlicet phlegmone recens est, copiaq; sanguinis affuerit. Quia tũ reuul-

sione tantum humorum ad renes cõfluentium opus est, & nequaquam deriuatione: nulla enim adhuc humorum pars, effatu saltem digna, renes obsidet. Ceterum qui affectu què propriè νεφρίτιν Græci vocât,

laborare deprehenduntur, ijs ea quæ in poplite est vena, aut omninò quæ in malleolis incidenda erit. Quippe tũ retrahendum simul & destituendum erit, humoris enim

pars

pars adhuc fluit, & pars locum laboran-
tem obsidet. Non possunt autem hæc com-
modius fieri quàm per iam dictas venas,
ideò incidendæ præ cæteris veniunt. Scien- Nephri
dum etiã hoc loco erit nephiritin vocem tis quid.
Græcis bifariã accipi. Vno modo genera-
tim, pro quouis vitio renum. Altero priua-
tim seu propriè pro renum phlegmone
cum vehementi dolore, quandoq; verò &
vrinæ difficili transitu, in qua fibrosa & a-
renosa cum modico sanguine excernuntur.
Eius quod diximus testis est author Intro-
du. Torij seu medici, & Definitionũ libri.

Porrò uteri phlegmones magis quàm
renũ, à uenis in cruribus incisus iuuantur.
Vacuationibus enim que in gibbero sũt,
aliud etiam quoddã accedit malum, quip-
pe mēstruas purgationes supprimunt, eò
quòd sanguinẽ ad superiora corporis re-
uellunt. Que uerò ex cruribus fiunt, non
solũ reuellũt, sed & menses euocare so-
lẽt. Ac quãdo hoc facere uolueris, propè
tempus cõsueti mulieri circuitus, tribus
aut quatuor diebus anteuertas, aut uenã
incidēs, aut malleolos alterius cruris sca-
rificans, parum uacuato. Dein postridie
eodem

eodem modo ab altero crure iterum simi-
 liter uacuato, ut tamen unà istis diebus in
 quibus ita uacuas, & ante hos alijs qua-
 tuor aut quinque; de extenuante uictu pro-
 spicias. Scriptus est autē à nobis seorsum
 unus liber de extenuate uictu. Verum mu-
 lieribus etiā citra huiuscemodi uictus ra-
 tionem menses abunde prouocant & cala-
 mintha, et pulegium. Dare uerò ea oportet
 in mulsa cocta, et arida tusa, cribroq;
 subtili transmissa, ac rursus in mortario
 trita, ut pollinē referant mulsæ in sperge.
 Tēpus uerò potiōis optimū est à balneo,
 inuolutis adhuc linteo. Hæc itaq; mitia
 sunt medicamenta. Vehemētiora autē sa-
 uina & dictamū: ceterum usus prædictis
 similis. Datur uerò hoc etiā tempore me-
 dicamentū quod propriè amarū nomina-
 tur, centum habens drachmas mistas, alio-
 rum medicamentorū cuiusq; sex. Opti-
 mum autē est quando Cinamomū accepe-
 rit. Hæc quidem obiter dicta sint, quan-
 quam à re ipsa non aliena, eò quòd de la-
 tioni

floni sanguinis ex utero auxiliantur, cum
 uacuatione quæ ex cruribus fit, siue mal-
 leolis scarificatis, aut incisa quæ ad ta-
 lum est, aut in poplite uena.

COMMENTARIUS.

Quæ ratione quibusve auxilijs men- Qua ra-
 strua sint euocanda hoc loco Galenus do tione quæ
 cet. In primis verò vteri phlegmonem busq; au-
 magis à venis quæ in cruribus secantur iu xilijs mē-
 uari ait quàm renum, quòd nimirum ma- struasunc
 ior illis cum vtero quàm renibus sit com euocāda-
 munitas. Venæ enim quæ ad vterum per- et au-
 tingunt à venis crurum oriuntur. Hinc tione quæ
 est quòd venæ crurum non solùm ab vte- busq; au-
 ro reuellant, sed & menses euocent. Qua- xilijs mē-
 propter prædictarum venarum sectione struasunc
 non solùm reuulsio, sed & deriuatio fit, euocāda-
 ideoq; in vteri inflammationibus incisio rici Gau-
 eius optima est, vt quæ non tantùm re- dani erra-
 trahat, verumetiam deriuet, quod in in tum.
 ternis phlegmonibus, vt supra est osten- Sangui-
 sum, maximè necessarium est. Proinde nis mis-
 minus rectè Theodoricus Gaudanus sionē ex
 hunc locum ita conuertit: Quæ verò ex venis po-
 cruribus fiunt, tantùm abest vt retrahant, plitis &
 vt etiam menses promoueat. His enim malleo-
 verbis negat per sectionem venarum quæ li iam
 in cru-

retractio in cruribus sunt fieri retractionem, quod
 nem, iam sententię Galeni plurimum aduersatur, vt
 deriuat- quę disertę dicat has venas non solum re-
 tionem uellere, sed & menses euocare, adeoq; deri-
 uocat Ga uare. Atq; hinc fit, vt sanguinis missionem
 lenus. ex ijs venis iam retractionem, vt hoc lo-
 co, iam deriuationem, vt li. 2. ad Glauco.

ca. 2. nominet, inquit: Deriuabis autem
 si quę in poplite sunt venas diuiseris. Con-
 trā sanē quę in Gibbero fiunt venę sectio-
 nes ab utero tantum ad superiora retra-
 hunt, & non deriuant, ideo menstruas pur-
 gationes non promouent, vt dictum est su-
 pra ca. 1. 1. sed potius supprimunt. Ceterum
 tione mē quod ad mēsum euocationē attinet, scien-
 ses euocā dum quando hoc nomine venam in popli-
 di, & quo te, aut malleolis, scilicet internis, quas Sa-
 tempore phenas hodie vocant, quęq; vteri malis
 secanda abigendis idoneę sunt, secare voluerimus,
 vena. hoc sanē faciendum triduum aut quatri-
 duum ante cōsuerum mulieri circuitum,
 hoc est, tēpus vbi purgatio muliebris ap-
 petit. Tum enim naturam nobis adminicu-
 lantem, vt quę per id tempus purgare mu-
 lierem per vterum soleat, habebimus. Pri-
 mumq; in altero crure secanda vena. Po-
 stero die ab altero crure eodem modo, vt
 antea, vacandū erit, ita tamen, vt istis die-
 bus quibus vacuamus, & alijs quatuor aut
 quinque

quinque hos ipsos antecedentibus, victum
 extenuantem præscribamus. De quo qui-
 dem victu scriptus est seorsum liber vnus
 à Galenò. Atqui hac in parte Aldinus Græ-
 cus codex mutilus & deprauatus est. Re-
 stituendus autem in hunc modum erit:
 γίνεσθαι δὲ περὶ τῆς λεπτοῦσης διαίτης
 ἢ ἰδίᾳ βίβλιον. ἀλλὰ ταῖς γυνάξιν κ̄, χωρὶς
 τῆς τριαύτης διαίτης ἰκανὰ προῖναι κατα-
 μνήναι &c. reliqua enim recte habet. Horū
 autem verborū is planè sensus est, quē in
 nostra conuersione expressimus. Ait enim
 mulieribus citra etiā extenuantē victum
 abundè posse prouocare menses calamin-
 tham & pulegiū, propter peculiarem vim
 incidendi & extenuandi crassos humores
 quam obtinent. De Calamintha verò, qua
 crebrò vsus est Galenus sect. 5. Aph. com-
 ment. 36. ita scribit: Epota medicamenta
 quæ incidunt, & humorum crassitudinem
 extenuant, quale est quod ex Calamintha
 fit, quo nos assiduè vtimur, sæpe ciere so-
 lent tardantes mensium purgationes. Du-
 plici verò ratione calamintham & pule-
 gium exhibebis. Primò enim in mulsa co-
 cta bibenda dabis. Et si ea ratio minus pla-
 cebit, alteram arripe, nempe prædictas stir-
 pes aridas tufas, & per cribrū subtile trans-
 missas, & iterū in pollinem tritas, mulsa-
 tio.

Græcus.
 Aldinus
 codex e-
 menda-
 tus.

Calamin-
 tha ido-
 nea ad
 menses
 prouocā-
 dos.

Exhiben-
 di cala-
 minthā
 & pule-
 gium

Tempus insperge, & bibēdas prębe. Optimum verò propinan tempus hanc potionem offerēdi est à baldæ potio neo statim, vbi mulier adhuc limteis est in uoluta. Tum enim omnes corporis meatus laxiores adhuc existunt, adeoq; vis medicamēti epoti promptius ad vterum per venas peruenire potest. Atq; hæc mitia ad modum sunt medicamenta. His autē validiora sunt sauina & dictamus Cretica, de quibus in lib. Simplic. Galenus & Dioscorides multa. Quòd ad vsum autem illorū spectat, à prædictis nihil variant, sed simili ratione sunt exhibenda. Dandum etiam Hiera pi hoc tempore hiera picra Galeni, quæ tæra Gale mē sit eiusmodi, vt ad aloēs drachmas centum, reliquorū cuiusq; conijeantur drachmæ sex. Hæc enim est picra quam olim omnes, vt testis est Galenus lib. 6. de Tuenda sanit. ca. 9. Romę præparabant. Optima autem est si Cinamomum accipit, vt ibidē etiam scribit Galenus. In penuria tamē cinamomi ponendū pro eo est optimę cassiæ duplum statuit. De compositione Hieræ picrę plura habes apud Galenum in lib. 7. Ther. Metho. cap. 18. Hæc quidem quæ hæctenus dicta sunt euocationi mensium vnā cum vacuatione quæ ex cruribus fit, malleolis aut venis quę in poplite sunt peritus, non parū auxiliātur. De mensiū verò prouoca-

prouocatione plura diximus in libro nostro 3. de Medendis morbis, cap. 53.

Scio & Ischiadas uno die uacuatione ex cruribus sanatas esse, quæ scilicet non ex frigore, sed à uasis quæ in coxa sunt sanguine impletis factæ erāt. Quocirca sic affectis sanguinis missio à uena poplitis, quàm in malleolis commodior est. Scarificatio autem illos manifestè haud iuuat.

COMMENTARIVS.

ABSOLUTA vna parte quæ infra thoracè est, vtero nimirum, ad alterā, nempe coxam ipsam progreditur, docetq; quæ ea laborante & doloribus vexata sit incidenda vena. Nam si Ischias malū oriatur non quidem à causa externa, frigore scilicet, sed propter copiā sanguinis quæ in venis coxæ cōtinetur. poplitis vena incidenda erit. Eius enim sectio, ob vicinitatem ac communitatē cum coxa, plus auxilij affert, quàm eius, quæ in malleolis est. Fit enim ex vicinis venis, Galeno in li. de Artis cōstitutione teste, vacuatio melior. Tamen vbi poplitis vena, qua hodie secari ferè desijt, cōmodè incidi non potest, ea quæ in malleolo exteriori est, quā hodie

Ischiaticam, vel barbara admodum voce
 Sciatica. Sciaticā, nulla alia de causa, quā quod co-
 xa doloribus prodest, nomināt, secari po-
 test. Has autē venas secādas esse in Ischia
 de Galenus etiā lib. 10. de compos. medi-
 cam. localiū, cap. 2. docet, scarificatiō autē
 malleorum ischiaticos non manifestè iu-
 uat, minus enim educit, quā opus sit in
 Coxa. ista sanguinis copia. Cæterum coxa nihil
 aliud est, Galeno etiam capite 21. libri de
 Ossibus auctori, nisi os quod amplos con-
 tinet sinus in quos femorum capita inse-
 runtur. Non meminit autem malorum ve-
 sicæ, quam tamen in partium diuisione no-
 minatim expressit, quod scilicet malorum
 eius, quod ad sanguinis missionem atti-
 net, eadem quæ vteri sit ratio. Eundē enim
 fitum vesicæ & vterus in corpore, Galeno
 in libello de vteri dissect. teste, obtinent.

CAP.

XIX.

Cæterum ut summatim dicam, inci-
 piētes phlegmonas reuulsoriè uacua-
 re oportet: quæ uerò diuturnæ sunt ex
 ipsis, si fieri potest, laborātibus partibus.
 Sin minus, ex ea quæ ijs maximè uicina
 est. Incipiētibus enim, id quod influit auer-
 tere cōuenit. In diuturnis autē ipsum tātū
 quod

quod laboranti parti impactum est uacuare oportet. Vacuabitur uerò id optimè per uenas coeuntes cū ijs quæ in partibus ipsis sunt sitæ. Huic rationi experientia quoq; ipsa testimonio est. Quocirca ijs quæ in faucibus & arteria uehementi laborant phlegmone, in principio quidè quæ in gibbero est, post hæc quæ in ipsa lingua magnificè auxiliatur, ambabus nimirū quæ in ea sunt uenis incisus. Sic etiã in oculis induratas phlegmonarum reliquias uena quæ ad magnum est angulū secta iuuat: quemadmodum capitis grauitates, & diuturnos in eo à plenitudine dolores, uena in fronte incisa manifestè leuare solet. Incipientes autem & uigètes, reuulsio per cucurbitã in occipite, interim quidè ipsam solã, interim etiã cū scarificationibus appositã. Verū uniuersum corpus antea uacuatū esse oportet. Eadè ratione dolores in posteriore capitis parte incipientes & uigètes, uena in fröte secta iuuat. Quippe reuulsiones cū uacuatione

magis fluxionibus incipiētibus fieri oportet. Quæ uerò ab ipsis laborantibus partibus, aut illis uicinis uacuant, in phlegmonibus iam ueluti induratis.

COMMENTARIUS.

QUANQUAM supra capite deci-

Quæ ve- moquinto Galenus abundè in qua corpo-
næ labo- ris parte uena sit incidenda docuit: tamen
rantibus ut hanc rem discentium animis altius in-
iam parti figat, hoc loco iterū, idē; summatim, quæ
bus cor- venæ laborantibus iam corporis partibus
poris in- sūt incidendæ, mōstrare pergit, inquiens:
cidendæ. Si pars aliqua phlegmone laborare incœ
perit, reuulsoriè uacuandū erit. Siquidem
fluentem ad partem humorem in contra-
rium trahere, & auertere oportet. Et sunt

Cōfuta- qui ex hoc Galeni loco inter initia phle-
tio quo- gmonum ex oppositis seu cōtrarijs, & di-
rūdā non stantissimis partibus reuellendum esse do-
rectè in- cete contendunt, quasi uerò reuulsio non
telligen- fiat nisi ex cōtrarijs partibus aut maximè
tium Ga distātibus. Parum itaq; memores sunt qui
lenum. in absurda ista opinione versantur, quid
alibi, nempe in lib. 2. ad Glauconē, scribat
Galenus. Ibidē enim disertè utrūq; vacua-
tionis genus, hoc est tã reuulsionem, quàm
deriuationē, per cōmunes uenas, id est met
ipso interprete, quæ hæc' ἴσται, hoc est in
rectum

rectum sunt, fieri debere tradit. Quod clarus lib. 13. Ther metho. ca. 9. in eum scribens modum docuit: Satius igitur sit, inquit, ubi partes quæ in ore sunt phlegmone laborare incæperint: *φλεγμαίνον αρχεμίνων*: deriuare ad nares. Pari modo venam quoque ubi hæ partes sic laborant, incidere humeralem in manu. Si ea non cernitur, mediam. Vbi iecur, thorax, pulmò, aut cor sic afficiuntur, internam. In argina, primas in manibus, secundas eas quæ sub lingua habentur. At ijs quæ in occipite sunt sic affictis, etiam eam quæ in gibbero est, necnò eam quæ habetur in fronte. Renibus verò & vesica, pudendo & utero sic habentibus, eas quæ in cruribus sunt sitæ: ac potissimum quæ circa poplitem sunt. Sin minus, eas quæ iuxta malleolum. Perpetuò verò in omnibus, quæ in rectum sunt. Iecore quidem inflammatione laborare incipiente, quæ in dextra sunt manu: liene verò, còtra. Hæc ille. Quæ sanè locum ideo lubētius subieci, quòd multis quæ hîc dicuntur lucem afferat, & quòd perspicuè doceat vacuationem reuulsoriã inter initia phlegmonum, atq; ex ijs venis quæ in rectum sunt, faciendam esse. Porro in diurnis phlegmonib⁹ ubi nihil amplius ad laborantē partem affluit, vacuandū quod

parti phlegmone obsessæ impactum est.
 Id quod bifariam fieri potest. Primum si ex
 ipsis laborantibus partibus vacuamus: id
 vacuatio
 simplex. quod simpliciter vacuationē, ut supra cap.
 16. est dictum, nominamus. Nam vacuat
 tantum, neq; tamen reuellit, neq; deriuat.
 Quum enim iam remissus sit dolor, & flu-
 xio restiterit, reliquū est hoc solum, ut id
 quod in laborante adhuc hæret & impa-
 ctum est vacuetur. Ea autem non semper
 utimur, sed tum solum, vbi scapello partē
 laborantem attingere, & ea scarificata san-
 guinem extrahere licet. Addimus autem
 præter partis sectionem aliquando hiru-
 dines, cucurbitulas, aut earū vice cornua,
 aut vitra cū igne. Idq; non alia de causa,
 quàm ut ea quæ in parte laborante coacer-
 uata sunt educamus. Quòd si verò ex par-
 te laborante vacuare adeoq; prima ratio-
 ne uti nobis minus sit integrum, ad alte-
 ram nobis progrediendum erit, quæ scilicet
 ex ijs quæ maximè vicinæ sunt parti-
 bus laborantibus venis, hoc est, ijs quæ coe-
 unt & vniuntur. Id enim est *συνκλιμαίνων*
 Græcis: cū his venis quæ in laborante sunt
 particula, vacuat. Ea autem vacuationis
 species deriuatio propriè, ut loco paulò
 antè citato ostensum est, dicitur. Prædicta
 præcepta Galen^o exēplis aliquot illustrat:
 quorum

quorum primū est de phlegmone faucium Phlegmo
& arteriæ, hoc est angina, in qua principiū ne fau-
vacuandum erit ex gibbero, id est hume- cium.

rali vena. Dein ex venis quæ sub lingua
sunt, vt patuit ex verbis quæ paulò antè
ex Galeni The. methodo citauius, & ca.

10. huius libri. Et sciendum hoc loco erit
per φάρυγγα, fauces esse intelligendas, nō

obstante quòd interdū etiam guttur signi-
ficet. Nam quū simul etiam asperæ arteriæ,
cuius quidē guttur pars est sumenda, men-
tio hīc fiat, ne eandem partem bis nulla

alia interueniēte nominasse videatur, per

φάρυγγα, fauces accipiendæ erūt, vtpote in
quibus perinde atq; in gutture angina fie-
ri solet. Alterum exemplū quod affert Ga-

lenus, est de phlegmone oculorum, in qua
itidem initio humeralis incidenda erit,

dein verò vbi reliquæ phlegmonis indu-
ratae fuerint, quum non liceat ex ipsis ocu-
lis vacuare quod ijs infixum est, ex maxi-

mè vicina vena, vt est illa quæ ad magnū
eius angulum existit, vacuabimus. Hæc

enim vnita est venis quæ in oculo sunt.

Tertium est de capitis grauitatibus, & à
plenitudine natis doloribus diuturnis, in

quibus frontis venam sectā manifestè ait
iuuare. Incipiētibus autē & vigentibus do-

loribus reuulsio per cucurbitā in occipite
cucurbitæ

φάρυγγ.

phlegmo
ne oculo
rum.Dolor ca
pitis.Ante cu-
cubitæ

vsu cor appositam vel se solam, vel cum scarifica-
 pus va- tionibus, prodest. Caterum antequam cu-
 cuandū. curbita vsus fueris, præstat totum corpus

per humeralis vocatæ venæ sectionē va-
 cuatū esse. Cuius quidē rei causam reddit
 Galenus, ca. 95. Artis medicæ, inquit: Si
 vniuersum corpus plus æquo plenū fuerit,
 per laborantē partem minimē vacuandū.
 Nam si scarificationibus aut sectionibus
 sensibilibus vacuabimus, plus ratione ex-
 citati doloris attrahemus. Si verò calefa-
 cientibus dispergere tentabimus: plus erit
 id quod vi caloris ad partem attrahetur,
 quàm dispersum. Quod si in eo elaborabi-
 mus, vt quod influxit retrocedat, corpus
 plenum non admittet. Adhęc igitur ambo
 totū corpus vacuare oportet, aut omninō
 ad contraria loca, quod laborāti parti in-
 fluit, attrahere. &c. Pari ratione, corpore
 nimirū prius vniuerso vacuato, dolores in
 occipite incipientes, aut vigentes, vena in
 fronte secta iuuat: iuxta hoc Hippocratis:

5. Apho. Dolenti posteriorē capitis partem, recta
 68. in fronte vena incisa prodest. In cuius sen-
 tentiæ explicatione in nostris cōmentarijs
 plura ad institutū facientia reperient stu-
 diosū. In fine huius capitis iterū generale
 præceptum de vacationibus cuius ab ini-
 Fluxioni tio meminit, repetit, dicens: Fluxionibus

incipi

incipientibus esse retrahendum cum va- bus inci-
 cuatione: hoc est reuulsione & deriuatio- pientib⁹
 ne vtendum. Neq; enim hoc loco vacua- reuulsio-
 tio aliud quàm deriuationem significat. ne & de
 Qua quidē in significatione nō rarō hac riuatiōe
 voce vtitur Gale. Nempe lib. 2. Vict. acut. vtendū.
 morb. com. 10. vbi inquit, venam in gib-
 bero secare oportet, quæ sanguinem à la-
 borante parte & magis & velocius tum re-
 uellere, tū vacuare possit. Et lib. 13. The. Vacua-
 meth. cap. 9. vbi in eum scribit modū: Ex- tio inter
 go pariter tum reuellendus, tum vacuan- dum idē
 dus qui ad iecur fluit sanguis est, interna quod de-
 in dextro gibbero scēta vena, propterea riuatio si
 quōd in rectū sita sit, & ampla via cum ve gnificat.
 na quæ caua dicitur, societate habet. Por-
 rō vbi diuturnæ fuerint phlegmones ab
 ipsis partibus laborantibus, & illis maxi-
 mē vicinis, vt comprehēsum est, vacuan-
 dum erit.

*In quibus autem corporibus nulla dū
 particula laborat, ceterum Vere inēte
 uacuationem anteuertimus, in ijs, si qui-
 dem homo ille quotannis æstiuo tempore
 febribus morbis capi consuevit, dum re-
 dundantiam eorum, quæq; morborum
 generationi opitulantur, vacuare stude-
 mus,*

mus, quævis pars ad sanguinis detractio-
nem eiusdē conditionis & sortis est, quæ
madmodum utiq; si arthriticus fuerit o-
mnibus articulis laborans. Quibus uerò
pars quæpiam nisi prius uacuati fuerint
præcipue infestatur, haud æquè ex quavis
particula uacuationem moliri oportet,
sed perinde atq; in ijs quæ iam laborare
incipiunt. Quocirca podagricos ex gibbe-
ro uacuabis: comitali autem morbo &
uertigini obnoxios potius ex cruribus.
Si uerò propter retentas hæmorrhoidas
sanguinē miseris, si quidē cohibere has uo-
les, eas quæ in mani. sunt, sin elicere, quæ
in cruribus sunt uenas secare oportet.
Verum in ijs quibus suppressa sunt men-
strua, semper quæ in cruribus sunt. Non
enim ut in hæmorrhoidibus quidam libe-
rari eiusmodi uacuatione uolunt, quidam
uerò habere cupiunt: ita quoq; in mēstrua
purgatione res se habet. Quippe uacua-
tio per hæmorrhoidas suspecta est, ne in-
tantam euadat immoderationem, ut aut
hominem

hominē protinus interimat, aut omninò hydropticum, aut malo corporis habitu præditum reddat. At per uterum purgationibus, ut quæ naturales sunt, tale nihil accidit. Euenit tamen aliquando ut etiam ex utero propter erosionem sanguis eruat, in quibus non idē est curationis scopus. Non enim effluere sanguinem, ut in menstruis, sed planè sistere consilium est. Communis igitur in ijs omnibus qui Vere ineunte ad sanguinis missionē ueniūt hæc ratio est, si quidem præcipuè infirmam aliquam partem habeant in quam quæ coaceruatur plenitudo decumbat, reuulsoriè ut uacuemus. Si uerò tale nihil sit, unde cuique magis placebit, excepta tamen hæmorrhoidis, aut mensium suppressione, ut paulò antè definitum est.

COMMENTARIVS.

Quæ venæ secandæ sint partibus corporis nondū laborantibus hoc loco Galenus docet. Nam si Vere ineunte, quo potissimum tempore vacationi studendū est, in corporibus quorum nulla adhuc particula laborat vacatione anteuertere mor-

Quæ venæ secandæ sint parti. nō dū laborantibus.

bos cupimus: ut si homo quispiam æstiuo tempore singulis annis febribus capi consuevit: dum redundantiam eorum, quæq; morborum generationi opitulantur: nam

χρηκία. id ipsum vox *χρηκία* significat, ut paulò post latius dicemus: vacuare conamur, quæuis pars ad sanguinis detractionem eiusdem est conditionis & sortis: hoc est, nihil refert tum qua in parte venam seces. Perinde atque si quis omnibus partibus, ut arthritici, laboret. Nam quum omnes ex æquo laborent, parum refert qua ex parte sanguinem mittas. Si verò pars quæpiam, nisi prius vacuemus, præcipuè infestatur, tunc non æquè ex quavis particula vacationem molimur, sed sicut in ijs quæ iam laborare incipiunt plurimum refert quam venam seces, ita etiam tum ubi vna aliqua præcipuè infestabitur. Qua propter podagrîci ex gibbero vacuandi sunt, quòd hac ratione humorum ad pedes defluxio & impetus in contrarium trahatur. Comitiali autem morbo & vertigini obnoxios, ex cruribus eandem ob causam vacuare oportet. In retentis hæmorrhoidibus, si eas ita retentas seruare ac cohibere studemus, venas quæ in manibus sunt, quòd humorum fluxum in contrarium agant, incidemus. Si verò hæmorrhoidas
 elice

elicere consiliū est, eadem de causa quæ in
 cruribus sunt venas incidere oportet. Men Mēstruis
 struis autem suppressis, perpetuò venas suppres-
 quæ in cruribus sunt secabimus. Cuius rei sis perpe-
 hanc rationē reddit Galenus: Nemo enim, tuò veng
 inquit, eiusmodi vacuatione quæ per men que ī cru-
 ses fit, perinde atque ab hæmorrhoidibus rib. sunt
 liberari vult, vtpote quæ naturalis sit, & secandæ.
 corpus ab omnibus excremētis expurget.
 Quod autem nonnulli ab hæmorrhoidi-
 bus liberari velint, hæc ratio est. Quippe
 metus est ne aliquando hæmorrhoidum
 vacuatio in tantam euadat immoderan-
 tiam, vt hominem vel protinus interimat,
 virtute nimirum prorsus extincta, vel a-
 quæ inter cutem, vel malo corporis habi-
 tui, ob iecur per hanc vacuationem immo-
 deratam refrigeratum, obnoxium reddat.
 Hinc est quòd Galenus lib. 5. de Laboran-
 tibus partib. cap. 6. ita scriptum reliquerit:
 Proinde rationi magis consentaneum est,
 vt ob visceris refrigerationem cibus di-
 stributus in sanguinem transmutari non
 possit. Quinetiam refrigerantur cum ipso
 vniuersi corporis venæ, idq; maxime vbi
 nullo plerūq; tumore in iecore apparēte,
 laborans aqua inter cutē molestari vide-
 tur, vitio existente vel in liene, vel iei-
 no, vel tenui intestino, aut mesenterio, vel
 pulmone

pulmone, vel renibus. Aut etiam ubi plurimus per hæmorrhoidas sanguis excernitur. Hæc ille. Quum verò in purgationibus quæ per uterum fiunt naturalibus nihil tale accidat, ideò nemo ab ijs vult liberari. Caterùm accidit interdum ut sanguis ex utero erumpat, non quidem naturæ ratione, quæ per hûc vniuersum expurgaret corpus, sed propter erosionem venarum. Et tum planè is sanguis per commodam curationem, & ijs medicamentis quæ erosionem sanant, suppressendus erit. In fine huius capituli Galenus quæ iam dicta sunt, summam perstringit, inquit: Communis igitur in omnibus qui Vere incute sanguinem mittunt hæc est ratio, ut si ynam aliquam præcipuè infirmam partem habeant in quam quæ colligitur plenitudo decumbat, reuulsoriè vacuentur, atque interdum ex distatissimis. At si nulla pars præ cæteris plus affligatur, ut ex quacunque parte magis placebit vacuemus, excepta tamen hæmorrhoidû & mensium retentione, in qua vacuandû perpetuò erit, ea ratione quæ paulò supra est definita & exposita, licebit. Quod ad vocem *χρησιον* attinet, sciendum hanc Græcis nihil aliud significare nisi *δότης*, hoc est dationem, contributionem, suppeditationem &c. Vfus est itaque

itaq; ea hoc in loco Galenus μεταφορικῶς
 pro redundantia quæ ad morbi genera-
 tionē suppeditatur. Ut enim alicui ad vitæ
 sustentationē necessaria suppeditatur, ita
 quoq; corpus plenum ad morbi genera-
 tionem redundantem materiam, quā χο-
 ρηγίαμ nominat Galenus, suppeditat. Præ-
 terea in Aldino codice Græco dictio vna, Aldinus
 nempè κατασκήπτει desideratur. Legendū codex
 igitur hoc modo erit, ἰφ' ὃ τὸ ἀρθροίζομι- græcus
 νομ. πλῆθ. κατασκήπτει: in quā coacerua- emenda-
 ta decumbit plenitudo. tus.

CAPVT XX.

DE hac quidem in superioribus po-
 testate dictū est. Veruntamē præ-
 stat & nunc omnia percurrere, omnibus
 quæ antè dicta sunt in unū hunc sermonē
 coaceruatis, & unā definitis quæ minus
 sunt distincta. Igitur in summa hoc sciē-
 dum primum, quod in sanguinis missione
 dierū numero nō sit attendendū, quem-
 admodum nonnulli scripserunt & quidā
 utiq; admodū ridiculē post tertij diei ac-
 cessionem, quando uidelicet, ut aiunt, iam
 dignotionem aliquam habemus qualis sit

forma & morbus, totaq; sua natura mor-
 bus. Alij uerò extremū terminū mittendū
 sanguinis quartum definiunt diem, intra
 quē utiq; ut sanguis mittatur in accessio-
 num interuallis, quādo libuerit decernūt.
 Alij uerò auferre festinant, quibus sangui-
 nis detractiōē ex usu esse definiunt, eo
 etiam num trāsfluente, & nondū in ali-
 qua parte superuacua recipiente firmiter
 retēto: unū solummodo cōsiderantes, nūc
 cibi in uētriculo concoquendi corruptio
 aliqua facta sit, aut tarda concoctio, aut
 etiam cibi ab eo amplectātur. Quòd igitur
 maturandū sit in quibus uacuatio ex
 usu est, nisi ubi prius cibos, & in primis
 uenis semicoctos humores cōcoqui oportet,
 rectissimè dicūt, eisq; credēdum est.
 Verum quoniam sepe postquam aliquis
 dies iā quinq; aut sex egrotauit ad cura-
 tiōē accersimur, expediet utiq; sangui-
 nē mittere etiā si huius remedij prima oc-
 casio sit pretermissa. Quocūq; enim die
 mittendi sanguinis scopos in egrotante
 inueneris

inueneris, in eo præsidium hoc adhibeto, etiamsi uigesimus ab initio morbi dies fuerit. Qui nam uerò fuerunt hi scopi? Magnus morbus, uirium robur, excepta etate puerili, & ambiente nos aere admodum calido. Quoniam uerò temporis progressu in plurimis morbis uirtus exoluitur, ideò mittendi sanguinis occasio dierum numero amittitur, non quòd id ipsum primariò efficiat, sed interueniēte aliquo, priusquã scilicet uirtus dissoluitur. Proinde ubi altero à principio die aliquando uirtus exoluta uidetur, à missione sanguinis abstinēbimus.

COMMENTARIUS.

PERCVRRIT hoc capite Galenus, & summam perstringit quædam in superioribus potestate dicta, ijsq; exquisitiò In sanguinem distinctionem adhibet. Docet autem nis missione non esse primariò sione nõ attendendũ numero dierum, quẽadmodũ esse primariò at nonnulli fecerunt, quòd non raro dierum numero occasio ipsa, quæ præcepta est, tẽdendũ Hippocratis etiam testimonio, amittatur. Porro qui in sanguinis missione dierum dierum.

numerū obseruauerunt; inter se non conueniebant, quòd scilicet nonnulli fuerint qui ridiculè admodum non nisi post diei tertij accessionem sanguinem esse mittendum statuerūt, ijq; Diatritarij dicti sunt, quòd ante tertiū diē neq; cibū neq; medicamentū vllū exhibuerint. Ante diē enim tertiū nullā medicum habere posse dignotionem qualis sit morbi forma, aut quī eiusdē mores, & quē sit vniuersi eius natura censebant, quemadmodum multis in locis, præsertim autē lib. 8. Ther. metho. c. 3.

Diacri-
tarij.

Acces-
sio.

Galenus monstrat. Per accessionem autē hic deterius tempus totius circuitus, hoc est principiū, augmentū, & vigorem intellige. Excluditur itaq; remissio & intermissio, vt quæ totius circuitus tempora sint

Forma
morbi.

meliora. Forma autem quam *ιδία* vocat Galenus, nihil est nisi species aut differentia morbi, vt testatur libro 1. Epide. const. 3. com. 1. Galenus. Nihil itaque refert siue differentiam, siue speciem, siue

formam, *τρόπον* Græci nominant, dicas. Mos morbi non est nisi eius bonitas aut malitia. Hinc morbus qui minimè malus est, Græcè *ιυνδης* dicitur, vt est apud Galenum lib. 3. Progn. com. 2. Morbi autē mox ex eius maximè symptomaticis cernitur. Alij verò extremū terminū mittendi

τρόπος

Mos mor-
bi.

ιυνδης

apud Galenum

lib. 3. Progn. com. 2.

Alij verò extremū terminū mittendi

mittendi sanguinis definierunt diē quartum, ita ut à quarto die nulli esse incidendā venā putauerint. Intra quartū autē diē concedebant mittendū esse sanguinē, idq; in accessionū interuallis seu remissionibus quādocūq; libuisset. Interuallū autem remissio'ue, Græcis Διακλίμμα dicitur, est Gale. lib. 1. de Iudicijs teste, quādo accessio in quietē febre vacantē desinit. Et notandū quidē hoc loco Aldinū codicē, esse mutilum & deprauatum, legendumq; in hunc modum, antiquo confirmante interprete erit: *ἐνιοι ἔ τὸν μὲν ἐφεχάτατον ὄρον τῆς φλιβοτομίας εἶναι πῶ τιτάρτην ἡμέραν ὀρίζουσι, ἐφ' ἣ ἂν φλιβοτομήν ἐν τοῖς τῶν παροξυσμῶν Διακλίμμασι, &c.* Alij fuerunt qui festinarunt sanguinem detrahere ijs quibus ex usu esse censuerūt eo adhuc transfluente, & nondum in parte aliqua firmiter retento, vnum tamē considerantes, num scilicet cibi in ventriculo corruptio aliqua facta sit, aut tarda cōcoctio, aut etiam cibi ab eo amplectantur. Quando enim ventriculus non probē amplectitur, aut non tantisper donec cōcoctio perficiatur, ventriculi actionem lædi necesse est. Quādocunque igitur vnum ex iam dictis accidebat, prædicti medici, etiam adhuc transfluēte sanguine, venam

Interuallum.

Aldinus codex emaculatus.

Sanguinis mittendi occasio quoque modo diei numero amittatur.

amittatur, non quòd hoc ipsum primario dierum numerus efficiat, sed quòd progressu temporis in plurimis morbis virtus exoluatur. Interueniente igitur exolutione virtutis, fit vt occasionem mittendi sanguinis amittamus, non autem propter dierum numerum. Nam si statim altero à principio morbi die virtus exoluta videtur, à missione sanguinis abstinēbimus, tantum abest vt dierum numero certo, quarto nimirum diei, hoc sit acceptum referendum.

Quapropter potentia etiam in scopis venæ secundæ præcipuis, de occasione dictum est. Amisso enim robore virtutis, amittitur vnà mittendi sanguinis occasio.

Aldinus hoc loco Græca in Aldino codice deprauata sunt. Legendum enim ita erit: *ὅτι πρῶτον τὸ τοῦ ἰσχυρομένου, ἀλλὰ διὰ μέσων, &c.* Id est, non primo hoc efficiente, scilicet numero dierum, sed per medium, nempe priusquam virtus dissoluatur.

C A P V T X X I.

Q UOD uerò in ipso rursus die in quo sanguinem mittimus obseruare oporteat febris inclinationem, notum esse arbitror. Quanquam quibusdam non est

est cognitū, qui manē tantū uenā secā-
dam esse præcipiunt, aut quod longis-
simū est, usque ad quintam aut sextā ho-
ras. Verū si quis memoria tenet quæ
antea toto hoc libro dicta sunt, nihil in
ijs errabit, quauis utiq; diei noctisq; ho-
ra, modo respiciat in febricitibus particu-
lariū accessiōnū declinationem, sanguinē
mittens. In quibus uerò uel propter lip-
pitudinem, uel aliud eiusmodi citra febrē
hoc auxilio opus est, non declinationem
omninò non existentis febris, sed magni-
tudinē doloris, aut phlegmones, aut
totius affectus in quo sanguinis missiōne
opus est, inspicere conuenit.

COMMENTARIYS.

QVOD in mittēdo sanguinē sit obser-
uanda seu expectanda accessiōnis declina-
tio ab initio huius capituli Galenus mon-
strat. Nam ut in ipsa accessiōne dare cibū,
Hippocrate teste nō oportet, ne
à morbi concoctione auocemus: ita quoq;
reliqua præsidia, sanguinis nempe missiō-
nem, purgationem, & id genus alia hoc
tempore non sunt adhibēda. Per accessiō-

In febrē-

bus quo

tempore

mittēdus

sanguis.

1. Aph.

11. & 4.

uict. acu,

34.

Accessiō

non confestim à somno excitis, uerū horā circiter unam iam antea uigilantibus, dictum est autē quōd & uti balneo quibusdam expedit. Quod si uerum est, & præeunte quoq; deambulatione uti nonnullis utile est. Cæterum quibus uere inente uenam incidere conamur propter febris metū, aut alterius cuiuspiam affectus, quibusdam etiā post quam solitorū operum quippiam obijissent, siue in ludo literario, siue in officinis, siue in foro, siue in adibus misisse me sanguinem noui. Iterate tamē detractionis, in quibus utiq; simpliciter uacure studemus, tempus eodē die esto. At in quibus reuellere conamur, si uel duobus deinceps diebus fiat, melius fuerit. In omnibus uerò his laborātis uires te attēdere oportet, manu illius arterias cōtingentem. Sunt enim quidam quorū uires tam facile laborāt, ut cōferatam uacuationem ferre non queant. In quibus resecto primo die egrotante, secundo detractionem iterare conuenit.

COMMENTARIUS.

QUANDO nihil eorum quæ paulò Matuti-
 antè dicta sunt vrget, aut prohibet, tunc num tem
 Galenus convenientissimum secandæ ve- pus quan
 næ tempus, matutinum esse ait, non qui- do ad ve
 dem confestim nobis à somno excitis, nam se-
 sed antea horam circiter vnam vigilan- candam
 tibus, & corpus ab excrementis tum per conueniē
 vrinam, tum per aluum expurgantibus. tissimū.
 Quæ sequuntur in contextu in Græcis co-
 dicibus desiderantur, ex veteri autem con-
 uersione sunt restituta. Dicit verò expedi- Quibus
 re quibusdam vt balneo vtantur, ijs ni- balneo
 mirum quibus venæ procul à visceribus ante ve-
 distantes secantur, & qui crassio- rem in ve-
 nis obtinent sanguinem. Is enim balnei nem vt
 calore liquatus ac dissolutus, promptius expedit.
 effluit. Quo sanè nemine, nempe vt inca-
 lescat corpus deambulatione quoque vti Nonnul-
 nonnullis utile est. Caterùm subdit Ga-
 lenus se nonnullis quibus incunte Verno venæ se-
 tempore, propter metum febris in æstate ctionem
 futuræ, aut alterius cuiuspiam affectus ve vt
 nam incidere conatus est, sanguinem mi- bulatio-
 sisse, postquam solita munera in ludo li- ne utile
 terario, vel officinis, vel foro, vel domi est.
 obijissent. Vt hinc etiã clarum sit inter-
 dum etiã longius quàm horam vnam à
 somno excitis sanguinem detrahi posse.

De itera detractioe præcepta. In fine huius capituli de iterata sanguinis detractioe præcepta affert, nempe in quibus simpliciter vacuare & citra reuulsio- nis detractioem studemus, ijs eodem die sanguis itera- tione præcepto mittendus erit. In quibus autem reuel- lere conamur, melius est vt detractio duo- bus deinceps diebus fiat, quemadmodū su- præ quoq; cap. 12. docuit, reuulsionem in- quiēs eò fieri efficaciorē, quò maiorem in numerū particulares detractioēs auctæ fuerint. Natura siquidem toties irritata ea quæ ad partes laborantes confluunt maio- ri cū impetu in contrarium locum depelle- re assuescit. Hinc etiam est quod lib. 4. de Tuenda sanit. cap. 8. ita scriptum relique- rit: Idcirco detractioem sanguinis etiam secundo die iteramus. Aliquando verò & in tertio, vbi videlicet & reuellere, & ex alijs in alia transferre visum est conduce- re. Tamē medicū esse prudentem in ijs va- cuationibus, ac diligēter laborantis vires attendere oportet, manu sua sanguine ad- huc effluente arterias contingentem. Sunt enim nonnulli viribus tam imbecillis, vt confertam vacuationē ferre non queant, tantū abest vt iteratam sanguinis detra- ctionem tolerare possint. Illis igitur, pri- mo die conuenientibus cibis reſectis, a- deoq; viribus firmatis, secundo sanguinis detractioe præcepto mittendus erit.

detractiōnem iterare decet. Atq; hæc dixisse de uenæ sectione satis sit.

C A P.

X X I I.

QUOD autē ueteres arterias appellant uenas, & à nobis alibi demonstratum est, & ante nos alijs confessum fuit. Ob hoc igitur ipsum, & præterea doctrinæ affinitatē melius esse mihi uisum est haud scribere aliam de arteriarū sectione librū, sed orationi de uenæ sectione adnectere, & hoc ipsum in ea parte in qua consideramus quas uenas in quibus laborantibus partibus incidere oporteat. Vt enim alias uenas in alijs partibus secandas esse mōstrauimus: sic utiq; & quæ in temporibus sunt arterias, & quæ post aures, medici incidere consueuerunt. Eas quidem quæ in tēporibus sunt, in defluxionibus ad oculos tū calidis tū spirituosis. Post aures uerò in uertigine laborantibus potissimum, & ijs qui diuturnis capitis calidis & spirituosis doloribus infestantur. Iā uerò & ppter alia mala in capite cōsistentia diuturna nonnulli

nulli arteriarum post aures sectione usi sunt, non tamen in alia aliqua parte laborante hoc usi sunt remedio, tamen si multi sunt quibus eo magis quam uenae sectione opus est. Vbi enim calidus sanguis & spirituosus in arterijs coaceruatus infestat, hic communibus laboranti parti sectis arterijs opus est. Verum quum arteriae difficulter compescantur, ideò medici eas incidere non audent. Quum etiam si qui secantes uenam uulnerarint arteriam, egrè confestim sanguinis eruptionem sistant, ac ubi res optimè cadat ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurisma fiat.

COM M E N T A R I V S.

DE arteriarum sectione, propter doctrinae affinitatem, in hoc capi agit Galenus, docetque inuidiosè veteres arterias appellatione uenas, id quod in lib. 6. de Placitis Hippocratis & Platonis, & in eo uerunt cui titulus est, Quod animi mores sentiantur temperaturam corporis, & multis alijs locis copiosius monstrauit. Sufficiat autem eius rei vnum saltem exemplum ex Hippocrate protulisse. Is enim

lib. 6. Epid. parte. 6. Aph. 2. dilertè venam pro arteria accipit, dum ita scribit: *ἰνθέρμότητος φλέβιον ἄμμα* & *πλῆθει ἀνίσχει ἡ καυσῶδης*. Hoc est, arteria sanguinis copia vbi calidissima fit, fuliginosum quid oritur &c. Vide nostros in hanc sententiam conscriptos commentarios. Doctrinæ autē ratio planè requirebat, vt hoc in libro, in quo id potissimū docetur in qua parte laborante sit secanda vena, ageret etiam de arteriarum incisione, ne sibi subinde nouus aliquis liber exarandus foret. Docet etiam hoc in capite Galenus quæ arteriæ, & in quibus corporis malis sunt incidendæ. Eas siquidem quæ in temporibus sunt, & post aures, Medici secare consueuerunt. Et eas quidem quæ in temporibus sunt, quando defluxio aliqua calida & spirituosa fertur in oculos. Eam enim tum vniuersum hac secta arteria exhauriunt. Quæ verò post aures sunt tum secant, quum vertigo aliquem, aut diuturnus capitis dolor à calido & spirituosio sanguine natus infestat. Quod autem vertigine vexatis veteres arterias post aures In vertigine arte secuerint, testantur ea quæ lib. 3. de laborantibus locis, ca. 8. in eum scribit modū: *Quamobrem, inquit, nonnulli vertigine aures secandæ.*

fidium petierunt, arterias pone aures ad tantam scilicet altitudinem secantes, vt medius inter duas partes locus cicatrice induceretur. Sed constat non omnes huius auxilij beneficio curari. Etenim alia arteria ijs maiores ad cerebri sustentamentum per retiformem vocatam membranam ascendunt, per quas huiusmodi malum fieri rationi consentaneum est, elato per ipsas vaporoso calidoq; spiritu atque implente cerebrum. Hæc ille. Cæterum fuerunt qui etiam in alijs diuturnis capitis malis arteriarum post aures sectione vsi sunt. Tamen in nulla alia parte laborante hoc remedio, tametsi eo magis quam venæ sectione indiguerint laborantes, vti voluerunt. Nam vbicunque calidus & spirituosus sanguis in arterijs coæctus molestat, hic sectione arteriarum que cum laborante parte communitatem habent, opus est. Par verò est sanguinem in arterijs esse calidiorem, feruentiorem, & magis spirituosum, quòd scilicet ex corde orientur arteria, quòd natiui caloris, & vitalium spirituum fons & origo est, vt in lib. de Formatione fœtus, & lib. 6. de Placitis Hippocratis & Platonis Galenus fusius docet. Porro in fine capitis causam affert quare Medici incidere arterias metuerint,

Quare
Medici
incidere
arterias
metue-
runt.

vint, nempe quoddam difficile compefcatur
& constringatur ex ijs effluens sanguis:
id enim est quod ait, *Διά τὸ δύσπικτόν*.
Præterea si secantes venam simul etiam
vulnerent arteriam præter id quod ægriè
sanguis sistitur, rarò rectè glutinantur ar-
terix, & si res ad cicatricem perducta arte-
rix diuisione optimè cadat, tamè fit ἀνύ- ἀνύσιον
σιμα. Quod ad aperta arteria malū est, ac μα.
fit vbi incumbens ipsi arteria cutis ad ci-
catricem quidem peruenit, manet autè vul-
nus, arteria nec coeunte, nec glutinata, nec
carne obturata, quemadmodū in lib. de tu-
moribus præter naturam Galenus scribit.

CAP.

XXIII.

QVIN & interiisse quosdam no-
uimus à sectione arteria interio-
ri in gubero uenæ subiectæ. Nonnullos au-
tem confestim ob uinculum iniectū, Me-
dicis errantibus, ut sanguinis eruptio in
gagrana trāsiret: alios postea in chirur-
gia aneurismatis trucidatos. Necessè e-
nim est hic funiculo uasculum cōplecti.
Effatu igitur dignas ac maiores arterias
propterea medici refugiunt, paruas au-

tē tanquā haud plurimū cōferre potētes.
 Quāquā & ipsa sepius haud exiguum
 nobis attulisse cōmodum uisæ sunt, cū
 eo quod sine aneurismate cicatricē cōtra
 xerunt. Quin etsi maior est arteria, &
 ipsa quoq; citra aneurisma cicatrice clau
 ditur, tota scilicet dissecta: idq; ipsum
 multoties quod ex sanguinis eruptione
 imminet periculum sustulit. Manifestè
 enim apparet quū tota per se totam trās
 uersim præciditur, reuulsis retractisue
 utrinque ambabus partibus, unam quidē
 sursum, alterā deorsum cōcedere. Atque
 id etiā uenis accidit, sed arterijs semper
 magis quā uenis.

COMMENTARIUS.

Pericula quæ se-
 ctas arte-
 rias se-
 quantur.

ALIQVOT pericula quæ ex sectis
 arterijs acciderunt, huius capituli initio
 commemorat Galenus. Quosdam enim
 se nouisse scribit qui propter sectionem
 arteriæ quæ internæ in gibbero venæ sub
 iacet mortui sint. Quare accurata opus
 est chirurgis & medicis opera ac diligen-
 tia dum internam gibberi venam secant,
 ne simul etiam huic venæ subiectam arte-
 riam

riam vulnerent. Nonnullos autem esse
 mortuos quibus propter vinculum seu fu-
 niculum, in eius iniectione, errantibus me-
 dicis, sanguinis eruptio in gangrænā eua-
 fit, Galenus ait. Est autem Gangræna vbi **Gangre-**
 pars aliqua corporis propter inflammatio **na.**
 nis magnitudinē emoritur. Tamen nō si-
 gnificat iam cōfirmatam mortificationē,
 sed quæ etiā nū fit, quemadmodū lib. 7.
 Aph. cōmen. 51. Et lib. 2. de Laborā. locis
 ca. 2. Galenus copiosius docet. Facile au-
 tem accidit vt ex vinculi parum recta, &
 vehementer stringente coarctanteq; inie-
 ctione fiat inflammatio, quam tandē gan-
 græna sequitur. Variāt verò hoc loco Græ-
 ci codices Galeni, alij enim, vt Aldinus, le-
 gūt *σφαλισάντων*, eritq; sensus quem in no **Græci co-**
 tra conuersione expressimus. Alij sic scri- **dices va-**
 bunt, *ἰδελισάντων τε τῶν ἰατρῶν ἰπίσχημ* **riant hoc**
πλὴν ἀιμορραγίαν: hoc est volentibus medi- **loca.**
 cis sistere sanguinis fluxum. Et ita legisse
 cōstat antiquum interpretem, qui hūc sen-
 sum ad verbum expressit. Quem quidem
 Galeni locum Auicenna quarta primi ca.
 xx. ita retulit: Aliqui etiam ob vehemen-
 tem dolorem ligaturæ cuius strictura va-
 lida quæritur ad prohibendum fluxum
 sanguinis arteriæ, ita vt membrum ad per-
 ditionem deuenit, mortem subierunt.

Hæc ille. Posterior lectio Galeni mentem certius ob oculos ponere videtur. Quosdam etiam se nouisse ait Galenus qui postea dum chirurgia curaretur aneurisma,

Quare trucidati sint. Proinde quum in maioribus magnæ arterijs sectis semper præsens adsit peritæriæ non culum, medici eas incidere noluerunt. Existebant. Quas quoque secare neglexerunt, quod ex Cur par- harum incisione exiguum, aut nullum uæ. Par- commodum sperauerunt. Quanquã in eo uæ arte- nõ parum errauerunt. Paruæ enim arteriæ sectæ sectæ, sæpe etiam non contemnendam uti nonnun- litatem adferunt. Accedit quòd cicatricem quam nõ citra aneurisma contrahant, quod in ma- contem- ioribus non fit. Possunt tamen & illæ ipsæ nendam citra aneurisma cicatrice claudi, si totæ uigilitatē transuersim dissecentur. Nam ita fit ut adferunt. utriusq; ambæ earundem partes retrahantur, Arteriae una sursum, altera deorsum concedente. cur totæ Quod in uenis etiam, rarius tamen quam dissecan- in arterijs accidit. Porro arteriarum præ- da. ciso sæpe etiam periculum quod ex sanguinis eruptione imminet è medio tollit.

Ut itaque in magnis arterijs sectis discrimen aneurismatis, ac eruptionis sanguinis euitare queat medicus, præstat eas totas transuersim præcidere.

Ego uerò qua ratione impulsus sum ut,

arteriam secuerim iam tibi narrabo. Monitus per quedam somnia, quorū duo mihi euidenter uisa sunt, ueni ad dextræ manus inter indicem & pollicem sitam arteriam, permisiq; ut flueret, donec sua sponte sisteretur sanguis, sic quidem iubente somnio. Effluxit autem non tota libra. Cor festim uerò diuturnus qui in illa maximè parte, qua iecur septo transuerso committitur, fixus erat dolor, desijt. Hoc quidem mihi etate adhuc iuueni accidit. Minister autem Dei Pergami diuturno lateris dolore liberatus est per arteria in summa manu sectionem, ex insonnij quocq; monitu illud aggressus. Porro alteri cui ex malleoli uulnere dissecta arteria fuerat, sanguinis effluxus haud cessauit, donec ego uocatus totam præcidi, ac medicamento ex aloë, & mamma, ouorum albo pilis leporinis excepto usus sum: uulnusq; citra aneurisma curatum est, osculo arteriæ carne obducto. Homo autem ille omnis iam quatuor ex inter-

uallis paruis coxæ dolore uexatus, dein-
 ceptè perfectè sanus erat. Hæc itaq; mihi
 persuasertunt ut multoties in summis ar-
 tubus, imò etiam in capite, arterias in o-
 mnibus doloribus à calida & spirituoſa
 ſubſtantia natis, incidere, & maximè
 in membranis, quarum dolor punctorius
 eſt, ſenſimq; expanditur, punctorio qui-
 dem ſenſu in una parte, tanquam in cen-
 tro laborantis loci, factò, tenſionis uerò
 ſenſu circumcirca centrum uniuerſo per-
 cipiente muſculo.

COMMENTARIUS.

Hoc in loco primum qua ratione im-
 pulſus ſit ut arterias ſecaret Galenus oſtẽ
 dit. Monitus enim fuit ut idipſum faceret
 per quædam ſomnia, quorum duo illi cui
 ſecaret admodum viſa ſunt. Primum illi
 quidem occaſionẽ dedit ut arteriã dextrę
 manus inter indicem & pollicem ſitam in-
 cideret, ſineretq; effluere ſanguinem do-
 nec ſua ſponte ſiſteretur. Effluxit verò nõ
 integra libra. Ab iſtius arteriæ ſectione
 conſeſtim diuturnus dolor qui ea parte
 erat qua iecur ſepto tranſuerſo committi-
 tur, ſedatus eſt. Copulatur autem iecur ea
 parte

parte non solum septo transuerso, sed etiam
 cordi per septum. Quare locus ille vulne-
 ratus, celerem affert mortem, quemadmo-
 dum copiose admodum Galenus lib. 4. de
 Usu part. cap. 14. monstrat. Hoc quidem
 primum somnium Galeno adhuc iuueni
 visum est. Alterum somnium eum mo-
 nuit, vt ministro Dei Pergami, quod Ga- Pergamum
 leni patria erat, quum diuturno lateris cru Galeni
 ciatu molestaretur arteriam in summa ma- patria.
 nu secaret, & statim eo dolore est libera-
 tus. Dein quo pacto arteria dissecta san- Dissecta
 guis sisti queat, & qua ratione vulnus arte arteria-
 riæ citra aneurisma curari possit docet. quo mo-
 sistitur autem sanguinis effluxus arteria do san-
 tota præcisa. Hac enim ratione Galenus af- guis si-
 fluentem ex arteria sanguinem qui nullis stendus.
 alijs præsijs constringi potuit, compe-
 scuit. Quare autem ista præcissione san- Vuln^o ar-
 guis constringatur, pauld supra est exposi teriæ ci-
 tum. Vulnus verò arteriæ citra aneurisma tra aneu-
 commodissimè curatur ex medicamento risma
 quod constat ex aloë, manna, seu polline quomo-
 turis, & quorum albo, leporinis pilis ex- do sanan-
 cepto. De quo vtique medicamento sic dum,
 lib. 5. The. meth. cap. 4. scriptum reliquit:
 Optimum omnium quæ noui medicamen-
 torum, quo etiam ad cerebri membrana-
 rum sanguinis effluxum tutissimè ytemur,

est quod nunc subiiciam : Turis pars vna, aloës partis vnus semissi miscetur. Mox quum vtendi tempus inſtat, tantum huius cum oui candido subigitur, quantum mellis reddat craſſitudinem, hoc dehinc lepori molliſſimo pilo excipitur. Deinde tum vaſi ipſi, tum vlceri toti liberaliter imponitur. Alligandum autem id foriſſecus fascia eſt ex tenui linteo. Hæc ille. Hoc quidem medicamentum oſculo arteriæ carnẽ obducit, ideoq; citra aneurisma curat. Homo verò ille cui in malleolo ſecta eſt arteria, dolore coxæ, quo iam totis quatuor annis ex paruis temporum intervallis, vexabatur liberatus omnino eſt, vt deinde perfectè ſanus fuerit. His itaque ſomnijs & euentu rerum Galeno perſuaſum fuit, vt in extremis artubus, hoc eſt ſummiſ manibus & pedibus, adde etiam in capite arterias, in omnibus doloribus à calida & ſpirituosa ſubſtantia ortis, ſubinde incideret; idq; maximè in membranis, quarum dolor punctorius eſt, paulatimq; expãditur. Nam punctorius ſenſus in vna parte, veluti in centro laborantis loci fit. Senſum verò tenſionis vniuerſus muſculus circumcirca centrum percipit. Porro quòd punctorius vocatus dolor ad membranas potiffimùm pertineat, alibi quoq; nimirum

nimirum lib. 2. de Laboran. locis, cap. 1.
 testatur Galenus in hūc modum scribens:
 Punctorius dolor circa membranas po-
 tissimum consistit. Pachematis quidem
 veluti radix in eo quod pungitur videtur
 esse fixa. Verūm dolor circa locum pun-
 ctum ad magnum spatium extenditur.
 Haecenus Galenus: Quae quidem verba
 praesentem locum pulchre explicant,
 vt non opus sit plura adijcere. Atq;
 hic Commentarios nostros
 in libellum de curandi

ratione clau-
 demus.

*

FINI.

CLAVDII

GALENIPERGA

meni de hirudinibus, Reuul=
sione, Cucurbitula, & sca=
rificatione Libellus,

Leonharto Fu

chsis inter=
prete.

HIRUDINES non=
nulli uementes includunt,
eisq; ad multa utuntur. Si=
quidem hæc cicurate carnes
facile aperehendunt. Eas autem que re=
cens capte sunt, diem unum asseruare
oportet, exiguo sanguine in pastum exhi=
bito. Sic enim quod in ipsis est uirulen=
tum exprimitur. In usu uerò pars cui hi=
rudines admouebuntur, nitro prius perfri=
cetur, ungaturq; , aut unguibus scalpatur,
promptius enim apprehendent. Cæ=
terum oportet eas iniicere in aque tepi=
de uas purum & amplum: dein spongia
compre

comprehendentes, & sordes abstergentes, manibus admouere. Vbi autem inhaerint, oleum tepidum particulae infundemus, ne refrigeretur. Si manibus aut pedibus admouebuntur, ipsam partem aquae cui insunt hirudines immergere oportet. Vbi uero parum attigerint, forfice caudas ipsarum praecidenda. Quippe sanguine effluente, trahere non cessant, donec ipsi aut salem, aut cinerem ori ipsarum insperserimus. Vbi autem deciderint, cucurbitula uirulentum elicere oportet. Sin minus, spongijs fouere. Foraminibus autem si cruentae lachrymae effluerint, cuminum, aut farinam inspergito, dein lana exiguo oleo madida inuoluto. Si uero sanguis cum impetu crumpat, linteam aceto imbutum inijcito, aut galam ustam, aut spongiam pice liquida madentem, ac postea ustam imposito. Sciendum autem hirudines non eum qui in profundo est sanguinem elicere, sed eum qui carni adiacet exugere. Vt uimur

uero

uerò ijs pro cucurbitulis. Detrahimus autem eas ubi dimidiam sanguinis partem esse extractam conijcimus. Prohibemus uerò nec permittimus effluere donec quod satis sit excretum fuerit: eò quòd particula tum ab hirudinibus natura frigidis, tum ab ambiente refrigeratur.

C O M M E N T A R I V S.

IN hoc breui libello quicquid ad hiru-
dines ac earundem vsum pertinet, Gale-
nus perstrinxit. Principiò autè quibus hi-
rudinibus sit vtendum monstrat. ijs nimi-
rudinib⁹ rum quæ captæ aliquot diebus inclusæ, ac
vtèdū sit. que adeò cicuratae sint. Ita enim facilius
carnes, iam scilicet famelcentes, apprehen-
dunt. Eas autem quæ recens captæ sunt,
ob suam virulentiam apponere haud li-
cet, sed vno die exiguo pastos sanguine,
asseruare. Nam hac ratione quicquid in
Quo pa- ijs virulentum est exprimitur. Cedit enim
cto pors sanguini quem hauserunt. Secundò, quo
cui hiru- pacto pars cui hiru-
dines ad sit preparanda monstrat, vt eam facilius
mouebū- apprehendant. Nitro autem prius esse per-
tur sit præ fricandam, vt scilicet incalescat, & vt san-
paranda. guis ex alto in summū euocetur, ait. Aut
inungendam aliquo calorifico, & ex alto
in suna

in summū trahente medicamento. Aut si
 ijs omnibus destituitur, vnguibus esse scal
 pendā docet, vt scilicet hac ratione inca-
 lescat, ad eamq; sanguis trahatur. Tertio, Quo mo-
 quomodo sint parti iam præparatæ adhi do parti
 bendæ hirudines ostendit. Inijcere enim iam præ-
 eas in vas purū aqua tepida plenū, & am- paratæ hi
 plum oportet. Purū, vt sordes rectius ab rudines
 stergi possint. Ad abstersionē autē hęc re- sint ad
 ctius perficiendā aquā esse tepidam con- mouēdæ.
 uenit. Amplū esse debet, vt manibus com-
 modè attingi, atq; ad eò sordes spōgia cō-
 prehensæ, rectius abstergi queat. Sic pur- quid post
 gatas manib⁹ admouere cōuenit. Quarto, admotas
 quid deinceps vbi iam admotæ sunt hiru hirudi-
 dines faciendū sit medico mōstrat. Est au- nes sic fa-
 rem pars cui adhibitæ sunt tepido oleo fo ciendum
 uenda, ne scilicet refrigeretur. Parte enim medico.
 cui inhærēt refrigerata, nō facilè sanguis
 sequitur, vtpote qui à frigore crassescat,
 & ad interiora pellatur. Cæterū nō sem-
 per opus est vt manibus hirudines admo-
 ueantur. Si enim ipsis manibus, aut pedib⁹
 admouebuntur, satis est ipsam partē aquæ
 cui insunt hirudines immergere. Nam ita
 sua spōte partes has apprehēdent. Quinto
 quid faciendū sit vbi parti iam inhæserint,
 nec admodū ad se sanguinē traxerint, ostē-
 dit: forfice caudę earundē præcidēdæ sunt.

Sanguis

Sanguine enim quem emunxerūt tum effluente, trahere nō desinunt. Sexto qua ratione efficere liceat vt tandē decidant decedū sit cet. Salem aut cinerē si ori ipsarū insper-
Quid fa- tione efficere liceat vt tandē decidant decedū sit cet. Salem aut cinerē si ori ipsarū insper-
ciēdū sit cet. Salem aut cinerē si ori ipsarū insper-
ubi hiru- serimus statim sua sponte decidēt. Septi-
dines par- mō quid postquā iam deciderūt sit agen-
ti iā adhe- dum monstrat. Cucurbita nimirū est adhi-
rent. benda, quæ virulentum elicere queat. Si
Qua ra- verò cucurricularū vsus displicuerit, spon-
tionē effi- gijs fouere partes quibus admotæ sunt hi-
ciatur vt rudines oportet. Spongia enim noua præ-
decidāt. fertim, nō tantūm est materia eorum quæ
quid post humores irrigandos excipit, vt testis est
quā deci- lib. 11. de simplic. medi. facul. Galenus, sed
derūt hi- etiā manifestē desiccatur. Quippe seruatur
rudines etiā in ea quā à mare accepit facultas.
fitagēdū. Quare vt virus ab hirudinibus relictū dis-
Spongia. sipetur ac discutiatur, spōgijs nouis partē
Græcus fouere cōuenit. Quod si verò è foraminibus
codex e- bus cutis, legendū enim cēleo τρήματα, nō
mēdatus. σώματα, cruētæ lachrymæ effluxerint, cu-
Cuminū. minū, quod desiccādi facultatē habet, flu-
Farina. xionesq; cōpescit, & farinā emplastricam
 obturādiq; vim obtinētē inspergere oportet. Effluentes enim cruētæ lachrymas cohibent. Dein partē lana quæ exiguo oleo
Lana. est imbuta inuoluere cōuenit. Lana enim cōmodissimè, Diosc. teste, vulncribus im-
Oleum. ponitur. Oleo verò quod obturādi facultatem

ratem habet imbuta, efficacior fit. Si verò
 non tantùm lacrymæ cruentæ, sed & san-
 guis planè cum impetu amoris hirudinib.
 erūpat, lintheū aceto imbutū injiciendū.
 Acetū enim, vt author est Diosc. astringit, **Acetum.**
 erūpentemq; vndecūq; sanguinem in luc-
 cidis lanis, aut spongia impositū sistit. Aut
 Galla vsta imponēda, quæ, vt lib. 7. Sim- **Galla**
 plic. attestatur Galen. sanguinis cōprimen **vsta.**
 di facultatē habet. Aut certè spongia, cui **Pix liqui**
 glutinandi vis inest, liquida pice madida, **da.**
 & dein vsta imponēda. Quippe pix liqui-
 da, admixtis alijs quibus glutinādi vulne-
 ra facultas inest, profunda vulnera, Diosc.
 teste sanare potest. Est autem pix liquida **Pix naua**
 quæ incēsis pinguisimis arborū lignis in **lis.**
 furno fluit. Officinis hodie navalis dicit, **Zopissa.**
 à zopissa Diosc. quæ resina est cū cera na- **Quæ san**
 uibus derasa, diuersa. Octauò, quem san- **guinē hi**
 guinē hirudines è corpore eliciāt docet, **rudines è**
 nēpe non eum qui in profundo corporis, **corpore**
 sed eū potius qui carni adiacet. Atq; hinc **eliceant.**
 est quòd pro cucurbitulis eis vtamur. No- **Quando**
 nò quando detrahendæ sint hirudines mō **detrહે-**
 strat. Detrahendæ nanque vbi dimi- **daē hiru-**
 diā sanguinis vitiosi aut redundantis par- **dines.**
 tem esse extractam conijcimus. Eiusq; rei
 rationem statim subiicit, inquit: Pro-
 hibemus enim, nec permittimus donec

omnis sanguis & quod satis sit excernatur, quod scilicet pars ipsa duplici ratione refrigeretur, nempe ab hirudinibus admotis natura frigidis, & ab aëre ambiente frigido. Quocirca aliquid sanguinis retinendum erit, ut hinc pars incalescat. Hinc est quod dimidiā rātum sanguinis partē prius extrahendā esse dixerit. Postremam hanc partem Gaudanus nō rectē trāstulit hunc in modum: Prohibemus verò decidere, donec quod satis sit &c. Quod Græca satis docent, quæ ita habent: *ἰκνωλύεμεν ἕ, ἕκ ἰώμεν ἀπορρήν ἕως ἄν ἄνταρκis ἀπεκκιβῆ.* Nam eum planè sensum referunt, quē in nostra conuersione expressimus.

Gaudani
lapsus.

DE REVLSIONE.

VEHEMENTISSIMOS humorū influxus reuulsorijs præsidijs confertim ingruere prohibemus. Reuulsoria uerò præsidia sunt irruente in thoracem & uentrem humore, ad manus retractio. Vomitus autē, ubi ad inferna decumbit: quemadmodum si ad uomitus inclinatur, per acriores clysteres. Ambas uerò, has inclinationes, quæ ad superiorem, in quā,

&c

& inferiorem uentrem uergunt, per
 urinã & sudores reuelles. Quin & uri-
 na, per sudores, & alui excretiones re-
 trahitur. Reuulsorium autem auxilium
 est etiam mammis admota cucurbitula.
 His uerò quæ hypochondrijs affiguntur
 sanguinis ad nares impetum reuelles, pe-
 rinde atq; immodicũ ex utero effluxum.
 Cæterum ad caput & uiscera humorum
 delationes, acria medicamẽta pectori im-
 posita reuellunt. In summa humoribus
 sursum fluentibus, ad inferiora reuellen-
 dũ. Deorsum autẽ fluentibus, citrà. Intrò
 uerò tendentibus, foràs, & rursus foràs
 uergẽtibus, intrò. Sin ad dextras partes
 repant, ad sinistras. Et si ad sinistras in-
 clinent, ad cõtrarias. Sic etiam quæ re-
 trorsum abeunt, antrorsum: quæ uerò
 antrorsum, retrorsum reuelles.

COMMENTARIVS.

IN hoc breuissimo libello præcepta
 quæ ad reuulsionẽ ipsam rectè faciendam
 spectat Galenus pertractat. Atq; principio
 quis sit reuulsionis præcipuus vsus mon-

Præci- strat, nempe vt vehementissimos humo-
 puus re- rum in partem aliquam corporis influxus
 uulsionis confertim & celeriter per hanc ipsam pro-
 vsus. hibeamus, retrahendo scilicet & auerten-
 do humorum impetū in contrariū. Secūdo
 reuulsiorum auxiliorum aliquot mo-
 dos & exempla profert, reuellere nos di-
 cēns, vbi eum humorem qui in thoracem
 & ventrem decumbit, ad manus retrahi-
 mus. Eum autem qui ad inferna delabitur
 retrahemus, si per vomitum expurgabi-
 mus. Veluti contra si ad superiora, & ad
 vomitum inclinat, per acriores ac vehe-
 mentiores clysteres reuellimus. porro am-
 bas inclinationes, tam eam scilicet quæ
 ad superiorem, quàm quæ ad inferiorem
 ventrem repit, per urinam & sudores re-
 uellemus. Cuius rei exemplum extat apud
 Galenum libro 1. ad Clauconem, in
 capite de tertianæ febris curatione, vbi
 flauæ bilis humorē nunc ad ventriculum,
 nunc ad inferiora repentem, per urinam
 & sudorem posse etiam Medicū retrahē-
 nis nomi re disertè docet. Præterea quæ ad vrinæ
 de qua- rios locos deferuntur, per sudores, &
 modo alui excretiones reuelluntur. E quò fa-
 hoc loco nē loco sole meridiano clarius apparet,
 vtiatur Galenū hic nomen reuulsionis generatim
 Galenus. & κατὰ χρεῖαν pro omni remedio quod
 reuellit,

Exempla
 reuulsio-
 nis.

Reuulsio
 nis nomi
 de qua-
 modo
 hoc loco
 vtiatur
 Galenus.
 & κατὰ χρεῖαν
 pro omni remedio quod
 reuellit,

reuellit, non curando an ad contraria vel vicina fiat reuulsio, vsurpare. Priuatim enim & propriè loquendo reuulsio dicitur, quæ ad contraria fit, deriuatio autem quæ ad vicina. Sic enim metipse Galenus lib. 5. Ther. metho. cap. 3. hæc vacuationis genera definit. Quum igitur hoc loco dicat ea

quæ ad vrinæ loca decubunt, per alui excretionem posse reuelli, euidentissimū est reuulsionem generatim ab eo sumi, ut scilicet etiam in se deriuationem complectatur. Tractio enim humorum quæ ab vrinæ vijs fit ad aluū, nō est reuulsio propriè loquendo, sed deriuatio. Quod luculenter admodum loco iam citato Galenus mōstrat, vbi inter cætera sic scribit: Quæ per aluū fluunt, ea vel per vrinas, vel uterū deriuabis. Quæ verò per vrinas, ea vel per uterū, vel per sedem deriuare oportet. Reuulsoriū deniq; esse præsidium Galenus docet, si mammis admoveatur cucurbitula.

Quod confirmat Hippocrates ita in Aphorismis scriptum reliquēs: Si mulieri mēstrua sistere volueris, cucurbitulā quā maximā sub mammis defige. In cuius sententiæ explicatione multa ad institutum faciētia diximus in nostris in eum libellū commentarijs. Deniq; cucurbitulæ quæ hypochondrijs affiguntur, sanguinis ad na-

5. Apho.

50.

Cucurbi

tulæ hi-

pochon-

drijs.

Cucurbi res imperū reuellunt. Cuius rei loco paulule hy- lō antē citato testis est Galenus in eum
 pochon- modum scribens: Quum ē naribus sanguis
 drijs affi erumpit, retinent eum magnæ in hypo-
 xæ, san- chondrijs defixæ cucurbitæ. Infigēdæ au-
 guinis ad tem sunt, si ex dextra nare profluitur, su-
 nares im per iocinore: sin ex sinistra, super liene. Si
 petum re ab utroq; nare, super utroq; sunt imponē-
 uellunt. dæ viscere. Denique humores ad caput &
 viscera declinantes, acria medicamenta pe-
 ctori imposita reuellūt: id quod puto nē-
 mo inficias ibit. Sed notandum hoc loco

Aldinus erit in Græco Aldino codice legi, ἰν τοῖς
 græcus κόλπαις, ideoq; reddidisse Gaudanum in
 codex e- sinus. Quæ quidem lectio quid præ se fe-
 mēdatus. rat cōiungere certò non possum. Ego quidē
 iudico locum hunc esse deprauatum, le-
 gendumq; ἰν τοῖς σίθασιν, hoc est, ut nos
 conuertimus, pectori. Quam quidem le-
 ctionem confirmat antiquus interpres,
 qui disertè conuertit, pectori imposita.
 Huic etiam ratio ipsa lectioni suffragat-
 tur. Nam vergentes ad caput & viscera,
 hoc est internas corporis partes, humores,
 acria medicamenta pectori imposita ad
 sese retrahūt. Quid si tamen quis retinere
 Græci codicis lectionem velit, is κόλπον
 hoc loco pro vlna, aut manu accipiet. Nā
 κόλπον Phauorinus testatur κόλπον idem etiam
 quod

quod ἀγκάλην, id est, vlnā, & sic accipi ab
 in Ἰ. Iliadis tradit, & χρῆσ, hoc est manum
 significare. Et tum quidem sensus erit, il-
 los humores qui ad caput & viscera ten-
 dunt, ad manus appositione acrum medi-
 camentorū esse retrahendos. Tertio sum-
 matim reuulsionis generatim sumptæ spe Reuulsi-
 oes octo recenser inquires. 1. Sursum nis gene-
 fluetib⁹ humoribus, deorsum retrahēdū. 2. ratim
 Deorsum verò fluentibus, sursum. 3. Intrò sumptæ
 tendentibus, forās. 4. Forās vergentibus, octo spe-
 intrò. 5. Quæ ad dexterās partes repunt, ad
 sinistras. 6. Quæ contrā ad sinistras, dex-
 trorsum. 7. Quæ retrorsum abeunt, antro-
 sum. 8. Quæ antrosum, retrorsum reuel-
 lenda. Atq; sciendū hoc loco erit, si præ-
 dictæ reuulsionis species, quod quidam
 faciunt, ad venæ etiam sectionem detor-
 quentur, probè esse Galenum intelligen-
 dum: nempe tum à dextris ad sinistras, &
 contrā reuellendum esse, vbi fibrarū quæ
 in venis sunt consensus & rectitudo non
 impedit. Neque enim perpetuò dextra cū
 sinistris rectitudinem habent, quod co-
 pioſius in explicatione capitis de-
 cimiquinti libri de Curāda ra-
 ratione per sanguinis mis-
 sionem docuimus.

Quando
 per venæ
 sectionē
 à dextris
 ad fini-
 stra fit re-
 uellēdū.

DE CUCURBITVLIS.

V C V R B I T V L A E

ijs qui ante uacuatī sunt, uti-
litatem afferunt. Si enim ple-
thorici fuerint, illis haud uti-

mur. Eadē uerò ratione & in cerebri &
eius membranarū phlegmonis, in prin-
cipio malorum cucurbitulis non utimur:
quemadmodū nec ulla alia in parte pleg-
mone obseſa. Verū ubi nihil iā in fluit,
uniuerſumq; corpus ante uacuatū est,
opusq; est aut mouere, aut amoliri quod
in laborante phlegmone particula exi-
ſtit, aut foras trahere. Porrò ſientibus
adhuc malis, non laborare incipientibus
membris, ſed ijs quæ eis coniuncta con-
tinuā ue ſunt, reuulſionis gratia affigē-
da cucurbitula. Cucurbitula poteſt ma-
teriam uacuare, dolorem ſoluere, pleg-
monem minuere, inflationem diſcutere,
appetentiam reuocare, imbecillum uen-
triculum robuſtum efficere, animi deli-
quio liberare, ex alto fluxiones trāſfer-

re, ac resiccare, sanguinis eruptiones cohibere, facultates mensium corruptrices extrahere, & menses leuare.

COMMENTARIUS.

IN hoc breuissimmo libello quæ ad cucurbitularum vsum sunt necessaria Galenus complexus est. Principio autem quando cucurbitulis vtendum sit docet, nempe tum vbi vniuersum corpus antea fuerit vacuatū. Plethoricis enim nihil cōferunt, imò eis potius nocent. Quare in ijs cucurbitulis haud vtendum erit. Cuius rei causam affert Galenus ca. 95. Artis medicæ in eum scribēs modum: Si vniuersum corpus plethoricum fuerit per laborantem partē minimè vacuandum erit. Nam si scarificationibus, aut sectionibus sensibilibus, vacuabimus plus excitati doloris ratione attrahemus. Si verò calefacientibus dispergere tētabimus, plus erit id quod vi caloris ad partem attrahetur, quā dispersum. Quod si in eo elaborabimus, vt quod influxit retrocedat, corpus plēnū non admittit. Ad hæc igitur ambo totum corpus vacuare oportet, aut omninò ad contraria loca retrahere quod laboranti parti influit. Hæc ille. Pari quidem ratione nec in cerebri & eius membranarum inflam-

Quando
cucurbitulis vtē
dum.

quod partem humorum ab ea reuellant.
 Quarto inflationem, utpote cuius, ut iam
 ex Galeno monstratum est, propria sit cu-
 ratio, discutiunt. Quinto appetentiam re-
 uocant, quod nimirum attractis humori-
 bus penuriam sensum, & suctionem in ven-
 triculo excitent. Neque enim appetentia

Appeten- aliud est, Galeno lib. 1. de Sympt. causis,
 tia quid. cap. 7. teste, quam impletionis desiderium.

Sexto imbecillum ventriculum, quod
 nimirum eius appetentiam naturalem ex-
 citent, quam statim nutritio sequitur ven-
 triculi, robustum efficiunt. Septimo ani-
 mi deliquio, quod sanguinem & spiritum
 ad exteriora reuocent, liberant. Octauo
 propter eandem causam, fluxiones ex pro-
 fundo corporis ad eius superficiem trans-
 ferunt & resiccant. Nono sanguinis eru-

Cucurbi- ptiones, v in libello de Reuulsionem supra
 tulae fa- a nobis est ostensum, cohibent. Deci-
 cultates mo, facultates quae menses corrumpunt,
 quae men extrahunt, & eosdem leuant. Hoc est cau-
 ses corrup- tas quae impediunt quo minus statis tem-
 punt, ex- poribus effluant menses; tollunt cucurbi-
 trahunt. tulae & extrahunt. Nam quando menses
 non fluunt opportuno tempore necesse
 est illos esse corruptos, i. o. est sanguinem
 menstruum esse factum crassius, quam
 ut per angustas venas transire queat. Aut

saltem

saltem obstructio aliqua in venis facta est, quæ mensium prolixum moratur. Has igitur causas menies corumpentes extrahunt cucurbitulae, adeoq; efficiunt ut ijs sine impedimento promanantibus, mulieres mentibus leuentur. Atque hunc esse verborum Galeni sensum ex antiqua conuersione colligi potest. Sic enim hunc locum interpret. verus conuertit, Menstrua retenta attrahere & alleuare potest. Quinetiam Auicenna & primi ea de cucurbitula sic esse legendum confirmat, qui locum hunc ita ex Galeno retulit. Appositio cucurbitularum corruptionem quoq; menstruum sanat, & corpus ab ea leuat.

DE SCARIFI-
CATIONE.

SCARIFICAMVS partes corporis aut phlegmone laborantes, aut induratas, aut tensas, aut dolore uexatas, aut fluxione quæ iam firmata est tentatas, aut acri materia adiacente, aut uenena- ta facultate extrinsecus accedere, aut ubi materiam ex alijs partibus in aliam traducere uolumus. Verbi gratia, cura sca-
rifica-

rificamus capite laborante, aut ubi mate-
 riam in corpore redundantem minuere
 nobis consilium est, presertim ubi redun-
 dantia prouenit à materia, quæ uacuari
 consueuerat. Veluti si hemorrhoides sup-
 primantur crura scarificamus balneo
 prius usi, aut calida per spōgiā fouentes.
 Non animo sæpius incidere uenam non ex-
 pedire censeo: quippe cum sanguine co-
 pioso uena uitalis excernitur spiritus. Eo
 autem copiosius absumpto, uniuersa cor-
 poris moles refrigeratur, omniāq; natura
 lia opera deterius fiunt. Quapropter ab
 ignobilioribus, utpote cruribus, detra-
 ctionem fieri conuenit. Prodest autem sca-
 rificatio etiam oculis diutina fluxione
 uexatis, & capitis affectibus,
 malisq; thoraci dorsoq;
 accidentibus. Adhæc
 anginis, atq; hu-
 moribus im-
 pactis.

*

COMMENTARIVS.

IN præsentibus libello quæ ad scarificationis legitimum ac commodum spectant vsum, Galenus edocet, & initio quando scarificatione vtendum sit, tradit. Scarificandas verò primùm partes esse corporis, ait, quæ phlegmone laborant: idq; non inter initia dum adhuc humores influunt, sed tum potius, vbi iam in parte firmati sunt, quemadmodum ex ijs quæ paulò supra diximus satis patet. Secundo eas quæ iam induratae sunt, vt scilicet tenaciter impacti humores educantur. Tertio partes tenfas, eandem ob causam, vt nimirum tensionem efficientes humores eliciantur. Quarto molestatas dolore partes, eo præsertim qui à flatibus est ortus, vt diximus in libelli de Cucurbitulis enarratione. Quinto partes fluxione quæ iam firmata est vexatas scarificamus, vt quæ hærent in ijs educamus. Sexto vbi ijs materia acris adjacet, vt ea scilicet euocata partes non amplius irritentur ac erodantur. Septimo vbi venenata facultas extrinsecus accedit, vt si quispiam à cane rabido aut scorpione sit morsus & ictus. Tum enim cucurbitis cum scarificatione admotis venenum iniectum extrahere conamur. Octauò, quando materiam ab vna in aliam partem transferre cupimus. Idq; simul adhibita

cucurbita quæ ad eam partem quæ scarifi-
cata est trahat. Quare eorum quæ iam di-
ximus intellectus, ex superiore de Cucur-
bitulis libello pendet, vt hoc nomine hæc

Quibus nos esse breuiores necesse fit. Secundò hu-
malis pro ius libelli loco, quæ dixit exemplo illu-
sit scarifi strat, & quibus malis profuit scarificatio, do-
catio.

et Galenus inquit: Si caput laborat, aut
materia in toto corpore redundans mi-
nuenda erit, crura scarificabimus, vt scili-
cet à supernis & nobilioribus partibus ad
ignobiliores, crura scilicet, humores no-
xios & superuacuos reuellamus, ac subin-
de vacuemus. Idque magis faciendum, vbi
redundans materia talis fuerit, quæ antea
per hæmorrhoidas, aut alium vacuationi
à natura destinatum locum, vacuari itatis
& certis temporibus consueuerat. Supres-
sa itaq; quæ per hæmorrhoidas fit vacua-
tione, crura scarificabimus, prius tamen

Ante cru vsi balneo, vt ab eius calore tenuatus &
rum scari dissolutus sanguis ad tractum & vacua-
ficatione tionē aptior fiat. Aut si balneo vti commo-
balneo de non licet, saltem aqua calida madente
vtēdum. crura fouebimus. Tertio rationem reddit
Cur scari cur scarificatione crurum sit vtendū, hanc
ficatione nimirum: Non expedit sæpius per annum
crurum incidere venam, quòd ita non tantum co-
vtēdum. pius sanguis, sed & vnà cum eo vitalis
externa-

excernatur spiritus. Cuius quidem vacua-
 tionem vniuersi corporis refrigeratio co- Sæpius
 mitatur, omnesque subinde naturales a- per annū
 ctiones deterius fiunt. Sunt autem natura incidere
 les actiones seu voluntatis expertes, quæ venā no
 ex vena & arteria procedunt, queq; à con xa nō ca
 silio, aut electione non pendent, sed spon ret.
 tē & naturaliter fiunt, vt est concoctio, Natura-
 nutritio, sanguificatio, pulsus cordis, & eius les actio
 modi. Et sciedum hīc erit perperam in Al nes quæ.
 dino codice legi, ψυχικά! pro φυσικά. Aldinus
 Quippe scribendum esse φυσικά. præ codex
 ter antiquum interpretem, Aëtius etiam corre-
 li. 3. ca. 21. qui hunc Galeni locum ijs ver ctus.
 bis refert, testatur inquit: Sæpius in an-
 no venam incidere nō vtile opinor, simul
 enim cum sanguine plurimum vitalis spi-
 ritus exhauritur, quo exhausto, & corpus
 totum frigidius redditur, & actiones natu-
 rales deteriores fiunt. Cæterum prodest
 quoque scarificatio oculis diuturna fluxio-
 ne vexatis, & capitis affectibus, quod scili-
 cet fluxionem ab ijs partibus ad ignobilio-
 res trahat, & illuc tractā vacuet. Eandem
 certē ob causam thoracis & dorsi malis cō-
 fert. Item anginis, atque humoribus alicui
 parti corporis impactis, eos enim elicit, &
 subinde vacuat, vt antea quoq; dictū est.

F I N I S.

extremam partem. Cuius quidem natura

tantum vultu corporis refrigeratio co-

mittitur, quodque illud in corpore

est deorsum hinc, hinc autem in illud

res rationes seu voluntates experientur, ut

et vultus deorsum procedant, quod si

illud sit in parte non per se, sed

de se, ut patet in parte, ut in corpore. Inter-

hoc illud in parte patet in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

parte, ut in parte, ut in parte, ut in

I N D E X R E
R V M P R A E C I P V A
R V M I N H I S C O M
M E N A T R I S C O N
T E N T A R V M.

A C E T V M	157	Apoplectici morbi.	64
Accessio.	128	Apoplexia.	61
Actio naturalis.	33	Appetētia quid.	168
Actiones naturales quę.		Arteria dissecta quomo	
folio	273	do sãguisistēdē ^o .	149
Affectus definitio. fo		Arterię vuln ^o citra aneu-	
lio.	24 & 28	risma quomodo sanan-	
Affectus motus & quie-		dum.	eodem
tis.	57	Arterias veteres venas	
Alimēti à natura nō su-		appellauerūt.	140
perati ex vētriculo di-		Arterię q̄ incidendę.	241
stributionē putredo se-		Arterię post aures secā-	
quitur.	58	dę in vertigine. eodem	
Ambiēs calidus.	165	Arterias incidere quare	
Andreas Vuesalius.	182	medici metuerūt.	243
Annorū nō tātū numero.		Arterias sectas quę peri-	
sed & habitui attentū		cula sequantur.	244
esse oportet.	156	Arterię magnę quare nō	
Animi motus.	57	secentur.	246
ἀντιπλοικνωσθαι.	152	Arterię parvę sectę non-	
ἀντίγραμμα	243	nunquā nō cōtemnēdā	

utilitatē adferūt. eodē.	Καινοτομία.	21	
Arteriæ cur totæ dissecā dæ.	Καινοί ἰννεϊαι.	29	
	eodem.	Καιρός.	13
Arterias secare somnijs impulsus est Gale. 249	Capitis dolor.	237	
Artis medicæ duo offi- cia.	42	Calaminthā & pulegium exhibendi ratio.	209
Artus.	250	Calamītha idonea ad mē ses prouocandos. eodem	
Artuum vincula reuel- lunt.	132	Calor cordis bifariā in- tenditur.	49
Asclepiadis elemēta. 35		Calor cordis ab eadē ma- teria augetur & extin- guitur.	51
Athletarum bonus habi- tus.	44	Calor humores osten- dit.	74
Auicēne pnciosū de ve- na secāda pceptū. 188		Calor natiuus ex sangui- ne fouetur.	48
Auicenna homines iugu- lare docet.	191	Καρδία.	12
Auxilium quid.	16	κατ' ἔξιν, quid Hippocra- ti significet.	171
B Alneo vtēdum ante crurum scarificatio nem.	272	ΚΙΑΤΟΙ.	171
Balneo ante venæ sectio- nē qb ^o vti expedit. 237		Chrysiopus Cnidi ^o Erasī strati præceptor.	21
Βοήθεια.	16	Chrysiippi plures.	22
Breuitas vix obscuritate caret.	65	Clepsydræ.	32
Brissotus medicus. 189		Confertim.	141
C Ancer.	61	Confutatio quorūdā non rectē intelligentiū Ga- lenum.	214
Κάκωσις.	11		

Consideranda in ijs quos verno tempore vacua- mus. 86	Cucurbitę hypochōdrię affixę sanguinis ad na- res impetū reuellūt 262
Cōsuetudo in sanguinis missiōe cōsiderāda. 69	Κόλπ⊙. 263
Cōsuetudo quid. 70	Cucurbitulis quādo vtē dum. 265
Cotyla vna. 155	Cuminum. 256
Coryla duplex Attica & Italica. 142	D eambulatione vtī ante venę sectio- nem nōnullis vtile est. 237.
Cordis corp ⁹ duplici mo- do alteratur. 53	Δασύτης. 100
Cordis calor bifariām in- tenditur. 49	Deriuatio quid. 175. & 217
Cordis calor ab eadem materia augetur & ex- tinguitur. 51	Dextra cū sinistris etiam rectitudinē habet. 181
Corporis partes bifariām incalescunt & refrige- rantur. 52	Dignitates. 29
Corpus vacuādū ante cu- curbitę vsum. 218	Diatritarij. 128
Χορηγία. 222	Doloris causę varię. 45
Coxa. 212	Dolorum omnium cau- sę duę. eodem.
Crudititas quid. 58	Dolor punctorius. 150
Cucurbitularum facul- tas. 267	Δοξοσοφία. 21
Cucurbitulę facultates quę mēses corrumpūt, extrahunt. 268	E ffluxionis labescens robur. 161
	Elementa quomodo in- ter se cōmiscantur. 34
	Elemēta Asclepiadis. eo. ἰπαστροῦ ἰρίζου 204

Ἰνδία ὀλίγη.	49	76. 108. 115. 174.
Erastriatij sanguifugi dicti.	110	209. 225. 229. 232. 256. & 262.
Erysipelas.	67	Galenii interpretum erratum.
Excretionibus consuetæ in sanguinis missione considerandæ.	70	127 Galenii codicum Græcorum varia lectio.
Ἰσθαρκῶ	129	245
F acuitas naturalis.	33	Gangræna. eod.
Facultatum robur & imbecillitas unde cognoscenda.	76	Gaudani erratum. 132
Facultatum duarum tantum animantia gubernantium cur meminerit Gale.	33	Genus uniuersum. 41
Farina.	256	Gibberus. 127
Febris quid.	60	Glandularum fluxiones facile recipiunt. 100
Fibra quid.	171	Grauitas signum plenitudinis ad vires. 73
Fluxionibus incipientibus reuulsione & deriuatione utendum.	219	H abitus corporis in sanguinis missione contemplandus. 71
G alla vsta.	257	Habitus naturalis uniuersi corporis. 68
Galenii Demonstrationum xv. libri prope diem in lucem prodibunt.	35	Hæmorrhoidum profluuij commoditas. 124
Galenii Græcus codex emendatus.	15. 31. 75	Hiera picra Galeni. 210
		Hirudines quem sanguinem eliceant. 253
		Hirudines quando detrahendæ. eod.
		Hirudi-

Hirudines quomodo sint ad mouendæ parti iam præparatæ. 155	Et robustas vires no obtinent. 14
Hirudines cui ad moue buntur pars quo pacto sit præparanda. 254	¶ Inæqualitas quid. 144
Hirudines qua ratione decidant. 256	¶ Interuallum. 122
Hirudines postquam de ciderint quid agendum eodem. 256	Inuentionis duo sunt in strumenta. 24 & 29
Hirudinibus parti iam adhærentibus quid fa ciendum. eodem.	L Ana. 256
Hirudinib ⁹ quibus uten dam. 254	L Liber quartus devi ctu acutorum morbo rum non est Hippocra tis. 114
Horæ inæquales. 235	Lienosis sanguis utiliter mittitur. 192
Humor crudus quid. 79. & 119	Loci tres in gibbero vn de sanguis mittitur. in terior, exterior, & me dius. 195
Humoris in corpore re dundantis signa. 123	M Ala fiētia nō sunt morbi. 267
Humore in crudo coa ceruato duo considerā da. 80	Malleoli. 127
Humores bifariam iusto sunt copiosiores. 24	Maximæ. 29
Humores pro ciborum potiorūque modo ca lidi aut frigidi fiūt. 56	Medico quid faciendum post hirudines admo tas. 255
Humoribus crudis refe cti	Medicina tur ars conie ctrix. 135
	Medicamenta acria non sunt temerè partibus corporis admouēda au te vacationem. 202

- Medicamenta validiora quæ. 210
 Menodotus. 106
 Menodoti ratio ut conuincatur. 133
 Menses qua ratione euocandi, & quo tempore secunda vena. 208
 Menstruis suppressis perpetuò venæ quæ in cruribus sunt secanda. 223
 Mēstrua qua ratione quibusque auxilijs sint euocanda. 207
 Mollia collyria. 201
 Morbi forma, *τρόπος*. 228
 Morbi mos. eod.
 Motus & quietis affectus. 57
 Mulieres maiores venas habentes. 128
 Mulieribus candidis crura scarificanda. 128
 Musculi tēporales. 44
Natura quid. 81. & 164
 Nephritis quid. 205
 Nigredo in percussis & afflictis partibus quid significet. 156
 Notæ quæ plethoricam vocatā syndromen constituūt, quātitatē de tractionis sanguinis indicant. 116
 Notiones cōmunes. 29
 Numero dierum primario non esse attendendum in sanguinis missione. 227
Obesæ mulieres quæ. 129
 Obiectio de crudis humoribus. 114
 Occasio quid. 13
 Oedema. 61
 Oleum. 256
 Opiniones veterum varix de vacuationis quātitate. 169
 Os ventriculi per abusum, stomachus vocatur. 11
ὄφυλον. 138
Partes infra thoracē quartum venarū sectione iuuantur. 203

I N D E X.

Partes quæ morbis ab excrementis natis corripuntur.	99	fariam cognoscitur.	73
Partium imbecillitas excitat interdum phlegmonem citra plenitudinem.	95	Plenitudinis quantitas, siue qualitas.	72
Pergamum Galeni patria.	249	Plenitudines à suppressis mensibus ortæ, à cruribus vacuandæ.	127
Φάρμακ.	217	Plethorica syndrome, quid.	107
Phlegmone	61	πρόβλημα.	10
Phlegmone faucium. eod.		Poples	127
Phlegmone oculorum. eod.		Portionis propinandæ ratio.	209
Phrenitis quid.	266	Præceptum generale de vena secanda	231
πικροχόλοι.	86	Præceptum de fibrarum rectitudine.	194
Pix liquida.	257	Præcepta de iterata sanguinis detractiōe.	238
Pix naualis.	eod.	Principia.	29
Plenitudo quid.	87	Principia cur dicta.	34
Plenitudoduplex.	38	Pueri non sunt viribus imbecillis præditi.	113
Plenitudo ἢ τὸ ἰγχυμα.	36	Pulsuum imminutioni diligenter attentus sit medicus.	147
Plenitudo ad vires sanis interdum accidit.	43	Pulsuum immutatio.	161
Plenitudo utraq; celeriter vacuanda.	63	Q ualitas idē quod species significat.	eod.
Plenitudo vacuanda dum consueta adhuc munia fiunt.	67		
Plenitudinis qualitas bifariam cognoscitur.			

- Qualitas plenitudinis, bifariam cognoscitur. 73
- Quantitas nec dici nec scribi potest. 135
- Quantitas cuiusque præstij artem cōiecturam facit. 133
- R**atio bifariam demonstrat. 29
- Retractio. 175
- Rectitudo 171. & 177
- Rectitudo in missione sanguinis obseruari debet. 175
- Rectitudo in pleuritide cur obseruanda, 182
- Renes, ancipites sunt partes. 204
- Responsio de crudis humoribus. 114
- Reuulsio & deriuatio fit per vnā & eandē venā sectam. 184
- Reuulsio semper ad contraria fit, non tamen semper ad distantissima. 186
- Reuulsionis generatim sumptę octo species. 163
- Reuulsio quando facienda per venā sectionem à dextris ad sinistram. 263
- Reuulsionis vsus præcipuus. 260
- Reuulsionis exēpla. eo. 261
- Reuulsiois nomine quo modo hoc loco vtatur Galenus. eodem. 261
- Reuulsio proprie, 261
- Roboratio, est præcipuus scopus curationis in affectibus à fluxione procreatis. 101
- S**anguis an sit mittendus, si plenitudinis notę apparuerint homini solita adhuc negotia obevnti. 120
- Sanguis bifariam crassus dicitur. 122
- Sanguis etiam nocte interdum mittendus. 144
- Sanguis partes omnes corporis alit. 48
- Sanguis quando ad defectionem animi mittendus. 142

- Sanguis calorem natiuū tendus. 94
 fouet. 48 Sanguis è directo sem-
 Sanguis & humores au- per mittendus. 176
 cti, idem. 87 Sanguis tempore frigi-
 Sanguis cur verno tem- do cur non mittendus.
 pote mittendus. 68 folio 68
 Sanguinis quib⁹ mittē⁹ Sanguinis missio sæpius
 uerno tempore. eod. iterata, efficacius reuel-
 Sanguis haud detrahen- lit. 148
 dus crudis adhuc cibus Sanguinis missione inno-
 in ventriculo existen- xie semper vti volen-
 tibus. 143 tibus quæ sint cognitu-
 Sanguis quare vsque ad necessaria. 151
 animi defectiōē mit- Sanguinis mittendi pri-
 tendus ijs, qui feruētis mi icopi. eod.
 sanguinis copia labo- Sanguinis missione vti-
 rant. 145 tutius est in omni pleu-
 Sanguis non mittendus ritide, quàm purgatio-
 pueris vique ad quar- ne. 102
 tumdecimum annum. Sanguinis missio à vi-
 folio 154 cti præcedenti con-
 Sanguis nō semper mit- templanda. 69
 tendus in plenitudine Sanguinis missio à cor-
 ad vires. 79 poris habitu perpen-
 Sanguis vsque ad defe- denda. 71
 ctionem animi mitem Sanguinis missionem ex
 dus in acutissimis fe- venis poplitis & mal-
 bribus. 121 leoli, iam retractionē,
 Sanguis interdum præ- iam deriuationem vo-
 sente plenitudine mit- cat Galenus. 207

- Sanguinis missio iteran da. 194
 Sanguinis missio à regione cõsideranda. 69
 Sanguinis missio ab excretionibus consuetis contemplanda. 70
 Sanguinis missione cur ægri ferre non possint. 11
 Sanguinis missione ijs, qui rectè uti volunt, tria consideranda. 10
 Sanguinis missio ab exercitijs perpédèda. 70
 Sanguinis mittendi occasio quomodo dierũ numero amittat. 132
 Sanguis quo tẽpore mittẽdus in febribus. 133
 Sanguinis mittendi primi & maximè proprii scopi. 104
 Sanguinis mittendi duo primi & maximè proprii scopi. 109
 Sanguinis mittendi dignotionem tria in vniuersum continent. 110
 Sanguinis mutatio non semper in colore expectanda. 160
 Sanguinis mutatio quando expectanda. 161
 Sanguinis extracti quantitatis exemplum. 201
 Sanguinis librę sex quibuidam detractę. 166
 Sanguinis plusquàm hodie fit, veteres extraxerunt. eodem.
 Sanitas quid. 43
 Scarificatio quibus malis profit. 272
 Scarificatione crurũ utendum. 273
 Scarificatione quando utendum. 274
 Sciatica. 212
 Scirrhus. 61
 Scopi mẽsurę vacuationis duo. 17
 Scopi primi in sanguinis missione expendendi, deceni. 67
 Senectus sub robore virium cõplectitur. 113
 Senatores Romani vebice

- huculis vfi. 202
 Senioribus minus, quàm
 florentibus ætate san-
 guinis extrahēdū. 156
 Signa tria, quibus quo
 tempore sanguis efflu-
 xus sit cohibendus, co-
 gnoscimus. 159
 Signa validæ virtutis è
 pulsu cognoscēda. 155
 Signa, quibus vacuatio-
 nis quantitas cogno-
 scitur. 117
 Species plenitudinis vt
 distinguendæ. 75
 Spongia. 256
 Stomach^o, ppriè qd. 12
 Stomachus abusiue, Os
 ventriculi vocatur. 11
 Structura thoracis ido-
 nea ad spuitionem san-
 guinis. 120
T *Ἀμείνωσθαι.* 138
θεώρημα. 10
 Theodorici Gaudaniver-
 sio notatur. 14. 207
 Temperantia in victu
 opus est ad podagræ &
 articularū doloris cu-
 rationem. 88
 Temperamentum ægro-
 tantis calidum & hu-
 midum. 165
 Tēpus in sanguinis mis-
 sione expendendum. 68
 Tempus matutinū quā-
 do ad venam secandā
 cōuenientissimū. 237
 Tempore calido cur nō
 vacuandum. 68
 Tēpore frigido sanguis
 non mittendus. eod.
 Tensio, signū plenitudi-
 nis ad vasa. 73
τρίχιασις. 201
V Acuatio simplex.
 176. & 216
 Vacuatio retrahens &
 deriuans. 176
 Vacuatio interdū idem,
 quod deriuatio signifi-
 cat. 219
 Vacuatio nō est proro-
 gāda in suppressis mē-
 sibus. 126
 Vacuationis quantitas
 per venæ sectionē con-
 iecturalis efficitur pro-
 pter

- pter duo. 164
 Vacuationē quādo par-
 tiri oporteat. 137
 Vacuatiōis quatuor mo-
 di. 175
 Vacuationis voce Gale-
 nus utitur interdū pro
 derivatione. 183
 Vacuationes confertæ
 cauendæ, nisi magna
 necessitas urgeat. 148
 Vena axillaris gibberii,
 & iecoraria eadē. 195
 Vena in contrario late-
 re cur non sit inciden-
 da in pleuritide. 188
 Vena parisi expers. 178
 Vena quando secanda in
 profluuiō sanguinis na-
 rium. 133
 Vena quæ secanda in
 pleuritide. 177. & 185
 Vena quæ incidenda, si
 ea quæ parti laboranti
 propria est non appa-
 rer. 195
 Venæ poplitis sectio.
 211
 Vena quæ est inter anu-
 larem & medium di-
 gitum secabatur olim
 in lienis affectibus
 168.
 Venæ communes 193
 Venæ primæ quæ. 230
 Venæ laborantibus iam
 partibus quæ inciden-
 dæ. 214
 Venæ sectio purgationi
 præfertur. 129
 Venæ sectione non sem-
 per opus. 46
 Venæ sectione in proflu-
 uio sanguinis ut reuul-
 sorio præsidio utun-
 tur. 133
 Venæ sectio reuulso-
 rium remedium 131
 Venæ sectio quæ in re-
 ctum sit tanto est præ-
 stantior, quāto morbi
 initio vicinior. 191
 Venæ sectio cur in in-
 ternis inflammationi-
 bus cōmodior. 102
 Venæ quæ secandæ par-
 tibus nondum labo-
 rantibus. 221
 Vena

Venarū quæ secanda.	17	185	
Venam sapius per anum incidere, noxa non caret.	273		Victus præcedens in sanguinis missione cōtemplandus. 69
Venam paris expertem quare Galenus sub cor emergere tradit,	180		Viriū dissolutionis quæ causæ. 164
Venæ ex contrarij lateris sectione quæ incōmoda sequatur.	187		Virium robur & infirmitas. 67
Venis proximis quando vacuandum, item quando ex distantioribus.		153	Virtutis robur à copiosa cruditate exoluitur, 44
			Ulceris sensus. 44
			Z Opissa. 257

•
F I N I S.

187
 Vitis quæ secunda 17
 Vitis quæ prima 16
 Vitis quæ tertia 15
 Vitis quæ quarta 14
 Vitis quæ quinta 13
 Vitis quæ sexta 12
 Vitis quæ septima 11
 Vitis quæ octava 10
 Vitis quæ nona 9
 Vitis quæ decima 8
 Vitis quæ undecima 7
 Vitis quæ duodecima 6
 Vitis quæ trigesima 5
 Vitis quæ quadragesima 4
 Vitis quæ quinquagesima 3
 Vitis quæ sexagesima 2
 Vitis quæ septuagesima 1

FINIS